

RI LUKAS

Keb' oxib' tzij puwi' ri Utzalaj Tzij rech ri Lukas

Ri Lukas jun utijoxel ri Pab'lo. Ri are' jun ajkunanel. Chiwila' ri Kolosenses 4,14 : *"Ri ix, kutaq ub'i rutzil iwach ri Lukas, ri loq'alaj ajkunanel, xoquje' ri Demans."* Xoquje' chiwila' ri Filemon 24.

Ri Lukas are kraj kuk'utu ri uchak upatan ri Komon Tyox pa ronojel ri rajawib'al ri Roma; xoquje' jewa' ri kraj kuk'utu ruk' ri ukab' uwuj: Ri Etaq'onelab'.

Pa ri rajawib'al ri Roma, ek'o winaq che sib'alj k'o kichomanik, rumal k'uri' ri winaq ri' are kich'ab'al ri Griego, rumal k'uri' ri Lukas kutz'ib'aj ri Utzalaj Tzij ri' pa ri ch'ab'al Griego. Aretaq chi' ri Lukas kuch'a jun wuj chik, kuk'ol ri ch'ab'al griego rech we wuj ri'. Ri are', xoquje' kakowinik kutz'ib'aj ri griego che okisam pa ri B'ibli'a rech ri Alejandri'a. Ri Ubiblia ri Alejandri'a are ri Ojer Chapabal Q'ab' (A.T) che q'axem pa ri ch'awib'al griego.

Ri Lukas are kraj kutz'ib'aj ri qastzij xok'owisaxik. Chiwila' ri Lukas 1,1-2: *"¹Jeri' nak'ut, ejujun taq winaq, kitz'ib'am chik ri ucholajil ri jastaq che xk'ulmantajik chqaxo'l, ²je' jas xkib'ij chqech, ri xkimanjij rilik e ri xkipatanij ri Tzij"*. Xoquje', ri Lukas kraj kutz'ib'aj ruk' ri utob'anik ri Tyoxlaj Uxlab'axel 24,48-49: *"⁴⁸Ri ix, ix ilol rech e ix tal rech weri". ⁴⁹ 'E kamik ri', ri in kinya na piwi' ri ix, ri jastasq che xub'ij ri Nutat. Chixkanaj kan b'a' pa we tinamit ri' chi k'ate' na kaya'taj na chiwech ri uchoq'ab' ri kaj'."*

Ri Lukas are kuterne'b'ej ri uwokik ri ucholaj xub'an ri Markos, k'atek'ut pa ri 6,45-8,26 man kuterne'b'ej ta ri xutz'ib'aj ri Markos.

Pa ri 9,51-18,14 kutzijoj jun nimalaj b'e che kab'e pa ri Jerusalem. Ri Jerusalem are ri k'olb'al jawije' xmajitaj wi ri Utzalaj Tzij (Lukas 1-2) e xoquje' chila' kak'is wi. Xoquje' ri Jerusalem are k'olb'al jawije' kamajitajik wi ri uchak upatan ri Komon Tyox. Chiwila' ri Etaq'onelab' (Hechos). rumal k'uwa' weri', chuwach chi aq'anoq ri uk'astajib'al ri Jesus kuk'ut rib' pa ri Jerusalem e man pa ri Galilea taj jacha k'o pa ri Markos. rumal weri', pa ri nab'e uloq, ri etijoxelab' xekanaj kan pa ri Jerusalem e k'atek'uri' xas pa ri Jerusalem ke'el ub'ik e ke'opan pa ronojel ri uwachulew.

Ri Lukas kuq'alajisaj che ri Jesus kutoq'ob'isaj uwach ri ajmankunel. Chiwila' 18,13-14: *"¹³K'atek'uri' ri sin ajtoq'inel pwaq naj k'o wi uloq, man kuk'och' taj kuwa'lisaj ri uwaq'och chikaj, k'atek'ut kuch'ay ri uwo'uk'u'x e kub'ij: 'Nudyos chatoq'ob'isaj nuwach in che in ajmankunel'.¹⁴Ri in kinb'ij chiwech: We jun k'isb'al ri' katzalej ri' cho rachoch ruk' ri suk'il, man je' ta k'ut ri jun chik."*

Xoquje' kuya' uk'utik ri Jesus che ke'uloq'oq'ej ri emeb'a'ib' e jun tijoxel chrech ri are' rajawaxik kuya' kanoq ri jetaq uq'inomal. Chiwila' 12,33-34: *"33 'Chik'ayij ri imeb'il, k'atek'uri' chiya'a' chkech ri emeb'a'ib'. Chib'ana' b'a' taq ichim che man kajar taj, jun je'lik meb'il jela' chikaj, jawi' man"*

k'o ta elaq'om, man k'o ta ixjut che kuweb'ej. 34 rumal rech che jawi' k'o wi ri je'lik imeb'il, xoquje' chila' ri' k'o wi ri iwanima'."

Ri Lukas kuk'utu, che rajawaxik ri ch'awem ruk' ri Dyos e kuk'utu che are ri Jesus ri nab'e che kach'aw ruk' ri Dyos. Xuwi ri Lukas kuya nim uq'ijil ri Tyoxlaj Uxlab'axel. Chiwila' 1,35.67; 2,25.26.27; 3,16.21; 4,1.14...

RI LUKAS

Ri loq'laj Te'ofilo

¹Jeri' nak'ut, ejujun taq winaq, kitz'- ib'am chik ri ucholajil ri jastaq che xk'ulmatajik chqaxo'l, ²je' jas xkib'ij chqech, ri xkimajij rilik e ri xkipatanij ri tzij. ³Xoquje' ri in, xinweta'maj wa' ronojel we jastaq ri', xinwaj xintz'ib'aj weri' chaweche, loq'alaj Te'ofilo, ⁴arech kaweta'maj ri ukowil we k'utb'al ri' che xak'am ri at.

Pa taq ri uq'ijil ri Herodes

⁵Pa taq ri uq'ijil ri Herodes, rajawinel ri Juda, k'o jun chuchqajaw che ub'i' Sakari'as rech ri ukomon ri Ab'i'as, e ri rixoqil ri are' umi'al kan ri A'aron, ub'i' Xper. ⁶Ekeb' e'are' ri', esuk' chuwach ri Dyos. Kkinimaj ronojel ri utaqanik e ri upixab' ri Ajawxel⁷. ⁷Ri e'are' man k'o ta kalk'uwa'l, rumal che mencho'r ri Xper, xoquje' chi ekeb' eri'j taq winaq chik.

⁸Aretaq chi' ri are' k'o chrech ri uchuchqajawinik chuwach ri Dyos kuk' ri ukomon, ⁹xcha'ik arech kok ub'i che uporoxik ri k'ok' q'ol pa ri Nim Rachoch ri Ajawxel. ¹⁰Konojel ri siwantinimit tajin kkib'an ch'ab'al cho ri tyox apanoq, xas pa ri kajb'al rech okojik ri k'ok' q'ol.

¹¹Kuk'ut rib' ri anjel rech ri Ajawxel chuwach ri are', tak'al pa rik'yaq'ab' ri porob'al k'ok' q'ol. ¹²Ri Sakari'as ma kuch'ob' ta wa' we jastaq ri' e kuxib'ij rib'. ¹³K'atek'uri', ri anjel kub'ij chrech: «Maxib'ij awib' Sakari'as. Ri ata'nik xtatajik, ri awixoqil Xper kra'lk'uwa'laj na jun ak'ojol. Ri are', Xwan ri ub'i' kakojo. ¹⁴Jun nimalaj ki'kotemal ri' chaweche ri at xoquje' ek'i ri' keki'kot na aretaq chi' ka'laxik. ¹⁵Ri are' nim uq'ijil ri' chuwach ri Ajawxel, man kutij ta ri' ri amaja' e ri tzam. Ri tyoxlaj uxlab'xel kunojisaj ri' ri are' chi chusantil uloq. ¹⁶Kujalk'atij na ri' ri kik'aslemal ri sib'alaj eralk'uwa'l ri Isra'el chuwach ri Ajawxel, ri Kidyos. ¹⁷E kb'e na ri', chuwach ri are' ruk' ri ruxlab'al e ri uchuq'ab' ri Eli'as. Kub'an na che ktzalej uloq ri kanima' ri enan tat chkech ri e'alk'uwa'lxelab', xoquje' ri e'itzel taq winaq, ri ekutz taq winaq, ketzalij na ri' pa ri kino'jib'al ri esuk' taq winaq arech kusuk'ab'a' jun tinimit chrech ri Ajawxel». ¹⁸Kub'ij ri Sakari'as chrech ri anjel: «¿Su ri kinwil na, arech kinch'ob' weri'? Ri in, in ri'j winaq chik, xoquje' ri wixoqil». ¹⁹Ri anjel kub'ij chrech: «In ri in Gab'ri'el, ri in tak'al chuwach ri Dyos e ri are' inutaqom uloq ri in arech kulinb'ij chaweche we utzalaj tzij ri'. ²⁰E ri at, at mem katkanaj kanoq ri' chi k'ate' na ri q'ij che kpe na weri', rumal rech che man kakoj ta ri nutzij che qastzij kb'antaj na pa ri uq'ij». ²¹Ri winaq tajin keye'm ri Sakari'as, ksach kik'u'x che ri are' kb'eytaj pa ri Nim Rachoch ri Dyos. ²²Aretaq chi' kel uloq, man kkowin taj kch'aw chkiwach. Kkich'ob'o che ri are' xril jun mayib'al pa ri Nim Rachoch ri Dyos. Kub'an memal e ri are' xas mem xkanajik.

²³Aretaq chi' kuk'is ri upatanajik che chuchqajawinik, ktzalej pa ri rachoch. ²⁴Chanim ri rixoqil, Xper, iwab' chichu' chik e man kuk'ut ta chi rib' job' ik'. ²⁵Kub'ij: «Are wa' ri xub'an ri utoq'ob' ri Ajawxel chwech ri in, aretaq xraj xuchup ri nuk'ixb'al chkiwach ri winaq!».

Ri in, inupataninel ri Ajawxel

²⁶Pa ri waqib' ik', ri Dyos kutaq ri anjel Gab'ri'el pa jun utinamit ri Galile'a, ub'i' Nasaret ²⁷ruk' jun q'apoj ali che yuqul chi utzij ruk' ri Jose rech ri uwinaq ri David e Mari'y ub'i' ri q'apoj ali. ²⁸Kok ub'ik e kub'ij chrech: «Chatki'kot b'a', ri at katunojisaj ri utoq'ob', ri Ajawxel k'o awuk'». ²⁹Ruk' we tzij ri' kuxib'ij rib', kuchomaj: «¿Suche we jun rutzil nuwach ri'?»». ³⁰Kub'ij ri anjel chrech: «Maxib'ij awib', Mari'y, ariqom ri utoq'ob' ri Dyos. ³¹Xaqb'i' wa' ri at atyawab' ali chik e kawalk'uwa'laj na jun awal; Jesus ri ub'i' kakojo. ³²Ri are' nimalaj uq'ijil ri', ri ub'i' kokisaxik, Uk'ojol ri Nimalaj Ub'antajik. Ri Ajawxel kuya na chrech ri are' ri nim utem ri David, che nimalaj ojer utat. ³³Ri are' kajawinik pa kiwi' ri uwinaq ri Jakob' milsi'ent junab', e ri rajawinem man k'o ta uk'isik». ³⁴E ri Mari'y kub'ij chrech ri anjel: «¿Jas ub'antajik wa' weri', ri in man weta'm ta uwach achi?»». ³⁵Ri anjel kub'ij chrech: «Ri Tyoxlaj Uxlab'axel kpe na ri' paw'i' ri at, ri uchuq'ab' ri Nimalaj Ub'antajik katuk'am na chuxe' ri umu'j, rumal k'u wa' ri ka'laxik, tyox ri': uk'ojol ri Dyos. ³⁶Ri Xper, che ri awachalal, kamik ri', yawab' chichu' chik pa ri uri'jb'ik, ruk'am jun ral. K'o chi pa waqib' ik', ri are' che kb'ix mencho'r chichu' chech. ³⁷Rumal che man k'o ta jun jas uwach che mata kkowin ri Dyos chrech». ³⁸Ri Mari'y kub'ij: «Ri in inupataninel ri Ajawxel, chb'antajoq b'a' jas ri usuk'umam ri atzij!». Ri anjel kuya kanoq, kel b'ik.

Ri Mari'y e ri Xper

³⁹Pa we taq q'ij ri', ri Mari'y kel ub'ik, chanim kel ub'ik, kb'e pa ri juyub', pa jun utinamit ri Juda. ⁴⁰Kokik pa ri rachoch ri Sakari'as, kuya jun rutzil uwach ri Xper. ⁴¹Aretaq chi' ri Xper kuta ri rutzil uwach kuya ri Mari'y chrech, ri ak'al kuk'yaq rib' pa ri usantil uloq e ri Tyoxlaj Uxlab'xel kunojisaj ri Xper. ⁴²K'atek'uri', ruk' kowlaj uch'ab'al kub'ij: «Attewchi'm chkixo'l ri ixoqib', tewchi'm ri usi'j xu'm k'o chu'asantil. ⁴³¿Suche kpe uloq wuk' ri in, ri unan ri Wajawxel? ⁴⁴Aretaq chi kinta ri rutzil nuwach kaya'o, ri ak'al ruk' ki'kotemal kuk'yaq rib' chu'usantil. ⁴⁵Je' nak'ut, sib'alaj ki'kotemal rech, ri kukojo che kb'antaj na ri tzij che xub'ij ri Ajawxel chrech!»

Ri wuxlab'al kub'ixoj ri Ajawxel

⁴⁶Ri Mari'y chanim kub'ij:

«Ri wuxlab'al kub'ixoj ri Ajawxel,

⁴⁷e ri wuxlab'al kch'oplin che ki'kotemal chrech ri Dyos ri nukolonel,

⁴⁸rumal rech che xinrilo che kinwonej wib' ri in, che in umokom.

Je' nak'ut, kamik ri', konojel ri mayilq'ijsaq kkib'ij na ri' chwech,
che ri in sib'alaj tewchi'talik ki'kotemal in k'olik,

⁴⁹rumal rech ri sib'alaj jastaq uwach, xub'an chwech.

Tyoxlaj ri ub'i' ri Are',

⁵⁰ri loq'oq'eb'al uk'u'x kulik'ej pakiwi' ri mayil taq q'ijsaq, che nim kkil wi ri are'.

⁵¹Ri uchuq'ab' ri uq'ab' ri are' xujub'uj uloq,
ri are' xe'ujub'uj ri winaq che kkinimarisaj kib'.

⁵²Ri are' xe'uqasaj ri enim ajawinel cho ri kitem
e ke'uch'elej ri winaq che kwonej kib'.

⁵³Ri are' xe'unojisaj chrech ri jastaq kech ri kenumik,
xe'eresaj ub'ik ri eq'inomab' ruk' jamalik kiq'ab'.

⁵⁴Ri are' xpe che uto'ik ri Isra'el, ri upataninel,
xuna'tisaj ri are', ri loq'oq'eb'al uk'u'x

⁵⁵–Je' jacha xub'ij chkech ri eqanan eqatat–
che toq'ob' chrech ri Ab'raham xoquje' chkech ri rija'al pa junalik junab'!». ⁵⁶Ri Mari'y oxib' ik' kkanaj ruk' ri are', k'atek'uri' ktzalej pa ri rachoch.

Ri Xper kuloq'aj uwach ri ral

⁵⁷Aretaq chi' ri Xper kril uwach ri ral, kuloq'aj jun laj ala. ⁵⁸Ri e'uk'ulja e ri erachalaxik kketa'maj che ri Ajawxel xuk'ut ri loq'ob'al uk'u'x chrech, keki'kot ruk' ri are'.

Xwan ri' ri ub'i' kokisaxik

⁵⁹Arechi' xopan ri wajxaqib' q'ij keb'ek arech kpusik ri uwi' ukowil ub'aqil ri alaj ala. K'atek'uri' are kkaj che Sakari'as ri ub'i' are' kkojik, je' jas ri ub'i' ri utat. ⁶⁰K'atek'uri' ri unan kub'ij: «Jayi', Xwan ri ub'i' kokisaxik». ⁶¹Kkib'ij chrech: «Man k'o ta jun chkixo'l ri awachalaxik che Xwan ri ub'i'». ⁶²K'atek'uri', ruk' k'utb'al kkita chrech ri utat, jas ub'i' ri ralk'uwa'l kraj ko'kisaxik. ⁶³Ri are' kuta jun alaj tz'alam arech kutz'ib'aj: «Xwan ri ub'i'». K'atek'uri', konojel ksach kik'u'x chrech we ri'. ⁶⁴Chanim kujaq rib' ri uchi', xutzaqopij rib' ri raq' e kch'awik, k'atek'uri' kutewchi'j ri Dyos. ⁶⁵Ke'uchap xib'rikil konojel ri e'uk'ulja e pa ri juyub' rech Juda ktzijox ronojel we jastaq ri'. ⁶⁶Konojel ri kkita we tzij ri' kkichomaj pa kanima', tek'ut, kkib'ij: «¿Su wa' we alaj ala ri'?»». Ri uq'ab' ri Ajawxel k'o ruk' ri are'.

Ri Sakari'as je' jas q'axal utzij ri Dyos

⁶⁷Nojinaq chrech ri Tyoxlaj Uxlab'axel,
ri Sakari'as che utat, je' jas q'axal utzij ri Dyos, kub'ij:
⁶⁸«Tewchi'talik ri Ajawxel, ri Udyos ri Isra'el,
rumal rech che kusolij e kuto' uwach ri siwan utinamit,
⁶⁹kuya' jun chuq'ab' chqech, rech kujkoltaj ri uj,
pa ri rachoch ri David, ri upataninel,
⁷⁰je' jas xub'ij ojer taq tzij kanoq
pa kichi' ri etyoxlaj taq q'axal utzij ri Dyos,
⁷¹arech kujkoltaj ri uj chkiwach ri qak'ulel,
arech kujto'taj pa kiq'ab' ri kkaj ri itzel chqech.
⁷²Kuya' ri uloq'ob'al uk'u'x chkech ri eqanan eqatat,
kuna'tisaj ri tyoxlaj chapb'al uq'ab',
⁷³rumal che ri are' xujikib'a' ri utzij
chrech ri qatat Ab'raham che kuya' chqech,
⁷⁴arech man k'o ta xib'rikil, xujresaj
ri uj pa kiq'ab' ri eqak'ulel rech upatanixik ri are'
⁷⁵pa tyoxlaj k'aslemal, pa suk'ilalaj
k'aslemal chuwach ri are' ronojel q'ij.
⁷⁶E ri at, alaj ala, kokisax na ab'i' q'axal utzij ri Nimalaj Ub'antajik;
rumal rech che katb'e na chuwach ri Ajawxel,
arech kasuk'umaj ri ub'e
⁷⁷arech ri siwan utinimit keta'maj che kekoltajik na
rumal che ksach na ri kimak,
⁷⁸rumal ri loq'ob'al uk'u'x ri Dyos chqech ri uj,
che xqilo arechi' xpe jun ch'imil chila' chikaj,

⁷⁹xuya' ri uchäj,
ri usaqil chqech arech ke'unikej ri ek'o pa q'equ'm,
ri ek'o pa umu'j ri kamikal arech kujub'insaj
pa ri ub'e ri nimalaj utzil».

Ri Xwan kkanaj kan pa ri tz'inalik ulew

⁸⁰Kk'iyik ri alaj ala e kkwir ri ruxlab'al. Kkanaj pa ri tz'inalik ulew chi k'ate' na kuk'ut rib' chuwach ri Isra'el.

Ri uwuj ri Sesar

²¹Pa taq we q'ij ri' kpe jun uwuj ri Sesar A'ugusto, arech kkitz'ib'aj kib'i' ri uwinaq rech ronojel ri uwachulew jawi' ejeqel wi. ²We nab'e tz'ib'anik b'i'aj ri', arechi' kb'anik, k'o ri Sirino che rajawinel che ri Siri'a. ³Konojel ri winaq keb'ekitz'ib'aj kib'i' pa ri kitinamit. ⁴Ri Jose, xoquje' kpe uloq pa ri Galile'a, kel uloq pa ri tinamit Nasaret, kopan pa ri Jude'a, pa ri utinamit ri David, che B'elem ri ub'i', -rumal che ri are' k'o rech chkech ri uwinaq ri David- ⁵arech ku-tz'ib'aj ri ub'i' ruk' ri Mari'y che rixoqil, e ri Mari'y yawab' ixoq chik k'olik. ⁶Kopan ri uq'ij ri are' che kril uwach ri ral. ⁷Kril uwach ri nab'e ral, kub'uk ri are' ruk' jun atz'yaq e kuq'oyob'a' pa jun echa'b'al rumal che man k'o ta kik'olb'al xkiriqo pa ri ja.

⁸Ek'o e'ajyuq'ab' pa ri jetaq ulew, che kechajin chukral chaq'ab'. ⁹Ri anjel rech ri Ajawxel tak'al chkinaqaj ri e'are' e ke'ub'uku ri uq'ij ri Ajawxel ruk' ri usaqil, ruk' ri uchäjil; k'atek'uri' sib'alaj kkixib'ij kib'. ¹⁰Ri anjel kub'ij chkech: «Mixib'ij iwib' kulinb'ij jun sib'alaj ki'kotemal chiwech e chkech konojel ri siwantinimit. ¹¹Kamik ri' xa'lax jun ikolonel, ri are' are ri Kristo Ajawxel, pa ri utinamit ri David. ¹²Ri jun k'utb'al chiwech are weri': Kiriq na ri' jun alaj nuch' b'akum ruk' jun atz'yaq e kotz'ol pa jun echa'b'al». ¹³Xaqb'i' kepe uloq ruk' ri anjel ejumulaj e'anjel chik e'ajch'oj rech ri kaj, nim uq'ijil kkiya ri Dyos, kkib'ij:

¹⁴«;Nimalaj uq'ij ri Dyos
pa ri nimalaj kaj,
xoquje' chuwachulew,
nimalaj utzil chkech ri winaq
che ke'uloq'oq'ej ri Are'!».

¹⁵E aretaq chi' ri e'anjel ke'el ub'i chikaj, ri e'ajyuq'ab' kkib'ij: «Jo' chi pa B'elem e chqila' b'a' we jastaq ri' che xuya' ri Ajawxel chqech pa eta'maxik». ¹⁶Xaqb'i' keb'ek e kekiriqa' ri Mari'y, ri Jose e ri nuch' kotz'ol pa ri echa'b'al. ¹⁷Kkil ri are', kkitz'ijoj ri tzij che kkita puwi' ri nuch' ri'. ¹⁸Konojel ri kkita'o, kemayowik puwi' we tzij ri' che kkib'ij ri e'ajyuq'ab'. ¹⁹Ri Mari'y kuk'ol we tzij ri', kuchomaj pa ri ranima'. ²⁰Ri e'ajyuq'ab' ke'el ub'ik, nim uq'ijil kkiya' ri Dyos, rumal rech, ri jastaq che xkita'o e xkilo, jeri' jas xb'ix chkech.

Pa ri wajxaqib' uq'ij

²¹Pa ri wajxaqib' q'ij xpus uwi' ri ukowil ub'aqil, Jesus ri ub'i' ri are' xokisaxik, ri b'i'aj che xub'ij ri anjel arechi' maja' kajaqe' cho usantil.

Ri uk'utik ri Jesus pa ri Nim Rachoch ri Dyos

²²Aretaq kpe ri uq'ij ri ch'ajch'ob'enik kech ri e'are', je' jas kub'ij ri upixab' ri Mo'ises, kkik'am ub'i ri are' pa ri Jerusalem arech kkisujuj ri are' chuwach ri Dyos, ²³je' jas tz'ib'am pa ri upixab' ri Ajawxel: Ronojel nab'e ala, ktyoxrisaxik chrech ri Ajawxel, ²⁴e arech ksujux jun tab'al toq'ob', je' jas b'im pa ri upixab' ri Ajawxel, ejuk'ulaj ut, on ekeb' alaj taq palomax. ²⁵K'o pa ri Jerusalem jun achi, Sime'on ri ub'i'. We achi ri' suk' k'olik, reye'm ri kub'isib'al uk'u'x ri Isra'el, e ri Tyoxlaj Uxlab'axel k'o puwi' ri are'. ²⁶Ri Tyoxlaj Uxlab'axel ub'im chech, che man kril ta na ri kamikal aretaq chi' maja' kril na ri Kristo rech ri Ajawxel. ²⁷Kpe pa ri nim rachoch ri Dyos, silob'isam uloq rumal ri Uxlab'axel, e aretaq chi' ri unan utat kik'amom uloq ri alaj Jesus arech kkib'ano jas ri kub'ij ri pixab', ²⁸ri Sime'on kuq'aluj ri Jesus pa uq'ab', kutewchi'j ri Dyos, k'atek'uri' kub'ij:

Ri nuwoq'och xril ri akolonik

²⁹«Kamik ri', Nimalaj Ajaw,
 katkowinik kab'ano, jeri' jas ri atzij,
 kaya'o chech ri apataninel
 kb'e pa ri nimalaj utzil;
³⁰rumal rech che ri nuwoq'och
 xril ri akolonem
³¹che xasuk'umaj chkiwach
 konojel ri taq siwantinimit
³²chäj, chkech ri winaq
 che man kekojon taj jacha ri uj,
 e nimalaj uq'ijil chrech
 ri siwan atinimit Isra'el».

Ri utzij ri Sime'on

³³Ri unan utat kkimayij ri utzij kub'ij ri Sime'on puwi' ri are'. ³⁴Ri Sime'on ke'utewchij ri e'are' e kub'ij chrech ri unan, ri Mari'y: «¡Chawilampe'! rumal rech we ala ri', k'o sib'alaj ketzaq na, k'o sib'alaj kewa'laj na pa ri Isra'el, kuxik k'utb'al rech k'ule'lanik, ³⁵¡Ek'u ri at, jun ch'ich' rech ch'o'j kuq'eb'a' na ri' ri awuxlab'al! –arech kilitaj na ri k'u'talik taq chomanik pa sib'alaj taq anima'».

Ri Ana

³⁶xoquje' k'o jun ixoq, q'axal utzij ri Dyos, ri Ana umi'al ri Fanue'l, rech ujuq'at ri Aser. Ri are' sib'alaj ri'j winaq chik. Wuqub' junab' xuk'aslemaj ri k'ulanem. ³⁷Chi melka'n chi uloq arechi' xopan pa jumuch' kijeb' ujunab'. Ri are' man kuya' ta kan ri nimalaj rachoch ri Dyos, kupatanij ri Dyos chi paq'ij, chi chaq'ab', kmewajik e kch'aw ruk' ri Dyos. ³⁸Junam kpetik arechi' xk'ulmatajik weri', nim uq'ijil ri Dyos e kutzijoj ri ala chkech ri keye'm che ktotaj na ri Jerusalem.

Ri Jesus pa ri Nasaret

³⁹Aretaq kkik'is ub'anik ronojel taq ri utzij ri upixab' ri Ajawxel, ketzalej pa ri Galile'a, pa ri kitinimit Nasaret. ⁴⁰Ri alaj ala kk'iyik, kya'taj ri uchoq'ab', knojik che ri eta'mab'al. E ri utoq'ob' ri Dyos k'o ruk' ri are'.

Ri Jesus pa ri Nim Rachoch ri Dyos aretaq chi' k'o kab'lajuj ujunab'

⁴¹Ri unan utat ronojel junab' keb'e pa Jerusalem rumal ri nimaq'ij rech ri Q'axeb'al (Pasku'a). ⁴²Aretaq chi' ri are' k'o chik kab'lajuj ujunab', xoquje' kepaqi' ub'ik rumal ri nimaq'ij. ⁴³Aretaq chi' kq'ax ri nimaq'ij, ketzalij uloq. Ri alaj Jesus kkanaj kan pa ri Jerusalem, k'atek'uri', ri unan utat man keta'm taj. ⁴⁴Ri e'are' kkichomaj che ri are' k'o ri chkixo'l ri juq'at winaq, jeri' kkib'an jun q'ij b'e, k'atek'uri', kkimajij utzukuxik ri are' chkixo'l ri winaq. ⁴⁵Man kkiriq taj, rumal ne ri' ketzalijik, kkitzujuk pa ri Jerusalem.

⁴⁶Cho ri urox q'ij kkiriqa' ri are' pa ri nim rachoch ri Dyos, t'uyulik chkixo'l ri enima'q taq ajtijab' che uk'utik ri pixab', kutatb'ej ri kitzij e kuk'ot kichi'. ⁴⁷Konojel ri kkitatb'ej ri are' kkimajij uwach rumal ri reta'mab'al e ri utzij. ⁴⁸Aretaq chi' kkilo, ksach kik'u'x e ri unan kub'ij chrech: «Wal, ¿Suche che kab'an chqech we jastaq ri'? ;Chawilampe'! Ri atat e ri in, ruk' mayowik katqatzujuk ri at». ⁴⁹Ri are' kub'ij chkech: «¿Su che xinitzujuk ri in? ¿La man iweta'm taj, che ri in, rajawaxik kink'oji' pa ri rachoch ri nutat?». ⁵⁰K'atek'uri' ri e'are' man kkich'ob' taj ri tzalijb'al kitzij kub'ij.

Ri Jesus xtzalej jumul chik pa ri Nasaret

⁵¹Kb'e kuk' ri e'are' e ktzalij pa ri Nasaret e ke'unimaj. Ri unan kuk'ol ronojel we jastaq ri' pa ri ranima'. ⁵²Ri Jesus kk'iy ri reta'mab'al, ri unimal raqan e ri utoq'ob' chuwach ri Dyos e chkiwach ri winaq.

Ri utzij ri Xwan Ajqasalja'

(Mt 3,1-12; Mc 1,1-8)

³Pa ri jo'lajuj junab' rech ri rajawib'al ri Tib'eri'o Sesar, are ri Ponsi'o Pilato q'atb'al tzij che ri Juda, ri Herodes q'atb'altzij che ri Galile'a, ri Filipino ri rachalal q'atb'al tzij che ri Iture'a, xoquje' che ri Trakonitida, ri Lisani'as q'atb'altzij che ri Ab'ilene. ²Aretaq chi' ek'o nim chuchqajawib' ri Anas e ri Ka'ifas, ri utzij ri Dyos kpe pa ri tz'inalik ulew ruk' ri Xwan, uk'ojol ri Sakari'as. ³Kb'e pa taq ri rulew ri Jordan che ub'ixik chkech ri winaq jun qasna' rech k'exoj k'aslemal, arech ksach ri kimak ri e'are'. ⁴Je' jas tz'ib'am pa ri uwuj ri utzij ri Isa'as ri q'axal utzij ri Dyos:

«Ri uch'awib'al ri are' che kuraqaqej
uchi' pa ri tz'inalik ulew.

Chisuk'umaj ri ub'e ri Ajawxel,
chib'ana suk' chrech ri ub'e;

⁵knojisax na ronojel siwan,
e kqasax na ronojel juyub',
ri k'ax b'e ksuk'umax na
e ri b'e che kcharan uwach,
kalya'nisax na.

⁶Ronojel winaq kril na
ri ukolonem ri Dyos».

⁷Kub'ij chkech ri winaq che kepetik arech kqasax ri kija' rumal ri are': «Itzel taq kumatz, çjachin kb'in chiwech che kixanimaj chuwach ri oyowal che petinaq uloq? ⁸Chiya'a, chiwachij jujun utz taq iwach, chik'exa' ik'u'x, e mib'ij: "Qatat ri Ab'raham". Kinb'ij chiwech, che ruk' we taq ab'aj ri', ri Dyos kkowinik ke'ub'an nik'aj uk'ojol ri Ab'raham. ⁹Kamik ri', ri ikej k'o chik puwi' ri urab' ri taq che', ronojel che' che man kuwachij ta jujun utz taq uwach, kchoytajik na, k'atek'uri' kk'yaqtaq na ri' pa ri q'aq'».

¹⁰E Sib'alaj ek'i winaq kkita chrech: «çSu rajawaxik kqab'an na?». ¹¹Ri are' kub'ij chkech: «Ri k'o keb' ratz'yaq chujacha' jun ruk' ri man k'o ta ratz'yaq, xoquje' jeri' chub'ana' ri k'o uwa». ¹²Xoquje' kepe ejujun taq e'ajtoq'inel pwaq arech ri are' kub'an kiqasna' e kkib'ij chrech: «Ajtij, çsu rajawaxik kqab'an na?». ¹³Ri are' kub'ij chkech: «Mita uwi' jun jas uwach che ri man tom ta chiwech». ¹⁴Xoquje' kkita jujun taq exoltato: «E ri uj çsu rajawaxik kqab'an na?». Ri are' kub'ij chkech: «K'o mitoq'ij b'a' ruk' k'a'nal mi'kojo' tzij che tzijtal, miwaj nik'aj itojb'al chik».

¹⁵Rumal che ri winaq ri e'eye'nel kkichomaj pa kanima', wene' ri Xwan are ri Kristo; ¹⁶ri Xwan kub'ij chkech: «Ri in kinb'an jun qasna' ruk' ja', petinaq uloq jun che nim chi na chnuwach ri in, e ri in man taqal ta chwij che kintur ri uxajab', ri are' kub'an na ri qasna' ruk' ri Tyoxlaj Uxlab'axel e ruk' ri q'aq'. ¹⁷Pa ri uq'ab' ri are' k'o ri q'osib'al arech kusu' uk'olb'al e kujok ri triko pa ri uk'uja, e kuporoj na ri k'im pa jun q'aq' che man kchup taj». ¹⁸E ruk' sib'alaj nik'aj tzij chik, kuya ub'ixik ri Utzalaj Tzij.

Ri Xwan Ajqasalja' xokisax pache'

(Mt 14,3-12; Mc 6,17-29)

¹⁹Ri are' kuyaj ri Herodes ri ajawinel, rumal rech ri Herodi'as che rixoqil ri rachalal, xoquje' rumal ri itzel taq b'anoj ub'anom. ²⁰E ri Herodes kub'an jun itzel chik: kukoj ri Xwan pa che'.

Ri uqasna' ri Jesus

(Mt 3,13-17; Mc 1,9-11)

²¹Aretaq chi' konojel ri winaq kb'an kiqasna', xoquje' xb'an uqasna' ri Jesus, e ri are' arechi' tajin kch'aw ruk' ri Dyos, kujaq rib' ri kaj. ²²K'atek'uri' ri Tyoxlaj Uxlab'axel, kqaj puwi' ri are' je' jas jun palomax, k'atek'uri' jun ch'ab'al kel uloq chi pa ri kaj: «Ri at, at nuk'ojol, ri in kamik ri' xatinwalk'uwa'laj».

Ri Jesus uk'ojol ri Jose, uk'ojol ri David, uk'ojol ri Dyos

(Mt 1,1-7)

²³Ri Jesus aretaq chi' kumajij ub'e, ri are' k'o juwinaq lajuj ujunab', e kkichomaj ri winaq, che ri are' uk'ojol ri Jose, uk'ojol ri Heli, ²⁴uk'ojol ri Mattat, uk'ojol ri Levi, uk'ojol ri Melki, uk'ojol ri Jana'i, uk'ojol ri Jose, ²⁵uk'ojol ri Mattati'as, uk'ojol ri Amos, uk'ojol ri Na'um, uk'ojol ri Esli, uk'ojol ri Nangay, ²⁶uk'ojol ri Ma'az, uk'ojol ri Mattati'as, uk'ojol ri Seme'in, uk'ojol ri Josek, uk'ojol ri Joda, ²⁷uk'ojol ri Jo'anana, uk'ojol ri Resa, uk'ojol ri Sorob'ab'el, uk'ojol ri Salati'el, uk'ojol ri Neri, ²⁸uk'ojol ri Melki, uk'ojol ri Ab'di, uk'ojol ri Kosam, uk'ojol ri Elmadan, uk'ojol ri Er, ²⁹uk'ojol ri Jesus, uk'ojol ri Eli' eser, uk'ojol ri Jorim, uk'ojol ri Mattat, uk'ojol ri Levi, ³⁰uk'ojol ri Sime'on, uk'ojol ri Juda, uk'ojol ri Jose,

uk'ojol ri Jonam, uk'ojol ri Eli'akim, ³¹uk'ojol ri Mele'a, uk'ojol ri Menna, uk'ojol ri Mattata, uk'ojol ri Natan, uk'ojol ri David.

³²Uk'ojol ri Jese, uk'ojol ri Ob'ed, uk'ojol ri B'o'os, uk'ojol ri Sala, uk'ojol ri Na'asson, ³³uk'ojol ri Aminadab', uk'ojol ri Admin, uk'ojol ri Arni, uk'ojol ri Esrom, uk'ojol ri Fares, uk'ojol ri Juda, ³⁴uk'ojol ri Jakob', uk'ojol ri Isa'ak, uk'ojol ri Ab'raham, uk'ojol ri Tara, uk'ojol ri Najor, ³⁵uk'ojol ri Serug, uk'ojol ri Raga'u, uk'ojol ri Falek, uk'ojol ri Eb'er, uk'ojol ri Sala, ³⁶uk'ojol ri Ka'inam, uk'ojol ri Arfaxad, uk'ojol ri Sem, uk'ojol ri No'e, uk'ojol ri Lamek, ³⁷uk'ojol ri Matusalem, uk'ojol ri Henok, uk'ojol ri Jaret, uk'ojol ri Malele'el, uk'ojol ri Ka'inam, ³⁸uk'ojol ri Enos, uk'ojol ri Set, uk'ojol ri Adam, uk'ojol ri Dyos.

Ri k'ax pa ri tz'inalik ulew

(Mt 4,1-11; Mc 1,12s)

⁴Ri Jesus nojinaq chrech ri Tyoxlaj Uxlab'axel ktzalej uloq chi pa ri Jordan, e ri Uxlab'axel kuk'am ub'ik ub'e ri are' pa ri tz'inalik ulew. ²Pa kawinaq q'ij ri Itzel kutaqchi'j ri are' che makaj. Man kawa' taj pa ri e pa ri uk'isb'alil ri taq q'ij ri', ri are' knumik. ³K'atek'uri', ri Itzel kub'ij chrech: «We at, at uk'ojol ri Dyos, chab'ij b'a' che we ab'aj ri' kujal kaxlanwa». ⁴Ri Jesus kub'ij chech: «Tz'ib'atalik: Man xaq ta xuwi ruk' ri wa kk'asi' ri winaq».

⁵Ri itzel kuk'am ub'i ri are' e kuk'ut chuwach ronojel ri taq rajawib'al rech ri uwachulew. ⁶K'atek'uri' kub'ij chrech: «Kinya na chawech ronojel ri ukowinem e ri uq'inomal we taq ajawib'al ri' rumal rech che ya'om chwech e kinya' chrech ri kwaj in. ⁷Ri at, we kinaq'ijilaj ri in, ronojel awech». ⁸Ri Jesus kub'ij chrech: «Tz'ib'atalik. Chaq'ijilaj ri Ajawxel ri Adyos e xaq xuwi ri are' kaq'ijilaj na».

⁹Kuk'am ub'i ri are' pa ri Jerusalem, kraq'anisaj ri are' puwi' ri uxotal ri nim rachoch ri Dyos e kub'ij chrech: «We ri at, at uk'ojol ri Dyos chak'yaqa' ub'i awib' ikim; ¹⁰rumal che tz'ib'atalik: Ktaqan na chkech ri e'anjel erech Are' arech katkik'ol ri at.

¹¹Xoquje': Puwi' ri kiq'ab' katkik'am ub'i ri at, arech ri awaqan ma kupachq'ij ta rib' chuwach taq ri ab'aj». ¹²K'atek'uri', ri Jesus kub'ij chrech: «B'im kanoq: Mataqchi'j che mak ri Ajawxel ri Adyos».

¹³Aretaq chi' ri Itzel xuk'is ri itzel taq makaj, knajarik chrech ri are' chi k'ate' pa jun utz q'ij chik.

Ri Jesus ktzalej pa ri Galile'a

(Mt 4,12-17,23; Mc 1,14s,39; Lc 4,44)

¹⁴Ri Jesus ktzalej uloq pa ri Galile'a ruk' ri uchoq'ab' ri Uxlab'axel. Kb'e utzijol ri are' pa ronojel ri ulew chila'. ¹⁵Ri are' ktijon pa taq rachoch ri Dyos, k'atek'uri' ri winaq nim kkil wi ri are'.

Ri Jesus kpe pa ri Nasara

(Mt 13,53-58; Mc 6,1-6)

¹⁶Kpe pa ri Nasara, jawi' ri k'iyinaq ub'i wi, jacha' ri naq'atal chrech kok pa ri rachoch ri Dyos pa q'ij Sab'ado, e kwa'lajik arech kusik'ij ri uwo wuj. ¹⁷Kya' ri uwuj ri Isa'i'as chrech. Kusol ri wuj e kuriqo ri jawi' tz'ib'atalik wi weri':

¹⁸Ri Ruxlab'axel ri Ajawxel
k'o panuwi' ri in,
rumal rech che xinuji'onsaj ri in-
arech kink'am uloq ri utzalaj tzij

chkech ri emeb'a'ib'.
 In utaqom ri in arech ki'nb'ij
 chkech ri ek'o pa che' che keto'tajik
 e chkech ri emoy che kk'oji'
 k'ak' taq kiwoq'och,
 arech ke'into' kiwach ri exukulb'em.
¹⁹Arech kinya'a' ub'ixik
 jun toq'ob'isab'al wach junab'
 rech ri Ajawxel.

²⁰K'atek'uri', kub'oto ri wuj, kuya chrech ri pataninel e kt'uyi'k. Konojel ri winaq che ek'o pa ri rachoch ri Dyos, b'enaq kiwoq'och chrech ri are'. ²¹K'atek'uri' kub'ij chkech: «Kamik ri' xb'antajik we tzij ri'». ²²Konojel ri winaq utz utzijoxik kkib'an ri are' e kkimayij ri utzij kel uloq puchi', che nojinaq che toq'ob'.

K'atek'uri' kkib'ij: «¿La man are ta wa' ri uk'ojol ri Jose?». ²³Ri are' kub'ij: «Qastzij ne ri', kib'ij na la' chwech: Ajkunanel chakunaj awib'. Ronojel ri jastaq che b'im chqech che xab'an pa Kafarna'um, xoquje' chab'ana' b'a' pa ri atinimit». ²⁴E kub'ij chkech: «Qastzij, kinb'ij chiwech, jun q'axal utzij ri Dyos man utz ta uk'ulaxik kb'an pa ri utinamit».

²⁵«Je' nak'ut, qastzij kinb'ij chiwech, ek'o sib'alaj emelka'nib' ixoqib' pa ri Isra'el pa taq ri uq'ijil ri Eli'as, aretaq chi' oxib' junab' ruk' waqib' ik' xutz'apij rib' ri kaj e jun nimalaj wi'jal xk'oji' pa ri tinamit. ²⁶E ri Eli'as, man k'o ta jun xtaq ub'i ruk', xuwi ruk' jun melka'n chichu' rech ri Sarepta pa ri rulew ri Sidon. ²⁷Sib'alaj eyawab'ib' tajin kaq'ij ri kitz'umal ek'o pa ri Isra'el pa taq uq'ij rech ri Elise'o e man k'o ta jun xkunax chkixo'l, xuwi k'ut ri Na'aman ri Ajsiri'o».

²⁸Aretaq chi' ri winaq kkita we tzij ri', konojel ri ek'o pa ri rachoch ri Dyos, sib'alaj kpe koyowal. ²⁹K'atek'uri', kewa'lajik, e kkich'ikmij ri are' tza'nja che ri tinamit, jawi' k'o wi jun siwan arech kkik'yaq ub'i ri are'. ³⁰K'atek'uri', ri are' kq'ax ub'i chkixo'l, kb'ek.

Ri Jesus ke'utijoj ri winaq pa Kafarna'um

(Mc 1,21-28; Mt 7,28s)

³¹Ri are' kxuli' pa ri Kafarna'um, jun tinamit rech ri Galile'a, e ke'utijoj ri winaq pa taq ri q'ij Sab'ado. ³²K'atek'uri', kkimayij ri utzij rumal rech che kch'aw ruk' kowinem.

³³Pa ri rachoch ri Dyos, k'o jun achi che k'o jun itzel uxlab'al chrech, k'atek'uri' kuraqajej uchi': ³⁴«¿Su kawaj Jesus at ajnasaret? ¿La xatpetik arech kak'is tzij paqawi' ri uj? Ri in weta'm, at jachin ri at, at ri tyoxlaj ab'antajik at rech ri Dyos». ³⁵Ri Jesus kuyajyatej ri are': «Match'aw chik, chatel uloq ruk' ri are'». Ri Itzel kuk'yaq ri are' panik'aj chkech, e kel uloq ruk' ri are' e man k'o ta jun k'ax kub'an chrech. ³⁶Sib'alaj kkixib'ij kib' konojel e kkib'ij chkiwach: «¿Su wa' we tzij ri'? Ktaqan chkech itzel taq uxlab'al, ruk' kowinem e ruk' chuq'ab', ¡k'atek'uri' keb'el uloq!». ³⁷K'atek'uri' kb'e utzijol pa ronojel taq uk'olb'al ri ulew chila'.

Ri chichu' uji' ri Simon

(Mt 8,14s; Mc 1,29-31)

³⁸Arechi' kel uloq pa ri rachoch ri Dyos kok pa ri rachoch ri Simon. Ri chichu' uji' ri Simon k'o jun sib'alaj q'aq' chrij, e kech'aw puwi' ri are' arech kril kanoq. ³⁹Kulukub'a' rib' puwi' ri are', kuyaj ri nimalaj q'aq', k'atek'uri' aninaq kel ri q'aq' chrij, ri are' kwa'lajik e ke'upatanij ri e'are'.

Ri Jesus ke'ukunaj sib'alaj winaq

(Mt 8,16s; Mc 1,32-34)

⁴⁰Aretaq chi' kqaj uwach ri q'ij, konojel ri ek'o yawab'ib' kuk', ri k'o k'i taq q'oxomal kuk', kekik'am ub'i chrech ri are'. Ri are' kuya ri uq'ab' pakiwi' chkijujunal e ke'ukunaj. ⁴¹Kuk' sib'alaj eki' winaq xel ub'ik jetaq Itzel, kkiraqaqej kichi', tek'uri', kkib'ij: «At ri at uk'ojol ri Dyos!». K'atek'uri' ri are' ke'uyajo, kuq'atej ri kitzij arech man kech'aw taj, rumal che keta'm che ri are', are ri Kristo.

Ri Jesus pa awal kel ub'i pa ri Kafarna'um e kb'e pa ri Jude'a

(Mc 1,35-39)

⁴²Aretaq ksaqar uwach ulew, kel ub'ik e kb'e pa ri tz'inalik ulew. Sib'alaj ewinaq ke'kitzujuk ri are' e arechi' kkiriqo, kkaj kkiq'atej arech man ke'uya ta kanoq. ⁴³K'atek'uri' ri are' kub'ij chkech: «Xoquje' pa taq nik'aj tinamit chik, kinwaj kinb'ij ri utzlaj tzij rech ri Rajawib'al ri Dyos, rumal che are' wa' ri rumal in taqom uloq». ⁴⁴K'atek'uri', kuya' ub'ixik ri utzij ri Dyos pa ri taq rachoch ri Dyos pa Jude'a.

Ri ekijeb' enab'e taq tijoxelab'

(Mt 4,18-22; Mc 1,16-20)

⁵¹Ri are' k'o chuchi' ri cho Genesaret, k'atek'uri' ri winaq ek'o chunaqaj ri are' arech kkita ri utzij ri Dyos. ²K'atek'uri', kril keb' alaj taq jukub' che k'o chuchi' ri cho, ri e'ajchapal taq kar eqajinaq e tajin kkich'aj ri taq kik'at. ³Kaq'an pa jun chkech we jukub' ri', pa ri rech ri Simon, kuta chrech ri are' che kqib' chi apan jub'iq' che ri ulew, t'uyul uloq, k'atek'uri', chi pa ri kukub' ke'utijoj ri winaq.

⁴Aretaq chi' kuk'is ri utzij, kub'ij chrech ri Simon: «Jat ub'ik pa le cho jawi' naj upam chik'yaqa' ri taq ik'at». ⁵Kub'ij ri Simon chrech: «Ajtij, xujchakun jun aq'ab', k'atek'uri', man k'o ta jun kar xqachapo, rumal ri atzij ri at, ri in kink'yaq na ri k'at». ⁶Jeri' kkib'ano e kkichapo sib'alaj ek'i taq kar, k'atek'uri' kuraqij rib' ri k'at. ⁷Ke'kisik'ij apan ri enik'aj chik che ek'o pa ri jun jukub' chik, arech kepe kuk' che keto'ik. Kepetik e sib'alaj kkinojisaj ri keb' jukub' che xaq mako'l kjutjub' ub'i pa ri cho.

⁸Ri Simon-Pedro arechi' krilo, jupalik ktzaq cho taq ri raqan ri Jesus e kub'ij: «Jat naj chnuwach ri in, Ajawxel, ri in, in jun ajmakunnel winaq!». ⁹Kuxib'ij rib' ri are', xoquje' konojel ri ek'o ruk', rumal rech nojinaq ri k'at che ri k'ar, ¹⁰e xoquje' ri Santi'ago e ri Xwan che e'uk'ojol ri Seb'ede'o che ek'o ruk' ri Simon. K'atek'uri' ri Jesus kub'ij chrech ri Simon: «Maxib'ij awib': chi kamik ri' ke'achap na ewinaq». ¹¹Ketzalej pa taq ri jukub' cho ri ulew, k'atek'uri' ronojel ri jastaq kkiya' kanoq e kkiterne'b'ej ri are'.

Ri Jesus kukunaj jun achi che tajin kaq'iy ri utz'umal

(Mt 8,1-4; Mc 1,40-45)

¹²E aretaq chi' ri are' k'o pa jun tinamit, k'o jun achi che ronojel ri utz'umal tajin kq'iyik. Arechi' kril ri Jesus kumejb'a' ri uwach cho ri ulew, kch'aw ruk' ri are', kub'ij chech: «Ajawxel, we kawaj, katkowinik kinakunaj ri in». ¹³Ri are' kulik' ri uq'ab', kuchap ri are' e kub'ij chrech: «Ri in kinwaj, chatkuntajoq b'a'». K'atek'uri', xaqb'i' xsach ub'i ri yab'il chrech ri utz'umal. ¹⁴Ktaqan ri are' chrech, che man k'o ta jun kub'ij wi we jun jas uwach ri', k'atek'ut, kutz'aqatisaj: «Jat, jak'utu' awib' chkech ri chuchqajawib'e chajusuj ri jun tab'al toq'ob' rumal rech weri', je' jas xtaqan ri Mo'ises, arech jun utz k'utb'al chkech».

¹⁵Sib'alaj kb'e chi na utzijol ri are', e sib'alaj ek'i winaq kepe che utatb'exik ri utzij ri are', arech kekunataj che taq ri kiyab'il. ¹⁶K'atek'ut, ri are' kb'e pa ri tz'inalik ulew jawi' kub'an wi uch'ab'al ruk' ri Dyos.

Ri Jesus kukunaj jun kaminaq ub'aqil achi

(Mt 9,1-8; Mc 2,1-12)

¹⁷Pa jun q'ij che ktijonik, et'uyul nik'aj efarise'o e nik'aj e'ajtjab' chrech ri Pixab' che epetinaq uloq pa ronojel taq tinamit rech ri Galile'a, ri Jude'a e ri Jerusalem. E ri uchoq'ab' ri Ajawxel kub'ano che kkunanik. ¹⁸K'atek'uri', ekeb' oxib' achijab' kkik'amom uloq cho jun laj ch'at jun kaminaq ub'aqil achi, e kkitzujukuj jas rokisaxik ri are' kkib'ano, arech kkiya' chuwach ri are'. ¹⁹Rumal rech che man kkiriq taj jawije' kokisaj ub'i wi ri are', kumal ri sib'alaj winaq ek'olik; ke'aq'an puwi' ri uxotal ja, kkiqasaj uloq ri are' ruk' ri uch'at, chuwach ri Jesus. ²⁰Kril ri Jesus ri kikojonik kub'ij: «Achi, ri jetaq amak ksachitajik». ²¹Ri e'ajtz'ib'ab' e ri efarise'o kkichomaj: «¿Jachin k'u wa' we are', che kub'ij itzel taq tzij chech ri Dyos? ¿Jachin kkowin che usachik ri jetaq makaj we man xuwi ri Dyos?». ²²Ri Jesus reta'm ri kichomab'al e kub'ij chkech: «¿Suche jewa kichomaj pa ri iwanima'? ²³¿Su ri man k'ax ta ub'ixik: ksachtaj ri amak, on chatwa'lijoq e chatb'inoq? ²⁴Arech kiweta'maj che ri uk'ojol ri achi' kkowin che usachik ri makaj chuwachulew, kintaqan chaweche, chatwa'lijoq, chak'ama' ukoq le ach'at e jat cho ri awachoch». ²⁵Xaqb'i' kwa'laj ub'i chkiwach ri e'are' e kuk'am ub'i ri uch'at, kb'e pa ri rachoch e nim kril wi ri Dyos.

²⁶Konojel kkimayij uwach we jastaq ri' e kkiq'ijilaj ri Dyos. Enojinaq che xib'irikil. Kkib'ij: «¿Kamik ri' xqil nik'aj jastaq che k'ax ukokij!».

Ri Levi

(Mt 9,9; Mc 2,13s)

²⁷Arechi' kok'ow weri', kel uloq e kril jun ajtoq'inel pwaq, che Levi ri ub'i', t'uyul chuwach ri umexa rech tojb'al alkab'al e kub'ij chrech: «Chinaterne'b'ej ri in». ²⁸Ri are' kuya kanoq ronojel ri jastaq, kwa'lajik e kateri' chrij ri are'.

Ri Jesus kwa kuk' ri e'ajmakib' pa ri Rachoch ri Levi

(Mt 9,10-12; Mc 2,15-17)

²⁹Ri Levi pa ri rachoch kusujaj che ri are' jun nimalaj ula'nik. Sib'alaj ek'i winaq che e'ajtoq'inel pwaq e enik'aj winaq chik che ek'o kuk' cho ri mexa. ³⁰Ri efarise'o e ri kajtz'ib' ri e'are' kewixwitik chkech ri e'utijoxelab' e kkib'ij: «¿Suche kixwa'ik e kikumuj ri amaja' kuk' le e'ajtoq'inel pwaq e le e'ajmakib' taq achijab'?» ³¹Ri Jesus kub'ij chkech: «Ri e'utz taq winaq man rajawaxik ta ajkunanel chkech, are rajawaxik chkech ri eyawab'ib'. ³²Ri in ma inetinaq ta che kisik'ixik che jun k'exoj ib' chkech ri esuk' winaq, in petinaq chrech kisik'ixik ri e'ajmakib' winaq, arech kkik'ex kib'».

¿La kimewajik ri' ri esik'italik pa ri k'ulanem?

(Mt 9,14-17; Mc 2,18-22)

³³K'atek'uri' ri e'are' kkib'ij chrech: «Ri e'utijoxelab' ri Xwan sib'alaj amaq'el kemewajik e kech'aw ruk' ri Dyos, ejunam kuk' ri kitijoxelab' ri efarise'o, e k'u we atijoxelab' at ri' kewa'ik e kequmun chrech ri amaja'!». ³⁴Ri Jesus kub'ij chkech: «¿La kixkowin ix che

kib'ano kemewajik ri erachi'l ri ch'ab' ala che esik'im pa ri k'ulanem, aretaq chi' ri ch'ab' ala k'o kuk'? ³⁵Kpe na k'ut ri' nik'aj taq q'ij che ri ch'ab' ala kesax ub'i ri' kuk', arechi' k'uri' kemewajik pa taq ri q'ij ri'».

³⁶Kub'ij jun tzijob'elil chkech: «Man k'o ta jun winaq che kuqupij jun ch'aqap k'ak' atz'yaq arech kukoq che jun q'e'l atz'yaq chik. We kuqupij ri k'ak' ktzeltaj ri' ri k'ak' atz'yaq, e ri jun ch'aqap q'el man kuk'ulaj ta ri' ri ch'aqap k'ak'».

³⁷«Man k'o ta jun winaq kukoq ri k'ak' amaja' pa nik'aj q'el taq tz'um k'olb'al rech, ri k'ak' amaja' kuraqij ub'i ri' ri tz'um, ktix b'i ri' ri amaja' e kteq'tab'ik ri' ri jetaq tz'um. ³⁸Ri k'ak' amaja' kk'ol ri' pa k'ak' taq tz'um. ³⁹Man k'o ta jun winaq che aretaq chi' xqumutaj rumal ri ojer amaja', kraj chi apanoq ri k'ak' vino. Rumal rech che are' kub'ij na k'uri': Xas are wi utz ri ojer amaja'».

Jun q'ij Sab'ado keq'ax pa ri jun tikonb'al triko

(Mt 12,1-8; Mc 2,23-28)

⁶Pa jun q'ij sab'ado kb'e pa ri tikonb'al triko, e ri e'utijoxelab' kkich'upu, kkipoch'o e kkitijo ri triko. ²K'atek'uri', ejujun chkech ri efarise'o kkitab'ij: «¿Suche kib'an jun jas uwach che man ya'tal taj kb'an pa ri sab'ado?». ³Ri Jesus kub'ij chkech: «¿La man isik'im ta ri jastaq che xub'an ri David, aretaq chi' xnumik ri are' xoquje' xenumik ri erachi'l. ⁴Jas ri rokik pa rachoch ri Dyos xub'ano, xuk'am koq ri kaxlanwa rech ri tab'al toq'ob', xutij ri are' e xuya chkech ri erachi'l. We kaxlanwa ri' che xuwi ri echuchqajawib' kuya'o kkitijo». ⁵Kub'ij chkech: «Ri uk'ojol ri achi are rajaw ri sab'ado».

Ri Jesus kukunaj jun achi che kaminaq ri uq'ab'

(Mt 12,9-14; Mc 3,1-6; Lc 13,10-17; 14,1-6)

⁶Pa jun Sab'ado chik, kok pa jun rachoch ri Dyos e ktijonik. K'o chila' jun achi che kaminaq ri uq'ab'. ⁷Ri e'ajtzib'anelab' e ri efarise'o kik'ak'alem we kkunan na pa ri Sab'ado, arech kkib'an q'atojtzij puwi' ri are'. ⁸Ri are' reta'm ri kichomab'al. Kub'ij chrech ri achi che kaminaq ri uq'ab': «Chatwa'lijoq, chattak'al panik'aj». Ri are' kwa'lajik e ktak'i'k. ⁹Ri Jesus kub'ij chkech: «Ri in kinta chiwech: ¿La ya'talik pa ri Sab'ado che kb'anik ri utzil chuwach ri etzalal, che kkolik jun k'aslemal chuwach ri kk'is tzij puwi'?». ¹⁰K'atek'uri' kka'y pakiwi' konojel ri e'are' e kub'ij chech: «Chalik'a' le aq'ab'». Ri are' jeri' kub'ano e kutzirik ri uq'ab'. ¹¹K'atek'uri' ri e'are' ek'anarinaq che koyowal, e kkichomaj chkixo'l ri jastaq che kkib'an na chrech ri Jesus.

Ri Jesus keruxisaj etaqo'nel ri ekab'lajuj

(Mt 10,1-4; Mc 3,13-19)

¹²Pa taq we q'ij ri', ri are' kb'e pa ri juyub' arech kch'aw ruk' ri Dyos, e ronojel jun aq'ab' kch'aw ruk' ri Dyos. ¹³Arechi' ksaqarik, ke'usik'ij ri e'utijoxelab', k'atek'uri' ke'ucha kab'lajuj chkixo'l ri e'are', e ke'ruxisaj etaqo'nelab' ri e'are'. ¹⁴Ri Simon, che Ab'aj (Pedro-Lu'), ri ub'i' kukojo, ri Atrix che rachalal, ri Santi'ago, ri Xwan, ri Felipe, ri B'artolome, ¹⁵ri Atey, ri Max, ri Santi'ago uk'ojol ri Alfe'o, ri Simon che okisam ub'i' Selotes, ¹⁶ri Judas uk'ojol ri Santi'ago, ri Judas Isakari'ote ri kjachow na ri Jesus.

Sib'alaj winaq kkiterne'b'ej ri Jesus

(Mt 4,24s; Mc 3,7-12)

¹⁷Kxuli' uloq kuk' e ktak'i' puwi' jun taq'aj k'olb'al. Ek'o sib'alaj ek'i' winaq che e'utijoxelab' e sib'alaj winaq rech ri Jude'a, rech ri Jerusalem, rech ri Tiro e rech ri Sidon. ¹⁸Ri e'are' epetinaq che utatab'exik ri utzij e chrech kekunaxik chrech taq ri kiyab'il. Kekunatajik ri k'o itzel taq uxlab'al kuk'. ¹⁹Konojel ri sib'alaj winaq kkaj kkichap ri are', rumal che kel jun chuq'ab' ruk' che ke'ukunaj ri e'are'.

Utz iwech ri ix, ri ix meb'a'ib'

(Mt 5,1.3.6.5.11s)

²⁰Ri are' kuwa'lisaj ri uwoq'och pakiwi' ri utijoxelab' e kub'ij: «Utz iwech ri ix, ri ix meb'a'ib', iwech ri ix ri rajawib'al ri Dyos.

²¹Utz iwech ri ix ri kixnumik kamik ri',
rumal che sib'alaj kixwa' na ri'.

Utz iwech ri ix ri kixox'ik kamik ri',
rumal che kixja'jatic na ri'.

²²Utz iwech ri ix,
aretaq chi' ri winaq kkichomaj itzel chiwij,
aretaq chi' kixkik'yaq ub'i ri ix,
aretaq chi kb'ix ri itzel taq tzij piwi',
e kb'ixok che itzel ri ib'i',
rumal rech ri Uk'ojol ri achi.

²³Chixki'kot b'a' pa we q'ij ri'
e chixxak'panoq rumal ki'kotemal,
ri tojb'al iwech sib'alaj nim ri' jela' chikaj.
Jeri' na k'ut xkib'an ri inan itat
chkech ri eq'axel taq utzij ri Dyos».

K'ax iwech ri ix, ri ix q'inomab'

²⁴«K'atek'ut, k'ax iwech ri ix, ri ix q'inomab' taq winaq rumal rech che xk'amtaj ri tojb'al iwech. ²⁵K'ax iwech ri ix, ri ix nojinaq kamik, rumal che kixnum na ri'. K'ax iwech ri ix, ri kixja'jat kamik, rumal che kixb'ison na e kixox' na ri'. ²⁶K'ax iwech ri ix, aretaq chi' konojel ri winaq utz itzijoxik kkib'ano, jeri' nak'ut xkib'an ri inan itat chkech ri man tzij taj eq'axel utzij ri Dyos».

Che'iloq'oq'ej ri e'ik'ulel

(Mt 5,39-46)

²⁷«Ri in kinb'ij chiwech, che ri kinitatab'ej: Che'iloq'oq'ej ri e'ik'ulel, chib'ana' ri utzil chkech ri kachkatik kkina' chiwech, ²⁸chixtewchu'n chkech ri kixkikyaqsaqarisaj ri ix, chixch'aw ruk' ri Dyos arech kub'an ri utzil chkech ri itzel itzijoxik kkib'ano. ²⁹Chech ri jun che katuch'ay che jun utzaltmal apalaj, chaya'a' ri jun utzaltmal apalaj chik chrech. Ri jun che kutoqij ri aq'u', chaya'a' ri awatz'yaq chech. ³⁰Ri jun che kuta jun jas uwach chawech, chaya' b'a' chrech; ri jun che kuk'am ub'i jun jas awech, ma ta b'a' chrech ri are'. ³¹Ri jastaq che kiwaj che kkib'an ri winaq chiwech, xoquje' chib'ana' b'a' ri ix chkech ri e'are'. ³²We ke'iloq'oq'ej ri kixkiloq'oq'ej ri ix, ¿Su utzil chiwech ri ix? Xoquje' ri e'ajmakib' kekiloq'oq'ej ri ke'eloq'oq'enik ri e'are'. ³³We kib'an ri utzil chkech ri kkib'an ri utzil

chiwech ri ix, ¿Su ri utzil chiwech ri ix? Xoquje' ri e'ajmakib' jeri' kkib'ano. ³⁴We kiqaj jun jas uwach chkech ri kiweyey che kkiya chi na jun jas uwach chiwech, ¿Su utz chiwech ri ix? Xoquje' ri e'ajmakib' kkiqaj jun jas uwach chkech ri e'ajmakib' arech kya' jun jas uwach chik chkech. ³⁵Jeri' b'a, che'iloq'oq'ej ri e'ik'ulel, chib'ana' ri utzil, chiqaja' ub'i ri ijastaq iwech, k'atek'uri' miweye'j jun jas uwach chik pa uk'axel. Nim utojb'alil uk'axel, k'atek'uri' kixuxik ix uk'ojol ri Nimalaj Ub'antajik, rumal rech che ri Are', utz kuk' ri e'itzel taq winaq».

Chel b'a' ik'u'x chkech ri winaq

(Mt 7,1s; Mc 4,24)

³⁶«Chel b'a' ik'u'x chkech ri winaq, je' jacha' kel uk'u'x ri atat chkech ri winaq. ³⁷Mib'an q'atojtzij pakiwi' ri winaq, k'atek'uri' man kb'an ta q'atojtzij ri' piwi' ri ix. Miq'atej tzij pakiwi' ri winaq, k'atek'uri', man kq'atex ta tzij ri' piwi' ri ix. Chixkuyunoq chkech ri winaq, k'atek'uri', kixkuytaj na ri' ri ix. ³⁸Chiya'a' b'a' jun jas uwach, k'atek'uri', kya'taj ri' chiwech. Jun nim etab'al, jun jat'im etab'al utojik, kya'taj na chiwech pa taq ri isu't ri ix. Rumal che ruk' ri etab'al che kixetanik, ri ix ruk' ri' kixetaxik na ri ix».

¿La kkowin jun moy kuk'am ub'e jun moy chik?

(Mt 15,14;10,24s; 12,33-35; 7,16-18; Jn 13,16; 15,20)

³⁹Kub'ij jun tzijob'elil chik chkech: «¿La kkowin jun moy kuk'am ub'e jun moy chik? ¿La man ketzaq lo ekeb' pa jun jul? ⁴⁰Ri tijoxel man are ta nim chuwach ri rajtij. Ri utz tijoxel qas jeri' k'olik jas ri rajtij. ⁴¹¿Suche kawil ri k'im pa ri uwoq'och ri awachalal, tek'uri', man kawil ta ri tem k'o pa ri awoq'och ri at? ⁴²¿Jasche kab'ij chrech ri awachalal: "Wachalal, chaya'a alaj chwech kinwesaj ri k'im pa ri awoq'och", k'atek'uri', ri at man kawil ta ri tem k'o pa ri awoq'och? Itzel, keb' apalaj, nab'e chawesaj ri tem pa awoq'och ri at, k'atek'uri', katkowin ri' che resaxik ri k'im k'o pa ri uwoq'och ri awachalal. ⁴³Man k'o ta jun utz che' kuya itzel taq uwach e xoquje' man k'o ta jun itzel che' che kuya' utz taq uwach. ⁴⁴Ronojel che' eta'matal uwach pa ri uwach. Man kch'up ta wikox chuwach ri k'ix, xoquje' ma kch'up ta uva chuwach ri k'ix. ⁴⁵Ri utz achi pa ri utz ranima' kresaj uloq ri utzil, tek'uri' ri itzel achi pa ri itzel ranima' kresaj uloq ri itzelal. Rumal rech ri nojinaq ri ranima' chrech, are ri' kutzijoj ri uchi'».

Ajawxel, Ajawxel

⁴⁶«¿Suche kixsik'in chwech:"Ajawxel, Ajawxel", k'atek'uri', man kib'an ta ri jastaq che kinb'ij?

⁴⁷«Ronojel ri kpe wuk' ri in e kuta ri nutzij k'atek'uri', kuk'aslemaj, kink'ut na chiwach jachin chujala' ub'ik: ⁴⁸Jeri' jas jun achi che xuyak jun ja, sib'alaj naj upam xuk'oto, tek'uri' xukoj ri uxe' puwi' ab'aj. Xpe jun nimalaj ja' puwi' ri ja ri', k'atek'uri' man xuqasaj ta ri ja ri' rumal che utz utz'aqik b'anom. ⁴⁹Ri jun che xuto, k'atek'uri', man kuk'aslemaj taj, jeri' jacha jun achi che xuyak rachoch puwi' ri ulew, man k'o ta uxe' xuk'oto. Ri nimalaj ja' xpe puwi', k'atek'uri' xuq'olij b'ik e xk'is tzij puwi' we ja ri'».

Ri Jesus kukunaj ri upataninel ri k'amalb'e chkech ok'al xoltato (senturi'on)

(Mt 8,5-10,13)

7¹Arechi' kuk'is ub'ixik chkech ri winaq we jetaq tzij ri', kok ub'i pa ri Kafarna'um. 2²K'o jun k'amalb'e chkech ok'al xoltato chila' che k'o jun upataninel sib'alaj yawab' k'olik, e we upataninel ri' sib'alaj loq' chuwach ri are'. 3³Jeri' nak'ut, utom utzijol ri Jesus, xa jek'uri' ke'utaq ub'i ruk' ri are' enik'aj enim taq winaq kech ri ajjudi'o, arech keb'ech'aw ruk' e arech kpetik che ukolik ri upataninel. 4⁴Kepetik e ke'opan ruk' ri Jesus e sib'alaj kkita toq'ob' chrech ri are'. Kkib'ij chrech: «Ri are' utzalaj winaq, taqal chrij kab'an we toq'ob' chrech ri'. 5⁵Ri are' kuloq'oq'ej ri qatinamit, are ri are' xuyak ri rachoch ri Dyos». 6⁶Ri Jesus kb'e ub'i kuk' e aretaq chi' naqaj chik k'o wi chrech ri rachoch, ri k'amalb'e ke'utaq b'i enik'aj rachi'l arech ke'kib'ij chrech: «Ajawxel, mach'ujarisaj awib', rumal rech che man taqal ta chwij katok pa ri wachoch. 7⁷Rumal k'uwa', xinchomaj che man utz ta wa' che katink'ulu' ri at. K'atek'ut, chataqa' b'a' uloq jun atzij e utz chi uwach ri' ri nupataninel. 8⁸Ri in che man k'o ta jun nim weqe'n, k'atek'uri', ke'intaq ri enutaq'o'n. Kinb'ij chrech jun: Jat ub'i ri at e kab'ek, kinb'ij chrech jun chik: Chatpetoq, e kapetik, e chrech ri nupataninel: Chab'ana' weri' e kub'ano». 9⁹Aretaq chi' kuta ri Jesus we tzij ri' kumay uwach ri are' e kub'ij chkech ri winaq che ek'o ruk': «Kinb'ij chiwech: Che pa ri Isra'el man nuriqom ta jun kojoniq jewa' jacha we jun kojoniq ri'». 10¹⁰Aretaq chi' xetzalij ri e'utaq'o'n ri k'amalb'e cho ja, sib'alaj utz chi uwach ri pataninel xulkiriqa'.

Ri Jesus kuwa'lisaj ri ral jun melka'n ixoq pa ri Na'in

11¹¹Kb'e pa jun tinamit ub'i' Na'im. Ri e'utijoxelab' e sib'alaj ek'i winaq, eb'enaq ub'i ruk'. 12¹²Aretaq chi' k'o chik naqaj che ri rokb'al ri tinamit, k'amom uloq jun kaminaq che umuqik, che are xuwi utukel ral jun melka'n ixoq, erachi'lb'am ub'ik kumal esib'alaj winaq rech ri tinamit¹²⁵. 13¹³Arechi' kril ri Ajawxel ri are', kel uk'u'x chrech ri ixoq, k'atek'uri' kub'ij chrech: «Matoq'ik». 14¹⁴Kb'e ukoq chunaqaj ri kaxa e kuchapo, ri achijab' che kitelem ri kaxa ketak'i'k. Ri are' kub'ij: «K'ojol ala, chawech at kinb'ij wi: Chatwa'lijoq». 15¹⁵Ri kaminaq, kawa'lajik e kumajij tzij. Ri Jesus kujach ukoq chrech ri unan. 16¹⁶Konojel kkixib'ij kib', nim uq'ijil kkiya ri Dyos e kkib'ij: «Jun nimalaj q'axal utzij ri Dyos k'o quk' e ri Dyos k'o ruk' ri utinamit». 17¹⁷We tzij ri' xb'e utzijoxik pa ri Jude'a e pa taq ri nik'aj amaq' chik che naqaj ek'o wi.

Ri Jesus utz kril wi ri Xwan Ajqasalja'

(Mt 11,2-15; 21,31s)

18¹⁸Ri e'utijoxelab' ri Xwan, kkik'am b'i ub'ixik chrech ri are' ronojel we jastaq ri'. Ri Xwan ke'usik'ij ekeb' chkech ri e'utijoxelab', 19¹⁹k'atek'uri', ke'utaq ub'i ri e'are' arech kkib'ij chrech ri Ajawxel: «¿La at ri' ri kpetik on kqeye'j na jun chik?». 20²⁰Arechi' ke'opan ruk' ri are', kkib'ij chrech: «Ri Xwan Ajqasalja' xujutaq uloq ri uj arech kulqab'ij chawech: ¿La at ri' ri kpetik on kqeye'j chi na jun chik?». 21²¹Pa ri jumul ri' ke'ukunaj ek'i yawab'ib', e winaq che k'o itzel uxlab'al kuk' e kuya k'ak' kiwoq'och ek'i moyib'. 22²²E kub'ij chkech: «Jix, ji'b'ij chrech ri Xwan ri jastaq che xiwilo e xito: Ri emoyib' k'o k'ak' kiwoq'och, ri etakma'yib' keb'inik, kekunatajik ri winaq che tajin kaq'iy ri kitz'umal, ri eso'r k'ak' kixikin chik, ri ekaminaqib' kewa'lajik e ri utzalaj tzij kya ub'ixik chkech ri emeb'a'ib'¹²⁷. 23²³¿E sib'alaj utz rech ri winaq che man ktzaq ta wumal ri in!». 24²⁴Aretaq chi' ri achijab' che e'utaqom uloq ri Xwan xe'el ub'i ruk', kub'ij chkech ri winaq: «¿Jas xixel uloq che rilik pa ri tz'inalik ulew? ¿La jun aj silob'isam rumal ri kyaqiq'»? 25²⁵¿Jas xixel uloq che rilik? ¿La jun achi che ukojom je'lik taq ratz'yaq? ¿Man je ta ri! Ri k'o utz taq katz'yaq ek'o ri' pa utz nima'q taq ja.

²⁶¿Jachin k'ut xixel uloq che rilik? ¿La jun q'axel utzij ri Dyos? Jeri' nak'ut, ri in kinb'ij chiwech, nim chi na chuwach jun q'axal utzij ri Dyos.

²⁷Are ri' ri are' che tz'ib'am chrij:

Ri in nutaqom ub'ik
ri nutijoxel chawach at,
arech kusuk'umaj ri ab'e chawach».

²⁸«Ri in kinb'ij chiwech: Chkixo'l ri ekal ri ixoqib' ma k'o ta jun che nim chuwach ri Xwan, k'atek'ut, jachin ri nitz' pa ri rajawib'al ri Dyos are nim chi na ri' chuwach ri are'.
²⁹Konojel ri winaq che xkita ri utzij, xoquje' ri e'ajtoqi'nel pwaq, xkik'am uq'ab' ri jikomajalaj q'atoj utzij ri Dyos, xkik'am ri qasna' ruk' ri Xwan. ³⁰K'atek'ut, ri efarise'o e ri keta'm ri pixab' che man xkik'am ta ri kiqasna' ruk' ri Xwan, xketalaj ri uchomab'al ri Dyos pakiwi' ri e'are'».

Ri Jesus kub'an q'atb'altzij pakiwi' ri e'umayilq'ijsaq

(Mt 11,16-19)

³¹«¿Jachin ruk' kinjunamatisaj wi ri in we winaq rech we jun mayilq'ijsaq ri'? ¿Jachin che'ujala ub'i ri e'are'? ³²Ri e'are' che'ujala ub'i ri e'ak'alab' che et'uyul pa ri k'ayib'al kkiraqaqej kichi' chkiwach e kkib'ij chkib'il kib':

“¿Xqaq'ojomaj ri su' chiwech
e man xixxojow taj!
¿Xqab'ixoj jun b'ix rech oq'ej chiwech
e man xixox' taj!”

³³«Rumal rech petinaq uloq ri Xwan Ajqasalja', man kutij ta ri kaxlanwa e man kuqumuj ta ri amaja', k'atek'uri' kib'ij: “¿K'o itzel uxlab'al ruk'!”. ³⁴Petinaq ri uk'ojol ri achi, che kwa'ik e kqumunik tek'uri' kib'ij: “K'o jun jiq'olalaj winaq e jun q'ab'arel, kerachi'laj ri e'ajtoq'inel pwaq e ri e'ajmakib' taq achijab'!”. ³⁵Ri no'jib'al qastzij xjikib'axik uwach kumal ri e'alk'uwa'lxelab'».

Ri jun ajmakunnel ixoq

³⁶Jun ajfarise'o kusik'ij ri arech kwa' ruk' ri are'. Kok pa ri rachoch ri ajfarise'o, kok cho ri mexa e kwa'ik. ³⁷K'o jun ixoq, jun ajmakunnel ixoq chkiwach ri tinamit. Arechi' xreta'maj che ri Jesus tajin kwa'ik pa ri rachoch ri ajfarise'o, kuk'am ub'i jun lme't rech jun k'ok'alaj kunab'al. ³⁸Kt'uyi' chrij ri Jesus, koq'ik e kuch'aj ri raqan ri Jesus ruk' ri uwa'l uwach e kusu' ri raqan ri Jesus ruk' ri uwi'. Kutz'umaj ri raqan ri Jesus e kujikej ruk' ri k'ok'alaj kunab'al.

³⁹Ri ajfarise'o aretaq chi' kril weri', kuchomaj pa rech wi: «Weta q'axal utzij Dyos we achi ri', reta'm na k'uwa' jas ub'antajik we ixoq che kchapow ukoq we are' ri': Jun ajmakunnel ixoq». ⁴⁰K'atek'uri', ri Jesus kub'ij chrech: «Simon kinb'ij na jun jas uwach chawech». Ri Simon kub'ij: «Chab'ij b'a' ajtij». ⁴¹«K'o jun achi che ek'o keb' achijab' k'o kik'as ruk' ri are', ri nab'e job' ok'al denari'os ri uk'as, ri jun chik kawinaq lajuj. ⁴²Jeri' nak'ut, man kekowin ta che utojik, ri are' kuchup uwach ri kik'as chkech ekeb'. ¿Jachin chkech ri ekeb' achijab' ri' sib'alaj kuloq'oq'ej chi na ri are'?». ⁴³Ri Simon kub'ij: «Kinchomaj ri in, are ri jun che xchup nim uk'as». Ri Jesus kub'ij: «Utz ri q'atojtzij xab'ano».

⁴⁴Kka'y chrech ri ixoq e kub'ij: «¿La kawil we ixoq ri'? Xinok uloq pa we awachoch e ma xaq'ejej ta ri ja' chrij ri waqan. K'atek'ut ri are' kratinsaj we waqan ruk' ri uwa'l uwach, k'atek'uri' kuchaqijarisaj ruk' ri uwi'. ⁴⁵Man xinat'umaj ta ri in, k'atek'ut ri are' ma katani' ta che nutz'umaxik. ⁴⁶Man kaq'ejej ta ri ole'o pa ri nujolom, k'atek'ut, ri are' kuq'ejej ri k'ok'alaj kunab'al chrij we waqan. ⁴⁷Rumal rech we jastaq ri' kinb'ij chawech: Ksach ronojel ri umak, rumal rech che xuk'ut jun nimalaj loq'oq'eb'al uk'u'x. K'atek'ut, jachin ri xa jub'iq' umak sachom, xa jub'iq' loq'oq'eb'al uk'u'x». ⁴⁸E kub'ij chrech ri ixoq: «Ksachitaj uwach ronojel ri amak». ⁴⁹K'atek'uri', ri winaq che ek'o cho ri mexa ruk', kkib'ij pa kech wi: «¿Jachin k'u wa' we are' che kusach kimak ri winaq?». ⁵⁰K'atek'uri', kub'ij chrech ri ixoq: «Are ri akojob'al xatkolowik; jat pa nimalaj utzil».

Ri ekab'lajuj e ejujun taq ixoqib' che ek'o ruk' ri Jesus

(Mt 4,23; 9,35; Mc 1,39)

⁸¹Kb'e pa nim e pa alaj taq tinamit. Kub'ij ri utzalaj tzij rech ri rajawib'al ri Dyos. Kkachi'laj ub'i ri ekab'lajuj, ²xoquje' ejujun taq ixoqib' che ekunam che itzel taq uxlab'al e che k'i taq uwach yab'il: Ri Mari'y, ri kojom ub'i' Magdalena, are' che xe'el uloq wuqub' Itzel ruk', ³ri Xwa'n ri rixoqil ri Kusa, jun nim uwinaq ri Herodes, ri Susana, e enik'aj chik che kkiya' ri kikuchuj chkech.

Ri Ajtikonnel

(Mt 13,1-9; Mc 4,1-9)

⁴Xa jeri'k'ut, jun sib'alaj winaq kkimulij kib', k'atek'uri' kepe uloq ruk' ri are' pa ronojel ri jetaq tinamit uloq, kub'ij pa jun tzijob'elil: ⁵«Ri ajtikonnel xel ub'i che utikik ri ija'. Arechi' xujapij ri ija', nik'aj xtzaq chuchi' ri b'e. Xtak'alexik e ri echikop ajuwokaj xkitij b'ik ronojel. ⁶Nik'aj chik xtzaq puwi' ab'aj. Xk'iy nak'ut, k'atek'ut xchaqijarik rumal rech che man kmaqmatik taj. ⁷Nik'aj chik xtzaq pa taq k'ix. Ri k'ix xoquje' xk'iyik, k'atek'uri' xkijiq'isaj ri ija'. ⁸Nik'aj chik, xtzaq pa utz ulew, xk'iyik, k'atek'uri' xuya ri uwach, jeri', jun ok'al rumal jun». K'atek'uri' kub'ij: «Jachin ri k'o uxikin arech kuto, chutatab'ej b'a' we tzij ri'».

¿Jas kub'ij we jun tzijob'elil ri'?

(Mt 13,10s.13; Mc 4,10-12)

⁹Ri e'utijoxelab' kkik'ot uchi' ri are' jas kub'ij we tzijob'elil ri'. ¹⁰Ri are' kub'ij: «Chiwech ri ix xya' pa ch'ob'ik ri retamb'al ri Rajawib'al ri Dyos. K'atek'ut, chkech ri nik'aj chik xuwi pa tzijob'elil arech:

Tajin kkil ri jastaq e man kkil taj,
tajin kkito ri jastaq e man kkich'ob' taj.

Ri ucholajil we jun tzijob'elil ri'

(Mt 13,18-23; Mc 4,14-20)

¹¹«Ri jun tzijob'elil kub'ij we jastaq ri': Ri tiko'n are ri utzij ri Dyos. ¹²Ri ek'o chuchi' ri b'e, e'are' ri' ri xkita ri tzij, k'atek'ut kpe ri K'axtok' e kresaj ub'i ri tzij pa ri kanima', arech man kekojon ta chrech ri Dyos e man kekoltaj taj. ¹³Ri ek'o puwi' ri ab'aj, e'are' ri' ri xkik'am ri tzij ruk' ki'kotemal aretaq chi' xkito, k'atek'uri', ri e'are' ri' man k'o ta urab' b'enaq pa kanima'. Kekojonik xaq keb' oxib' q'ij, k'atek'uri', pa ri uq'ij ri itzel, keb'e ub'ik. ¹⁴Ri xtzaq pa ri k'ix e'are' ri' ri xkita ri tzij. K'atek'ut kejiq'ik pa ri b'e ruk' taq ri chomanik,

ri q'inomal e ri k'i jastaq rech ri k'aslemal. Xa jeri' k'ut, man keq'anar taj, man kekowir taj. ¹⁵Ri xtzaq pa ri utz ulew e'are ri' ri xkita ri tzij ruk' jun nim e utzalaj kanima', kkik'ol ri tzij, kkiya jetaq kiwach rumal che ri e'are' kkiterne'b'ej e man kek'extaj taj.

Ri utzij ri Jesus

(Mc 4,21s.24s; 3,31-35; Lc 11,33; 12,2; 19,26;
Mt 5,15; 10,26; 13,12; 12,46-50)

¹⁶«Man k'o ta jun winaq kutzij jun kantil, k'atek'uri', kukoj jun laq uk'yab'al puwi' on kuya ri kantil chuxe' jun ch'at. Xane are k'ut kuya ri kantil puwi' jun chajb'al on pa ri uk'olb'al kantil arech ri keb'ok uloq kkil ri saqil. ¹⁷Ri awatalik xas, kq'aljanik na ri', ri awam che k'olom kch'ob'taj na ri' e kpe na ri' pa ri nimalaj q'ij. ¹⁸Chichajij b'a' jas utayik kib'ano; rumal rech ri k'o ujastaq kya'taj na ri' chrech. E ri man k'o ta jastaq rech, xas kk'am na ub'ik xoquje' ri jastaq rech che kuchomaj k'o ruk' ri are'».

Ri unan e ri erachalal ri Jesus

(Mt 12,46-50; Mc 3,31-35)

¹⁹Ri unan e ri erachalal kepe uloq ruk' ri are', k'atek'uri', man kekowin taj keqib' ukoq ruk', rumal rech che ek'o sib'alaj winaq. ²⁰Kya ub'ixik chrech: «Ri unan e ri e'awachalal ek'o waral e kkaj katkich'ab'ej». ²¹K'atek'uri', ri are' kub'ij: «Ri nunan e ri ewachalal e'are ri' ri kkita ri utzij ri Dyos e kkik'aslemaj».

Ri e'utijoxelab' kkib'ij chrech: ¡Ajtij!

¡Ajtij! ¡Kujkamik!*

(Mt 8,18.23-27; Mc 4,35-41)

²²Xb'antaj pa jun q'ij, kb'e ub'i pa jun jukub' kuk' ri e'utijoxelab', k'atek'uri', kub'ij chkech: «Chujq'ax ch'aqap chrech we cho ri'». K'atek'uri', naj keb'e ub'ik pa ri cho. ²³Aretaq chi' eb'enaq, ri are' kok uwaram e kwar ub'ik. K'atek'uri', jun nimalaj kyaqiq' kpe puwi' ri cho. Ri ja' kok pa ri jukub' e kkik'ulumaj k'ax. ²⁴Keqib' ukoq ruk' ri are', k'atek'uri', kkik'asuj. Kkib'ij chrech: «¡Ajtij! ¡Ajtij, kujkamik!». Ri are' arechi' kk'astajik kuyaj ri kyaqiq' e ri wa'lajinaq ja'. Ri ja' matzalik kkanajik. ²⁵K'atek'uri', kub'ij chkech: «¿Jawichi' k'o wi ri ikojonik?». Ri e'are' kixib'im kib' kkib'ij chhib'il kib' ruk' mayib'al: «¿Jachin k'u wa' we are' che xoquje' ktaqan chrech ri kyaqiq' e ri ja', k'atek'uri', keniman chrech?»

Jun achi che k'o itzel taq uxlab'al ruk'

(Mt 8,28-34; Mc 5,1-20)

²⁶Ke'opaniq pa ri kitinamit ri e'ajgeraseno che k'o apan chuwach ri Galile'a. ²⁷Aretaq chi' ktak'i' cho ri ulew, kpe che uk'ulaxik jun achi che k'o itzel taq uxlab'al ruk'. Ojer chik che man k'o ta chi ratz'yaq kukojo, man kjeqi' ta chi pa jun ja, are' jeqelik pa taq jul kech ri kaminaqib'.

²⁸Arechi' kka'y chrech ri Jesus, sib'alaj kuraqaqej uchi', kuk'yaq rib' cho ri raqan ri are', k'atek'uri' ruk' jun nimalaj ch'ab'al kub'ij: «¿Jas kawaj chwech, Jesus, ri uk'ojol ri Dyos? Kinta chawech ri at, minach'uych'a' ri in». ²⁹Rumal rech che ri are' xutaq ri itzel uxlab'al arech kel uloq ruk' we achi ri'. Xane k'i taq mul chik, ri itzel uxlab'al uchapom ri achi; kjat'ix ruk' tiqom taq ch'ich e ruk' tem arech kchajixik ri are'. K'atek'uri' kuraqij ri jat'ib'al rech, e ri Itzel kuchararej pa ri tz'inalik ulew. ³⁰Ri Jesus kuk'ot uchi': «¿Jas ab'i'»?». Ri are'

kub'ij: «Jumulaj», rumal rech che sib'alaj e'itzel e'okinaq ruk' ri are'. ³¹K'atek'uri', kkita chrech che man ktaqan ta chkech che keb'e b'i pa ri nimalaj siwan.

³²K'atek'uri', ek'o chila' jun nimalaj jupuq aq che kewa'kat pa ri juyub'. Ri e'i- tzel kkita chrech ri Jesus che kuya b'e chkech arech ke'ok pa taq ri aq, k'atek'uri' ri are' kuya b'e chkech. ³³Ke'el uloq ruk' ri achi e ke'ok pa taq ri aq. Ri jupuq aq kech'oplin pa ri juyub' keb'e ub'i pa ri cho, k'atek'uri' chila' kejiq' wi'.

³⁴Aretaq chi' ri e'ajyuq'ab' kkil we jastaq ri', ke'animajik. Kkib'ij we jastaq ri' pa taq ri nim e ch'uti'n taq tinamit. ³⁵Ri winaq ke'el uloq che rilik ri jastaq xb'antajik ri'. Arechi' ke'opan naqaj che ri Jesus, kkiriqa' ri achi ri xe'el b'i ri e'itzel ruk'. T'uuyulik, ukojom ratz'yaq e utz k'olik tz'aqat ruxlab'al, k'o ukoq chuwach raqan ri Jesus. K'atek'uri', kenoj che xib'rikil. ³⁶Ri xe'ilowik, kkib'ij chkech jas ri ukolik ri are' chkiwach ri E'itzel. ³⁷Konojel ri winaq rech ri tinamit rech ri e'ajgeraseno kkita toq'ob' chrech ri Jesus, arech kb'e ub'i naj chkech ri e'are', rumal che sib'alaj kkixib'ij kib'. K'atek'uri', ri are' kaq'an puwi' ri jukub', ktzalej ub'ik.

³⁸Ri achi, che xe'el ub'i ri e'itzel ruk', kuta chrech kk'oji' ruk' ri Are'. K'atek'uri', ri are' kub'ij chrech: ³⁹«Chattzalej cho ri awachoch, ja'b'ij ri jastaq che xub'an ri Dyos chawech». Ri are' kb'e pa ronojel ri tinimit e sib'alaj kuya ub'ixik ri jastaq xub'an ri Jesus chrech ri are'.

Ri Jesus kukunaj jun ixoq e kuk'asb'a' uwach ri umi'al ri Ja'iro

(Mt 9,18-26; Mc 5,21-43)

⁴⁰Aretaq chi' ktzalej ri Jesus, kkik'ulaj ri winaq, rumal rech che konojel keye'm. ⁴¹K'atek'uri', kopanik jun achi che Ja'iro ri ub'i'. Ri are' okinaq jun nim winaq rech pa ri uk'olb'al ch'ab'al. Kumej rib' chuwach ri raqan ri Jesus e kuta toq'ob' chrech ri are' arech kpe cho ri rachoch. ⁴²Rumal rech che xaq jun umi'al k'olik, che k'o kab'lajuj ujunab', elem ranima' kub'ano. Aretaq chi' b'enaq, ri winaq, kkipitz'ej ri are'.

⁴³K'atek'uri', jun ixoq che xas kab'lajuj junab' uloq kutzaq ukik'el, ma k'o ta jun kowinaq che ukunaxik. ⁴⁴Kqib' ukoq chrij ri Jesus e kuchap ri uchi' ratz'yaq e chi xaqb'i ktak'i' ri ukik'el. ⁴⁵K'atek'uri', ri Jesus kub'ij: «¿Jachin xinuchap ri in?». Rumal che konojel kkib'ij che ma e'are' taj, ri Pedro kub'ij: «Ajtij, ri winaq katkipitz'ej». ⁴⁶K'atek'uri', ri Jesus kub'ij: «K'o jun xinchapowik rumal che jun chuq'ab' xel ub'i wuk' ri in». ⁴⁷Jeri' k'ut, krilo che sas kch'ob'ik rumal ri Jesus, ri ixoq kpe ruk' b'irb'item, k'atek'uri', kumej rib' cho raqan e kuya ub'ixik chkiwach konojel ri winaq jasche xuchapo ri are', k'atek'uri' xaqb'i xkunatajik. ⁴⁸Ri are' kub'ij chrech ri ixoq: «Numi'al, ri akojonik xatukolo, jat pa ri nimalaj utzil».

⁴⁹Tajin na kub'ij we tzij ri', arechi' kpe jun winaq pa ri rachoch uloq ri nim winaq rech ri uk'olb'al, k'atek'uri' kub'ij: «Ri ami'al chanim ri' xkamik, mach'u'jarisaj chik ri ajtij». ⁵⁰K'atek'ut ri Jesus xuto, kub'ij chrech: «Maxib'ij awib', xaq chatkojonoq, k'atek'uri', ri are' kkoltaj na ri'». ⁵¹Kpe choja, k'atek'uri', man k'o ta jun kok ruk', xuwi ri Pedro, ri Xwan e ri Santi'ago e ri e'unan e'utat ri ali. ⁵²Konojel ri winaq kkoq'ej, kk'is kik'u'x rumal rech ri are'. K'atek'uri' ri Jesus kub'ij: «Mixoq'ik, ri are' man kaminaq taj, ri are' xaq warinaq». ⁵³Kkitz'e'j uwach ri are', rumal rech che keta'm che ri are' kaminaq chik. ⁵⁴Tek'uri', ri are' kuchap ukoq che ri uq'ab', ko kuch'ab'ej, e kub'ij chrech ri are': «Ali, chatwa'lijoq». ⁵⁵Ri ruxlab'al ktzelej, k'atek'uri' xaqb'i' kwa'lajik. Ktaqanik arech kya ri uwa. ⁵⁶Ri e'unan e'utat kkixib'ij kib', k'atek'uri', ktaqanik arech man kkib'ij ta ri jastaq ri'.

Ri Jesus ke'utaq ub'i ri ekab'lajuj

(Mt 10,5.8.9-14; Mc 6,7-13)

⁹Ke'usik'ij ri ekab'lajuj, kuya kichoq'ab' e jun kikowinem pakiwi' konojel itzel e puwi' ronojel yab'il arech kekunanik¹⁴⁷. ²K'atek'uri', ke'utaq b'ik arech ke'kib'ij ri Rajawib'al ri Dyos e arech kekunanik. ³K'atek'uri', kub'ij chkech: «K'o mik'am ub'ik rech ri ib'e, mik'am ub'i ich'ami'y, mik'am ub'i ikoxtar, mik'am ub'i iwa, mik'am ub'i ipwaq, xoquje', man keb' ta iwatz'yaq chijujunal. ⁴Aretaq chi' kixok pa jun ja, chixkanaj kan chila', chi k'ate' kuriqa' kixb'ek. ⁵We man kixk'ulaxik taj, arechi' kixel uloq pa ri jun tinimit ri', chitota' kan ri upoqlaj k'o chech ri iwaqan, k'utb'al rech je' jas q'atb'altzij puwi'». ⁶Keb'ek, kkisutej ronojel taq tinamit, kkiya ub'ixik ri utzalaj tzij e kekunanik.

Ri Herodes e ri Jesus

(Mt 14,1s; Mc 6,14-16)

⁷Ri Herodes che are ri q'atb'altzij (tetrarka) kreta'maj we jastaq ri', k'atek'uri' mayib'al kkanajik, rumal che ek'o jujun kkib'ij: «Are ri Xwan xk'astaj uloq chkixo'l ri ekaminaqib'». ⁸E k'o jujun chik che kkib'ij: «Are ri Eli'as xtzalez uloq». ⁹K'atek'uri' ri Herodes kub'ij: «Ri Xwan, in xint'en ujolom. ¿Jachin k'uri' ri are', chech kb'ix we jastaq puwi' ri'?». K'atek'uri', kraj kril uwach ri are'.

Ri Job' kaxlanwa e ri keb' kar

(Mt 14,13-21; Mc 6,30-44; Jn 6,1-13)

¹⁰Aretaq chi' ketzalij uloq ri etaqo'nelab' kkib'ij chrech ri are' ronojel ri xkib'ano. Tek'uri' ri are' ke'uk'am ub'i ri e'are' ruk', xb'e naj, naqaj chrech jun tinamit che ub'i B'etsa'ida. ¹¹K'atek'uri', ri winaq xkich'ob'o weri' e xeb'e ub'i chrij ri are'. Ri are' ke'uk'ulaj, k'atek'uri', kuya ub'ixik ri rajawib'al ri Dyos chkech e ke'ukunaj ri rajawaxik kekunatajik.

¹²Kqaj ri q'ij, kepe ri ekab'lajuj e kkib'ij chrech: «Che'ajacha' ub'ik le winaq arech keb'e pa taq ri nim ch'uti'n tinamit che ek'o naqaj, arech kkiriq na kik'olib'al e kiwa pa taq ri ja. Ri uj, ujk'o pa jun tz'inalik k'olib'al». ¹³K'atek'uri' ri are' kub'ij chkech: «Che'itzuqu' b'a' ri ix». Ri e'are' kkitzalij uwach ri utzij, kkib'ij: «Ri uj, man k'o ta wa quk', xuwi k'o quk' job' kaxlanwa rachi'l keb' kar, xuwi ri' we kujb'e che uloq'ik wa kech konojel we winaq ri'». ¹⁴Rumal che ek'o kaq'o' lajujk'al achijab'. K'atek'ut, ri are' kub'ij chkech ri e'utijoxelab': «Chib'ana' che kkirokej kib' pa taq juq'at ekawinaqlajuj winaq». ¹⁵Jeri' kkib'an chkech ri winaq. ¹⁶K'atek'uri', kuk'am ukoq ri job' kaxlanwa e ri keb' kar, kka'y chikaj, kutewchi'j ri kaxlanwa, kupiro e kuya chkech ri e'utijoxelab' arech kkijach chkech ri winaq. ¹⁷Konojel sib'alaj kewa'ik e kinojik. Kkik'ol ri uqax xto'tajik: kab'lajuj chakach xto'ta'jik.

At ri Kristo rech ri Dyos

(Mt 16,13-16.20; Mc 8,27-30)

¹⁸Kk'ulumatajik che arechi' utukel tajin kch'aw ruk' ri Dyos, ek'o ri e'utijoxelab' ruk', k'atek'uri' ri are' kuta chkech: «In ¿jachin ri' ri in kkib'ij ri winaq?». ¹⁹Ri e'are' kkib'ij chrech: «Nik'aj kkib'ij at ri Xwan Ajqasalja'; ejujun chik kkib'ij at ri Eli'as; nik'aj chik kkib'ij at jun ojer q'axal utzij ri Dyos che xk'astaj uloq». ²⁰«K'atek'ut, ri ix ¿jas kib'ij, in jachin ri in?». Ri Pedro kub'ij: «At ri Kristo rech ri Dyos». ²¹K'atek'uri', ktaqan chkech ri e'are', man k'o ta jun tzij kkib'ij wi weri'.

Nab'e utzijoxik ri kuk'axk'olij na ri Jesus

(Mt 16,21; Mc 8,31)

²²Kub'ij: «Ri uk'ojol ri achi, kuna' na ri k'achaqijchi', kpaqchi'x na kumal ri enim taq winaq, ri echuchqajawib' e ri etz'ib'anelab': Kkamisaxik ri are', k'atek'uri', pa ri urox q'ij kk'astajik».

Ri uripib'al ri jun che

kraj kuterne'b'ej ri Jesus

(Mt 16,24-27; 10,33,39; Mc 8,34-38; Lc 14,27; 17,33; 12,9; Jn 12,25s)

²³Kuya ub'ixik chkech konojel: «We k'o jun kraj kateri' chwij in, muna'tisaj chi aq'an rib', chruk'aj ri uripib'al ronojel q'ij, k'atek'uri', chpet b'a wuk' ri in. ²⁴Rumal che jachin kraj kukol ri uk'aslemal kusach na ri'; k'atek'ut, jachin kusach ri uk'aslemal wumal ri in, we are' ri' kukol na ri'. ²⁵¿Jas utzil chrech ri winaq che kuch'ak ronojel ri uwachulew, we ri are' kusach rib' kuq'olij rib'? ²⁶Jachin kk'ix chwech ri in e kk'ix chrech ri nutzij, ri Uk'ojol ri achi kk'ix na ri' chrech ri are', arechi' kpe na pa ri uremelik utik'ilik ri are', pa uremelik utik'ilik ri Utat e pa uremelik utik'ilik kech ri etyoxlaj taq anjel».

Ri Rajawib'al ri Dyos

²⁷«Qastzij kinb'ij chiwech, che ek'o nik'aj chixo'l ri ix che man kketa'maj ta na ri' ri kamikal aretaq chi' maja' na kkil ri Rajawib'al ri Dyos».

Ri Jesus k'o kuk' ri Mo'ises e ri Eli'as, ri uch'ab'al ri Dyos

(Mt 17,1-9; Mc 9,2-10)

²⁸Wajxaqib' q'ij ok'owinaq chik che xb'itaj rumal we tzij ri', ke'uk'am ub'i ruk' ri are', ri Pedro, ri Xwan e ri Santi'ago. Kaq'an puwi' jun juyub' arech kub'an uch'ab'al, kch'aw ruk' ri Dyos. ²⁹K'atek'uri' kk'ulmatajik che arechi' tajin kch'aw ruk' ri Dyos, ri uwachb'al kk'extajik, e ri ratz'yaq sib'alaj saq chik jacha ri kuypa'. ³⁰Tek'uri' ek'o keb' achijab' ketzijon ruk', e'are ri Mo'ises e ri Eli'as; ³¹eremelik etik'ilik keq'alajanik. Kkitzijoj aretaq chi' kel na ub'ik e kb'e na pa ri Jerusalem. ³²Ri Pedro e ri era'chi'l sib'alaj k'o kiwaram. Kichi'jom k'ut e ek'ask'oj, k'atek'uri', kkil ri uremelik utik'ilik e ri ekeb' achijab' ek'o ruk' ri are'. ³³Aretaq chi' ri ekeb' achijab' kkijach kib' ruk', ri Pedro kub'ij chrech ri Jesus: «Ajtij, utz che kujk'o'ji' waral. Chqab'ana' oxib' ja, jun awech at, jun rech ri Mo'ises, jun rech ri Eli'as». Man reta'm taj ri tzij tajin kub'ij. ³⁴Tajin kub'ij we tzij ri' arechi' kpe jun sutz' che ke'uch'uqu' chuxe' ri umu'j. K'atek'uri' sib'alaj kkixib'ij kib' arechi' ke'ok pa ri sutz'. ³⁵Jun tzij xel uloq pa ri sutz', che kub'ij: «Are wa' we nuk'ojol, qas chitatab'ej». ³⁶Aretaq ktani' ri ujaninb'al ri jun ch'ab'al, ri Jesus xkanaj kanoq utukel. Pa taq we q'ij ri', ri e'are' kkitz'apij kichi', man k'o ta kkib'ij we jastaq che xkilo.

Ri Jesus kukunaj ri uk'ojol jun achi

(Mt 17,14-18; Mc 9,14-27)

³⁷Chukab' q'ij chik che xexuli' uloq cho ri juyub', jun sib'alaj winaq ke'el uloq che uk'ulaxik. ³⁸K'atek'uri' jun achi chkixo'l ri winaq kuraqaqej uchi': «Ajtij, kink'omij chawech ri at arech kawil ri nuk'ojol, rumal che xaq xuwi ri are' nuk'ojol. ³⁹Jun uxlab'al kchapow ri are', k'atek'uri', aninaq kuraqaqej uchi', kujilja' pulew e kub'ano che kuchub'aj ri uk'axaj.

K'atek'uri', k'ax relik chi ub'ik ruk' ri are' e kupitz'ej kanoq ri are'. ⁴⁰Inch'awinaq kuk' ri e'atijoxelab' arech kkik'yaq ub'i ri are', k'atek'uri', man ekowinnaq taj». ⁴¹Ri Jesus kub'ij: «¡Ix jun mayilq'ijsaq, che ix itzel e che man kixkojon taj! ¿K'a jumpa na in k'o iwuk' e kixinch'ij na? Chak'ama' uloq ri ak'ojol». ⁴²Aretaq chi' ri uk'ojol kqib' ukoq ruk', ri itzel kuk'yaq ri are' cho ri ulew e sib'alaj kujilja' ri are'. K'atek'uri' ri Jesus kuyaj ri itzel uxlab'al, kukunaj ri ak'al e kutzalejisaj chrech ri utat. ^{43a}Konojel kkixib'ij kib' chuwach ri ukowinem ri Dyos.

Ukamul utzijoxik ri kuk'axkolij na ri Jesus

(Mt 17,22; Mc 9,30-32)

^{43b}Jeri' k'ut, konojel mayib'al ek'olik rumal ri jastaq kub'ano. Ri are' kub'ij chkech ri e'utijoxelab': ⁴⁴«Ri ix sib'alaj chikojo' b'a' pa ri ixikin we jetaq tzij ri': Ri uk'ojol ri achi kjachitaj na pa kiq'ab' ri achijab'». ⁴⁵K'atek'uri', ri e'are' man kkich'ob' ta we tzij ri'. Pa awatalik kkanaj kan chkiwach arech man kkich'ob' taj. K'atek'uri' kkixej kib' kkita chrech.

¿Jachin ri Nimalaj ub'antajik?

(Mt 18,1-5; 10,40; Mc 9,33-37; Lc 22,24; 10,16; 22,26; 14,11; Jn 12,30)

⁴⁶Kwa'laj jun chomanik chkixo'l ri e'are': ¿Jachin k'uri' ri nim reqlen' chkixo'l e'are'? ⁴⁷K'atek'uri', ri Jesus reta'm we kichomab'al k'o pa ri kanima'. Kuk'am ukoq jun alaj ak'al, kuya ri ak'al chutzal are', ⁴⁸k'atek'uri' kub'ij chkech: «Ri jun che kuk'ulaj we alaj ak'al ri' pa ri nub'i', in ri kinuk'ulaj. E ri jun che kinuk'ulaj ri in, kuk'ulaj ri jun che inutaqom uloq, jeri' k'ut, ri sib'alaj ch'uti'n chixo'l ri ix, are ri' ri nimalaj ub'antajik».

Pa ri ub'i ri Jesus

(Mc 9,38-40)

⁴⁹Ri Xwan kch'awik, k'atek'uri' kub'ij: «Ajtij, qilom jun che ke'upaqchi'j ri e'itzel pa ri ab'i', kqaj kqaq'atej chrech weri' rumal rech che man kpe ta ri are' quk' uj». ⁵⁰K'atek'uri' ri Jesus kub'ij chrech: «Miq'atej chrech weri', rumal che jachin ri man ik'ulel taj, k'o ri' iwuk'».

Ri Samari'a e ri Jerusalem

⁵¹Aretaq chi' opanem kub'an ri q'ij che kpaqi'k, che kesax na ub'ik, ruk' ukowil ranima' kpaqi' ub'i pa ri ub'e ri Jerusalem. ⁵²K'atek'uri', ke'utaq ub'i nik'aj e'upataninelab' arech kinab'ejik ub'i chuwach. Keb'ek, k'atek'uri', ke'opon pa jun tinimit kech ri e'ajsamaritano, arech kkisuk'umaj ri kkanaj wi. ⁵³K'atek'uri', man kk'ulax ta chila' rumal rech che are kraj kb'e pa ri Jerusalem. ⁵⁴Aretaq chi' kkil ri e'utijoxelab' weri', ri Santi'ago e ri Xwan kkib'ij: «Ajawxel, ¿la kawaj che kujtaqanik arech kqaj uloq ri q'aq' chikaj, k'atek'uri', ke'uporoy ub'i ri e'are'». ⁵⁵K'atek'uri' ko ke'uka'yej e ke'uyajyatej. ⁵⁶E keb'e pa jun tinimit chik.

¿Jachin kkowin kuterne'b'ej ri Jesus?

(Mt 8,18-22)

⁵⁷Aretaq chi' tajin eb'enaq, jun winaq kub'ij chrech pa ri b'e: «Kinteri' chawij ri at pa ronojel k'olib'al jawi' katb'e wi». ⁵⁸Ri Jesus kub'ij chrech: «Ri taq yak k'o pek kiwarb'al, ri chikop re uwokaj k'o kim kisok; ri uk'ojol ri achi man k'o ta jawi' kuq'oyb'a' wi ri ujolom».

⁵⁹Kub'ij chrech jun chik: «Chatterin chwij ri in». Ri are' kub'ij: «Nab'e chaya'a' na b'e chwech che kinmuqu' kan ri nutat». ⁶⁰K'atek'ut, ri Jesus kub'ij chrech: «Chaya'a' alaj, che ri ekaminaqib' kkimuq ri kikaminaqib' ri at, jat ja'q'alisaj ri rajawib'al ri Dyos».

⁶¹Xoquje' jun chik kub'ij chrech: «Kinteri' chawij ri at, Ajawxel. Nab'e k'ut chaya'a' b'e chwech ke'inch'ab'ej kanoq ri enuwinaq». ⁶²K'atek'uri', ri Jesus kub'ij chrech: «Ri jun che kukoj uq'ab' chrij ri taji'n, k'atek'uri', kka'y uloq chrij, man taqal ta chrij ri Rajawib'al ri Dyos».

Ri Jesus ke'utaq b'i oxk'al

kab'lajuj tijoxelab'

(Mt 9,37s; 10,7.16.40; 11,21-24; Mc 6,8-11; 9,37;
Lc 9,3-5.48; Jn 13,20)

¹⁰¹Ri Ajawxel, ke'usik'ij chi oxk'al kab'lajuj, ke'utaq ub'i ri e'are' pa akakab' chuwach ri are' pa ronojel taq tinamit e pa ri uwachulew jawichi' kb'e na wi ri are'. ²K'atek'uri', kub'ij chkech: «Sib'alaj k'o ri q'anarinaq triko, k'atek'uri', man ek'i ta ri e'ajchakib'. Chixch'aw b'a' ruk' ri rajaw ri ulew arech ke'utaq ajchakib' pa ri rulew. ³Jix b'a', kixintaq ub'i ri ix, ix jacha alaj taq chij chkixo'l taq ri yo'k. ⁴Mik'am ub'i pwaq, mik'am ub'i ikoxtar, mik'am ub'i ixajab'. Man k'o ta jun kiya rutzil uwach pa ri b'e. ⁵Aretaq chi' kixok pa jun ja, nab'e chib'ij: «Ri nimalaj utzil pa we ja ri.» ⁶We k'o jun ralk'uwa'l ri nimalaj utzil chila', ri nimalaj iwutzil kuxlan na ri' puwi' ri are', we man k'o taj, ktzalij na ri' iwuk'. ⁷Chixkanaj kan pa we ja ri', chitija' e chiqumuj ri jastaq k'o pa ri ja ri'. Rumal che ri ajchak taqal chrij kuk'am ri utojb'al. Xaq mixb'e pa taq nik'aj ja chik. ⁸Pa ronojel tinamit jawi' kixopan wi e kixk'ulaxik, chitija' ri jastaq che kya chiwech; ⁹che'ikunaj b'a' ri eyawab'ib' ek'o chila' e chib'ij b'a' chkech ri winaq: «Ri rajawib'al ri Dyos naqaj chik k'o wi chiwech ri ix». ¹⁰K'atek'ut pa ri jun tinamit kixopan wi che man kixk'ulax taj, chixel uloq pa taq ri k'ayib'al, k'atek'uri', chib'ij b'a': ¹¹«Xoquje' ri upoqlaj ri itinamit che k'o cho ri qaqaq, kqatota' kan chiwech e kqaya kanoq chiwech. Xoquje' ruk' weri' chiweta'maj che ri rajawib'al ri Dyos naqaj chik k'o wi». ¹²Kinb'ij chiwech che pa we Q'ij ri', ri Sodoma man k'o ta uk'axk'ol ri' jacha we tinamit ri'».

¹³«;K'ax awech ri at, Korasin! ;K'ax awech ri at B'etsa'ida, rumal che weta ri mayib'al taq jastaq che xb'an waral, xb'an ta ne' pa ri Tiro on pa ri Sidon ne', ojer ta b'a' ri' xkikoj ri koxtar, ojer ta b'a' ri' xkiya' ri chaj pa kijolom, xk'extaj ta b'a' ri' ri k'ik'u'x. ¹⁴Xa jek'uri', chrech ri Tiro, chrech ri Sidon, man k'o ta nimalaj k'ax ri' pa ri uq'atb'al utzij ri Dyos jacha chiwech ri ix. ¹⁵K'atek'ut ri at Kafarna'um, ;la chi pa ri kaj na kawa'lisaj awib'? ;Chi pa ri nim siwan ri' katjutjub' na wi!

¹⁶«Jachin ri kutatab'ej ri itzij ri ix, in ri kinutatab'ej. Ri kretzelaj iwach ri ix, are ri in kretzelaj nuwach, jachin kretzelaj nuwach ri in, kretzelaj uwach ri inutaqom uloq ri in».

Chixki'kotoq, rumal rech che

ri ib'i' tz'ib'atalik pa ri kaj

¹⁷Ri e'oxk'al kab'lajuj, ruk' ki'kotemal ketzalij uloq. Kkib'ij: «;Ajawxel, xoquje' ri e'itzel kkimej kib' chqawach pa ri ab'i!». ¹⁸Kub'ij chkech: «In xinwilo ri Satanas che xtzaq uloq chikaj je' jas ri kaqulja. ¹⁹Xinya chiwech ri kowinem rech ke'itak'alb'ej ri raxakan e ri xkab' e ronojel ri uchoq'ab' ri k'ulel, k'atek'uri', man ko ta jun kkowinik che ub'anik k'ax chiwech. ²⁰K'atek'ut, man are ta kixki'kotik rumal rech che kkimej kib' ri e'uxlab'al chiwach; are chixki'kotoq rumal rech che ri ib'i' tz'ib'atalik pa ri kaj».

Katintewchi'j, rumal xaq'alajisaj weri' chkiwach ri ech'uti'n

(Mt 11,25-27)

²¹Xaqb'i' chanim knojik ri Jesus che ki'kotemal pa ri Tyoxlaj Uxlab'axel, k'atek'uri' kub'ij: «Katintewchi'j ri in Nutat, Rajaw ri kaj, Rajaw ri uwach ulew, rumal rech che xak'u' we jastaq ri' chkiwach ri etamub' e ri kino'jinik, k'atek'uri', xaq'alajisaj chkiwach ri ech'uti'n. Jeri' nak'ut, Tat, jewa' ri kawaj. ²²Ronojel xya'taj chwech rumal ri Nutat. Man k'o ta jun kch'ob'ow uwach ri Uk'ojol, xuwi ri Utat. Man k'o ta jun kch'ob'ow uwach ri Utat, xuwi, ri Uk'ojol, e ri jun, ri jachin kraj ri Uk'ojol kuq'alajisaj chuwach».

¡Utzalaj re ri woq'ochaj che kril na we jastaq ri' che tajin kiwil ri ix ri'!

(Mt 13,16s)

²³Ke'eril ri utijoxelab', k'atek'uri' kub'ij chkech pa kitukel wi: «Utzalaj rech ri taq woq'ochaj che krilo we jastaq che kiwil ri ix ri'! ²⁴Kinb'ij chiwech: Sib'alaj eq'axal utzij ri Dyos e e'ajawinel xkaj xkil we jastaq ri' che kiwil ri ix, k'atek'uri', man xkil taj, xkaj xkito we jastaq che kita ri ix ri', k'atek'uri', man xkita taj».

Ri Pixab' che nim ub'antajik

(Mt 22,34-40; Mc 12,28-31)

²⁵Jun q'ataltzij kwa'lajik, k'atek'uri' kub'ij chrech, arech kukoq pa k'ax: «Ajtij, ¿jas kinb'an na arech kinwechb'ej na ri junalik k'aslemal?». ²⁶Ri are' kub'ij chrech: «¿Jas tz'ib'atalik pa ri tz'ib'? ¿Jas kasik'ij chila'?». ²⁷Ri are' kub'ij: «Kaloq'oq'ej ri Ajawxel ri Adyos, ruk' ronojel awanima', ruk' ronojel ak'u'x, ruk' ronojel achuq'ab', ruk' ronojel awuxlab'al; xoquje' ri awajil atz'aqat je' jas chb'il aq'an awib' at». ²⁸Ri Jesus kub'ij: «Utz ri kab'ij, chab'ana' we jastaq ri' k'atek'uri' katk'asi' ri'».

Ri jun tzijob'elil puwi' ri Ajsamaritano

²⁹K'atek'uri' ri are' kub'ij chrech ri Jesus: «¿Jachin ri' ri wajil nutz'aqat?». ³⁰Ri Jesus kub'ij: «Xulininaq uloq jun achi pa ri Jerusalem, kb'e ub'i pa ri Jeriko. K'atek'uri' ek'o elaq'omab' pa unik'ajal ri b'e. Kkelaq'aj ri ujastaq, kkich'iy kanoq. Keb'e ub'ik ri e'are', xa jub'iq' kraj kkikamisaj kanoq. ³¹K'atek'uri', xulininaq uloq pa ri b'e ri' jun chuchqajaw, xaq kril kanoq, k'atek'uri', kb'ek. ³²Jun ajlevita kpetik, kq'ax pa ri jun k'olib'al ri', xaq kril kanoq, k'atek'uri' kb'ek. ³³K'atek'uri', jun ajsamaritano che b'enaq che ub'e, kopan naqaj chrech ri are'. Arechi' krilo kutoq'ob'isaj uwach. ³⁴Kqib' ukoq ruk', kupis ri sokatajinaq wi, kukoq ase'ite e amaja' chrech. Kraq'anisaj chrij ri sin uchikop, kuk'am ub'i pa ri tojom ja, k'atek'uri' kuchajij. ³⁵Pa ri jun q'ij chik, kuya kan keb' denari'os chrech ri achi ajchaq'e' ri tojom ja, k'atek'uri', kub'ij chrech: "Chachajij b'a' ri are'. We k'o chi na kasacho, kintoj chawech aretaq chi' kintzalej uloq". ³⁶¿Jachinchike we e'oxib' winaq ri', che kachomaj ri at che ajiltz'aqat chrech ri achi che xqaj pa ri kiq'ab' ri e'elaq'omab'?». ³⁷Kub'ij ri are': «Are ri jun che xutoq'ob'isaj uwach ri are'». Ri Jesus kub'ij chrech: «Jat at, xoquje' jab'ana' weri'».

Ri Mari'y e ri Marta

³⁸Eb'enaq pa ri b'e, ri are' kok pa jun tinamit; jun ixoq ub'i' Marta, xuk'ulaj ri are' pa ri rachoch. ³⁹Ri are' k'o jun rachalal, Mari'y ri ub'i', t'uyluk chuxkut ri raqan ri Jesus. Kuta ri

utzij. ⁴⁰Ri Marta sib'alaj uchak pa ja. K'atek'uri', kqib' ukoq ruk', kub'ij: «Ajawxel, ¿jas kachomaj chrech we wachalal ri' che kinuya kanoq nutukel chuwach ri chak? Chab'ij b'a' chrech, che kinuto'o che ri chak». ⁴¹K'atek'uri', ri Ajawxel kub'ij chrech: «Marta, Marta, sib'alaj katchomanik, sib'alaj k'i jastaq kab'ano; ⁴²xa jun ri rajawaxik. Ri Mari'y are xucha'o ri jun tz'aqatalaj utzil; xas man ktoqix ta wa' chrech».

Tatxel, tyoxlaj ri ab'i'

(Mt 6,9-13)

11¹Tajin kch'aw ruk' ri Dyos; aretaq chi' kuk'is ri uch'awem ruk' ri Dyos, jun chkech ri utijoxelab' kub'ij chrech: «Ajawxel, chak'utu' chqawach jas uch'ab'exik ri Dyos jacha xuk'ut ri Xwan chkiwach ri e'utijoxelab'». ²Ri are' kub'ij: «Aretaq chi' kixch'aw ruk' ri Dyos, chib'ij b'a':

¡Tatxel, tyoxlaj ri ab'i'
 chpetoq ri awajawib'al;
³chaya'a ri qawa chjujunal taq q'ij;
⁴chasacha' b'a' ri qamak rumal che
 ri uj kqasach kimak ri k'o kimak quk';
 maya' b'e chqech
 che kujtzaq pa ri mak!»

Ri jun achi'laxik che kch'ujarisanik

⁵Xoquje' kub'ij chkech: «We k'o jun chiwech ix che k'o jun rachi'l, k'atek'uri', kuriqa' panik'aj aq'ab', e kub'ij chrech: “Wachi'l, chaqaja' ub'i oxib' kaxlanwa chwech, ⁶rumal rech che jun wachi'l xpe uloq che ri ub'inem, k'atek'uri', man k'o ta jun jastaq wuk' arech kinya chrech”, ⁷k'atek'uri', paja, ri jun chik kub'ij uloq: “Minach'ujarisaj; chanim ri' tz'apatalik chik ri uchi'ja, ri ewalk'uwa'l e ri in ujq'oyolinaq chik; man kuya taj kinya ub'i ri kaxlanwa chawech”; ⁸kinjikk'b'a' chiwech, che we man kwa'lajik taj che uya'ik chrech rumal rech che jun rachi'l, kwa'lajik na ri' rumal rech che kch'u'jarisanik ri rachi'l. E kuya na ub'i ri' chrech ri are' ronojel ri jastaq che kraj».

Ri ch'awem ruk' ri Dyos

(Mt 7,7-11)

⁹Ri in kinb'ij chiwech: «Chita b'a' jun jas uwach, e kya'taj na chiwech; chixtzukunoq e kiriq na ri' ri kutzukuj; chixk'ork'otoq e kjaq na ri' ri uchi'ja chiwech. ¹⁰Ri jun che kuta'o, kya'taj na chrech; ri jun che ktzukunik, kuriq na ri kutzukuj; ri jun che kk'ork'otik, kjaq na ri' uchi'ja chuwach. ¹¹¿Jachin jun tat chixo'l ri ix, che ri uk'ojol kuta jun kar chrech, k'atek'uri' ri are' man kuya ta weri' chrech, xane are kuya jun raxakan chrech? ¹²¿We kuta jun saqmo'l chrech, xane are jun xkab' kuya chrech? ¹³We ri ix, che ix itzel taq winaq, iweta'm uya'ik utz taq jastaq chkech ri ewalk'uwa'l, sib'alaj jeri' chi na k'ut ri Tatxel che k'o chikaj, kuya na ri Tyoxlaj Uxlab'axel chkech ri kkita ri Uxlab'axel chrech».

Ri Jesus e ri B'e'elzeb'ul

(Mt 12,22-29; 16,1; Mc 3,22-27; 8,11; Lc 11,29)

¹⁴Tajin kresaj jun itzel, che jun mem itzel. Aretaq chi' xel ri itzel, ri mem achi kumajij ch'awem. Ri winaq kkixib'ij kib'. ¹⁵K'atek'uri', ejujun kkib'ij: «Ri are', rumal ri B'e'elzeb'ul,

ri kinimal itzel, keresaj uloq ri e'itzel». ¹⁶Ejupun chik kkaj kkikoj ri are' pa k'ax, kkita chrech jun k'utb'al retal che kpe chikaj. ¹⁷K'atek'uri', ri are', reta'm ri kichomab'al, kub'ij chkech: «Ronojel ajawib'al che tasital uxo'l chi chb'il aq'an rib', xas kq'ajik; jun ja che kuk'ule'laj jun ja chik, kwilil b'i ri' chrij ri jun ja chik. ¹⁸Je' nak'ut, we ri Satanas xoquje' tasital uxo'l chb'il aq'an rib', ¿jas rajawib'al ri' kkanaj kanoq? Rumal rech che kib'ij ri ix che ri in ke'inwesaj ri e'itzel rumal ri B'e'elzeb'ul. ¹⁹Xa jek'uri', we ri in rumal ri B'e'elzeb'ul ke'inwesaj ri e'itzel, ¿jachin rumal kkesaj ri e'iwalk'uwa'l ri ix? Rumal kuwa', e'are na ri e'are' ri' ri eq'ataltzij chiwij ri ix. ²⁰K'atek'uri' we rumal ri uwi' uq'ab' ri Dyos ke'inwesaj in ri e'itzel, xa xopanik wa' ri Rajawib'al ri Dyos iwuk' ix. ²¹Aretaq chi' k'o jun achi che k'o utz taq uch'ich' rech ch'o'j, k'atek'uri', kuchajij ri rachoch, ri jetaq uq'inomal utz ub'anom ri'. ²²K'atek'uri', we k'o jun chik kopanik che sib'alaj ko chi na chuwach, kch'akan ri' puwi' ri are'. Ri jun chik kumaj ri' ri uch'ich' chrech, k'atek'uri' kok ri' che ujachik ri jastaq rech».

Ri uk'ulel ri Jesus

(Mt 12,30)

²³«Ri jun che man k'o ta wuk', nuk'ulel ri', e ri jun che man kch'akan ta wuk', kutzaq ujastaq ri'».

Kintzalij na pa ri wachoch

(Mt 12,43-45)

²⁴«Aretaq chi' ri itzel uxlab'al kel ub'i ruk' jun winaq, kb'e che b'inem pa taq k'ax uk'olib'al ulew e kutzukuj ri nimalaj utzil, k'atek'uri' aretaq chi' man kuriq taj, ri are' kub'ij: «Kintzalij wa' pa ri wachoch jawi' xineloq». ²⁵Arechi' kopanik, mesom chi ri', e suk'ub'a'm chik kuriqa'. ²⁶Kb'ek, kuchapa' wuqub' nima'q taq itzel uxlab'al chi na chuwach ri are'; ke'okik e kejaqi' ri' ruk' ri are', k'atek'uri' ri uk'isb'al ri achi ri', are sib'alaj k'ax chi na ri' chuwach ri nab'e kanoq».

Utz rech ri jun che kuta ri utzij ri Dyos

²⁷Jeri' k'ut, chi aretaq chi' kub'ij we tzij ri', jun ixoq kuraqaqej uchi' chkixo'l ri winaq, k'atek'uri' kub'ij: «¿Utz rech ri ixoq che xatruk'aj cho'asantil, e utz rech ri uwok'u'x che xatutub'isaj!». ²⁸K'atek'uri' ri are' kub'ij: «Sib'alaj utz rech ri jun che kuta ri utzij ri Dyos, k'atek'uri', kuk'aslemaj».

Ri uk'utb'al ri Jonas

(Mt 12,38-42)

²⁹Jeri' k'ut, arechi' kkimulij kib' sib'alaj ewinaq, kub'ij: «We jun mayilq'ijisaq ri' sib'alaj itzel; kuta jun k'utb'al ujastaq ri Dyos, k'atek'uri' xuwi kya'taj na chrech ri k'amb'al no'j rech ri Jonas. ³⁰Xa jeri' k'ut ri Jonas jun k'amb'al no'j chkech ri e'ajninive, xoquje' ri uk'ojol ri achi, jun k'amb'al no'j chrech we mayilq'ijisaq ri'. ³¹Ri ixoq rajawinel ri umox relb'al q'ij, kwa'laj na uloq ri' pa k'isb'al q'atb'altzij kuk' we winaq rech we jun mayilq'ijisaq ri', k'atek'uri', kub'an na q'atojtzij ri' pakiwi'. Rumal rech che ri are' xas naj xpe wi uloq pa ri uxkut ri uwachulew che utayik ri retamb'al ri Salomon, k'atek'uri', waral ri' k'olik jun winaq che nim chi na chuwach ri Salomon. ³²Ri uwinaq ri Ninive kewa'laj na ri' pa ri k'isb'al q'atb'altzij kuk' we jun mayilq'ijisaq ri', k'atek'uri' kkib'an na ri' q'atojtzij pakiwi'.

Rumal rech che ri e'are' xkik'ex kik'u'x ruk' ri utzij ri Jonas, k'atek'uri' waral ri', k'olik jun winaq che nim chi na chuwach ri Jonas».

Ri kantil che k'o chuxe' jun tem

(Mt 5,15; 6,22s; Mc 4,21; Lc 8,16)

³³«Man k'o ta jun winaq kutzij jun kantil, k'atek'uri' kuwaj chuxe' jun tem, xane are kukoj ri' puwi' jun yab'al q'aq', arech kkilo ri ke'ok uloq.

³⁴Ri uq'aq', ri ukantil ri ab'aqil are ri awoq'och. Arechi' utz ri awoq'och, ronojel ri ab'aqil kniknitik; are k'ut, we yawab' ri awoq'och, xoquje' ri ab'aqil q'equ'm k'olik. ³⁵Qas Chawila' b'a' ri q'aq' k'o awuk' arech man jun q'equ'm taj! ³⁶We ronojel saqil, chäj ab'aqil, man k'o ta jun ch'aqap ri' che q'equ'm, ronojel ri' kniknitik, jacha ri chäj che kuya usaqil paw'i' ri at».

Ri efarise'o

(Mt 23,25s.23.6-7.27.4.29-31.34-36.13; Mc 12,38s; Lc 20,46)

³⁷Aretaq chi' kub'ij weri', jun farise'o kusik'ij ri are' arech ke'wo'q pa ri rachoch. Kokik e kkub'i'k. ³⁸Ri farise'o ksach uk'u'x rumal che krilo che ri are' ma kuch'aj ta ri uq'ab'. ³⁹K'atek'uri', ri Ajawxel kub'ij chrech: «Jeri', utz nak'ut, ri ix, ix farise'o kich'aj ri qumub'al chrij, xoquje' ri laq, k'atek'uri' chipam ri ix, k'o sib'alaj elaq' e itzel. ⁴⁰Ix ch'u'j, ri xb'anowik rij ri jastaq, ¿la man are taj xoquje' xb'anowik ri upam? ⁴¹Chiya'a' b'a' ri ijastaq pa sipanik, k'atek'uri' ronojel na ri' utz chiwech. ⁴²Jeri' k'ut, itzel iwech ix ri ix farise'o, che kitoj ri alkab'al puwi' ri menta e ri rura' e puwi' ronojel ri itiko'nb'al, k'atek'uri', kitas apanoq ri suk'il e ri loq'oq'eb'al uk'u'x ri Dyos. Wer'i' rajawaxik kb'anik, xoquje' miya kan ub'anik ri nik'aj chik. ⁴³K'ax iwech ix ri ix farise'o che are kiloq'oq'ej ri nab'e taq tem pa ri taq uk'olb'al ch'ab'al e ri ya'l taq rutzil iwach pa taq ri k'ayib'al! ⁴⁴K'ax iwech ix rumal che ri ix, ix je' jas ri kijul ri kaminaqib' che man kilitaj taj, puwi' keb'in wi ri winaq, k'atek'uri', ma keta'm taj!». ⁴⁵K'atek'uri', jun chkech ri eq'ataltzij kub'ij chrech: «Ajtij aretaq chi' kab'ij we tzij ri' xoquje' kujak'yaqlaj ri uj!». ⁴⁶K'atek'uri', ri are' kub'ij: «Xoquje' jk'ax iwech ri ix che ixq'atal taq tzij, rumal rech che kiya keqa'n ri winaq che man kekowin ta che reqaxik. K'atek'uri', ri ix man kichap ta ukoq we eqa'n ri' ruk' jun uwi' iq'ab'!».

⁴⁷«K'ax iwech ri ix, rumal rech che ki- tz'aq ri uk'olib'al kijul ri eq'axal taq utzij ri Dyos, che are ri e'inan e'itat xe'ekamisaj! ⁴⁸Xa jewa' k'ut, ruk' ri kib'ano ri', k'o pa ri ichomab'al che utz ri b'anoj xkib'an ri e'inan e'itat. Are ri e'are' xekikamisaj, k'atek'uri', ix ri kitz'aqo!».

⁴⁹«Rumal k'uwa xub'ij ri reta'mab'al ri Dyos: Kintaq na ub'ik chkech, eq'axal taq utzij ri Dyos, xoquje', etaq'nelab'. Ri e'are' kekikamisaj na ejujun ri' e ke'koqataj na ri' enik'aj chik, ⁵⁰arech kb'antaj na q'atojtzij puwi' we jun mayilq'ijjsaq ri', rumal ri kikik'el konojel ri eq'axal utzij ri Dyos tixinaq chi aretaq chi' xmajtaj uloq we uwachulew. ⁵¹Chi kmajtaj uloq chi ruk' ri ukik'el ri Ab'el kopan ruk' ri ukik'el ri Sakari'as che xkamik pa ri unik'ajal ri tab'al e ri nim rachoch ri Dyos. Je' k'u wa', kinjikk'b'a' ub'ixik chiwech, che kb'an na q'atojtzij puwi' we jun mayilq'ijjsaq ri'».

⁵²«K'ax iwech ix, ri ix q'ataltzij, rumal rech che xik'am ub'i ri ulawib'al ri eta'mab'al! Ri ix man xixok taj, e ri kkaj ke'okik, ri ix ke'iq'atej». ⁵³Aretaq chi' xel ub'i chila', ri etz'ib'anelab' e ri farise'o kkaj ri k'ax, ri itzel chrech. K'atek'uri', kkik'ot uchi' chrech k'i jastaq. ⁵⁴Kkikoj k'amb'al chrech arech kkik'amij jujun taq utzij kel uloq puchi'.

Ri tzij pa ri q'equ'm

(Mt 16,6.12; 8,15; 10,26-31; 12,32; 10,17-20;
Mc 8,15; 4,22; 8,38; 13,11; Lc 8,17; 9,26; 21,12-15)

12¹K'atek'uri', kkimulij kib' esib'alaj winaq. Sib'alaj winaq ek'olik, rumal chi ne ri', xaq kkitak'alb'ej chi kib'. Nab'e kub'ij chkech ri e'utijoxelab': «Chik'olo' iwib', michomaj che utz ri uk'u'x kaxlanwa kech ri farise'o, ri e'are' keb' kupalaj. ²Ronojel jasach che awam kb'e na pa q'alajisanik cho ri saqil, xoquje' we k'o jun jasach pa awal man xaq te' ta ri che mat kach'ob'taj na. ³Rumal rech che ronojel tzij che kib'ij pa q'equ'm, ktataj na ri' cho ri nimalaj q'ij, ri tzij che kib'ij na pa taq ixikin pa taq awal taq ja, sib'alaj kya'taj na ri' pa b'ixkil puwi' taq ri xotal».

⁴«Kinb'ij chiwech ix, ix wachi'l: Mixib'ij iwib' chkech ri kkikamisaj ri b'aqilal, man k'o ta jun jas uwach chik kekowin chrech. ⁵Kink'ut chiwach jachin chrech kixib'ij iwib': Chixib'ij iwib' chrech ri jun che arechi' xb'antaj ri kamisanik kkowinik kk'yaqan ub'i pa ri gehenna. Je' nak'ut, jeri' kinb'ij chiwech, che we jun ri' qas chixib'ij b'a' iwib'. ⁶La man kk'ayix ta job' alaj taq chikop re uwokaj rumal keb' pwaq? E xa jeri' k'ut, ri Dyos kril ronojel weri' e man k'o ta jun ksach chrech. ⁷Xoquje' ne', ri iwi' ejalam. Mixib'ij iwib', ix sib'alaj iq'ijil chkiwach ri chikop rech uwokaj».

⁸«Kinb'ij chiwech, jachin utz nutzijoxik in kub'an chkiwach ri winaq, ri uk'ojol ri achi utz utzijoxik ri' ri are' kub'an chkiwach ri e'anjel erech ri Dyos. ⁹K'atek'ut, jachin itzel nutzijoxik in kub'an chkiwach ri winaq, itzel utzijoxik ri' ri are' kb'an chkiwach ri e'anjel erech ri Dyos».

¹⁰«Jachin kub'ij jun tzij che kuk'ule'laj ri uk'ojol ri achi, kkuytaj na ri'. K'atek'uri', jachin kub'ij jun tzij che kuk'ule'laj ri Tyoxlaj Uxlab'axel, man kkuytaj taj».

¹¹«Aretaq chi' kixk'am na ub'i ri ix pa taq ri uk'olb'alch'ab'al, chkiwach ri eq'atal taq tzij e chkiwach ri enim taq winaq, mixmayowik che utzokuxik jas ub'anik uto'ik iwib' on jas ri kib'ij. ¹²Ri Tyoxlaj Uxlab'axel, kub'ij na ri' chiwech ri tzij che rajawaxik kib'ij pa we kajb'al ri'».

Chik'olo iwib' chuwach ri pwaq

¹³Jun chkech ri winaq kub'ij chrech: «Ajtij, chab'ij chrech ri wachalal arech kujach ri echb'al uj keb' chrij». ¹⁴Ri are' kub'ij chrech: «Jachin b'anowinaq q'ataltzij chwech ri in, on che in jachanel che ri jastaq iwech chixo'l ri ix?». ¹⁵K'atek'uri', kub'ij chkech: «Chik'olo iwib' chuwach le pwaq. Rumal che xoquje' pa ri q'inomal, ri uk'aslemal ri winaq man jikib'am ta rumal ri umeb'il».

¹⁶Kub'ij chkech jun tzijob'elil: «K'o jun q'inom achi, ri rulew xuya sib'alaj uwach. ¹⁷K'atek'uri' kuchomaj pa ruxlab'al: “Jas kinb'an wa' che weri'? Man k'o ta nuk'uja' rech kink'olo”. ¹⁸K'atek'uri', kub'ij: “Kinb'an na weri': kintukij na ri taq nuk'uja, k'atek'uri' kinyak na nik'aj taq nima'q taq k'uja chik. Kink'ol na waral ronojel ri nutriko xoquje' ronojel ri numeb'il. ¹⁹K'atek'uri', kinb'ij na chrech ri wuxlab'al: Wuxlab'al, k'o sib'alaj ameb'il ak'olom arech katk'asi' k'i junab'. Chatuxlanoq, chatwo'q, chatqumunoq, chab'ana' ri nima'q taq nimaq'ij wa'im”.

²⁰K'atek'uri' ri Dyos kub'ij chrech: “Ch'u'j alaj winaq! we chaq'ab' kamik ri' ktayix na chawech ri ch'u'jalaj awuxlab'al. Ri jastaq che xak'olo, jachin ri' ajchaq'e' kanoq?”. ²¹Jewa', ri jun winaq che kumulij ujastaq, k'atek'uri', man kq'inomar ta chuwach ri Dyos».

Are chitzukuj ri Ajawaremal

(Mt 6,25-33)

²²K'atek'uri' kub'ij chkech ri e'utijoxelab': «Rumal k'u wa' kinb'ij chiwech: Machoman ik'u'x che ri ik'aslemal, jas ri kitijo, jas ri iwatz'yaq kikojo. ²³Ri ik'aslemal are nim uq'ijil

chuwach ri iwa, ri ib'aqil are nim ub'anik chuwach ri iwatz'yaq. ²⁴Chiwilampe' ri taq joj, man ketikon taj, man kkiyak ta uwach tiko'n, man k'o ta kik'uja, k'atek'uri', ri Dyos ke'utzuqu. ;Ri ix sib'alaj nim chi na ri iq'ijil chkiwach ri chikop rech uwokaj! ²⁵¿Jachin chiwech ri ix kkwonik rumal ri uchomanik kutiq apanoq jun q'ij rech ri uk'aslema? ²⁶We man kixkowin taj kiya uwi' alaj taq jastaq, ¿Jas che kchoman ik'u'x chrech ri nik'aj chik? ²⁷Chiwilampe' ri saq taq kotz'i'j, man ketaman taj, man kekemen taj. Kinb'ij chiwech che ri Salomon ruk' ronojel ri ukowinem, man xk'o'ji' ta ratz'yaq che jeri' jas jun chkech ri kotz'i'j ri'. ²⁸We pa ri ulew, ri Dyos kuya utz taq atz'yaq che ri q'ayes che k'o kamik k'atek'uri', chwe'q kk'yaq ub'i pa ri q'aq', e ta k'u lo kub'an na weri' chiwech ri ix, ;che ix winaq che xa jub'iq' ikojob'al k'olik! ²⁹Xa jek'uri' ri ix, mixtzukun b'a' che jas ri kitijo, jas ri kiquumuj; mixchoqchotik b'a'. ³⁰Jeri' nak'ut, are wa' kkitzujuk chuwach we ulew ri', ri man kekojon taj jacha ri uj. Ri itat reta'm chik che rajawaxik weri' chiwech. ³¹Jeri' b'a', are chitzujuk ri rajawib'al tek'uri' kya'taj na ri' weri' chiwech. ³²Mixib'ij iwib' alaj jupuq chij, rumal che ri itat xraj xuya chiwech ri ajawib'al».

Ri imeb'il chiya'a' chkech ri emeb'a'ib'

(Mt 6,20s)

³³«Chik'ayij ri imeb'il, k'atek'uri' chiya'a' chkech ri emeb'a'ib'. Chib'ana' b'a' taq ichim che man kjar taj, jun je'lik meb'il jela' chikaj, jawi' ma k'o ta elaq'om, ma k'o ta ixjut che kuweb'ej. ³⁴Rumal rech che jawi' k'o wi ri je'lik imeb'il, xoquje' chila' ri' k'o wi ri iwanima'».

Ri upetib'al ri Ajaw

(Mc 13,35; Mt 24,43-51)

³⁵«Chixkanaj kan b'a' ruk' iwatz'yaq e ruk' ri tzijtalik b'a' kanoq. ³⁶Chixkanaj b'a', ix jeri' jacha ri winaq che kkeye'j ri kajaw aretaq chi' ri are' ktzalej uloq pa ri uk'ulanem, arech kkijaj ri uchi' ja arechi' kk'ork'otik uloq ri are'. ³⁷Utz kech ri e'ajpataninel che ek'aslik ke'b'eriqatajoq arechi' kpe ri ajaw. Qastzij kinb'ij in chiwech, che ri are' kuk'ama' na ri' ri atz'yaq rech ajpatan e ke'upatanij ri'. Ke'ukoj na ri' cho ri mexa, k'atek'uri', ri are' kerula'nisaj na ri'. ³⁸¿We kpe chaq'ab' on pa usaqarib'al, k'atek'uri' we jeri' kuriqa' ri jastaq, sib'alaj utz kech ri' ri e'are'! ³⁹Utz uch'ob'ik chib'ana' weri': Weta reta'm ri rajaw ri ja jas kajb'al kpe ri elaq'om, man kuya' ta b'e ri' che kjaq ri utapiyil ri rachoch. ⁴⁰Xoquje', ri ix chixk'asaloq, rumal che pa ri jun kajb'al che man k'o ta na'tal chiwech, kpe na ri' ri Uk'ojol ri achi».

⁴¹Kub'ij ri Pedro: «Ajawxel, ¿la kab'ij we tzijob'elil ri' chqech ri uj, on chkech konojel ri winaq?». ⁴²K'atek'uri' ri Ajawxel kub'ij: «¿Jachin ri' utz pataninel che ri ajaw krokisaj na k'amalb'e chkech ri uwinaq arech kujach ri triko che rajawaxik chkech e'are'?» ⁴³Utz rech we ajpataninel ri' che aretaq chi kpe ri rajaw, kuriqa' ri are' che tajin kub'an weri'. ⁴⁴Je' nak'ut, qastzij kinb'ij chiwech, krokisaj na ri' ri are' k'amalb'e chrech ronojel ri ujastaq. ⁴⁵K'atek'ut we ri ajpataninel ri' kub'ij pa ranima': «Ri wajaw kb'iytajik ri' che kpetik», k'atek'uri' kok che kich'ayik ri ajpataninelab', kok che wa'im, kok che uchob'ik sib'alaj amaja', ⁴⁶ri rajaw ri pataninel kpe ri' pa ri jun q'ij che ri are' ma kreye'j taj, e pa ri kajb'al che man reta'm taj. Ri are' kuk'yaq ub'i ri', k'atek'uri' krokisaj ri' chkixo'l ri e'itzel winaq.

⁴⁷Ri ajpataninel che reta'm ri urayib'al ri rajaw, k'atek'uri', man usuk'umam ta apanoq jun jas uwach, man ub'anom ta apanoq ri urayib'al ri rajaw, sib'alaj kch'ay na ri'. ⁴⁸Jachin k'u ri man reta'm taj, k'atek'uri', kub'an nik'aj jastaq che taqal ch'ayikil chrech, xa jub'iq' ri'

kch'ayik. Jachin ri sib'alaj k'o kya chrech, sib'alaj k'o na ri kch'a' chrech, jachin ri sib'alaj xkub'isax k'u'x chrij, sib'alaj k'o uwi' ri' ri kta na chrech.

Mayib'al k'olik ri Jesus, chi k'ate' na kb'antaj ri Uqasna'

⁴⁹Inpetinaq che uk'yaqik jun q'aq' chuwach ri ulew, k'atek'uri' ;sib'alaj kinwaj weta k'atinaq chik! ⁵⁰Ri in kb'an na nuqasna', k'atek'uri' ;sib'alaj mayib'al ink'olik chi k'ate' kb'antajik weri'!

Ri k'ax kuk'ama' uloq ri Jesus

(Mt 10,34-36)

⁵¹«¿La kichomaj che xinpetik arech kinkoj ri nimalaj utzil chuwachulew? ;Man je ta ri'! kinjikk'b'a' chiwech, are k'ut kinkojo' ri jachoj ib'. ⁵²Rumal che chi kamik ri', pa jun ja kech ejob' winaq, kijachom kib' ri', oxib' kkik'ule'laj ri ekeb', ekeb' kkik'ule'laj ri e'oxib'. ⁵³Kkijach na kib', ri tatxel kuk'ule'laj na ri' ri uk'ojol, ri k'ojolxel kuk'ule'laj na ri' ri utat, ri nanxel kuk'ule'laj na ri' ri ral, ri alxel kuk'ule'laj na ri' ri unan, ri chichu' alib'atz kuk'ule'laj na ri' ri ralib', ri alib'atz kuk'ule'laj na ri' ri chichu' ralib'».

Ri jetaq k'utb'al chuwach ri kaj

(Mt 16,2s)

⁵⁴Xoquje' kub'ij chkech ri winaq: «Aretaq chi' kiwil jun sutz' che kpe uloq pa ri uqajib'alq'ij, xaqb'i' kib'ij: kpe ri jab', k'atek'uri', ma are wi jeri' kb'antajik. ⁵⁵Aretaq chi' kpe jun kyaqiq' pa ri rikyaq'ab' ri relb'al q'ij, ri ix kib'ij che kpe na ri q'aq', k'atek'uri', ma are wi jeri' kb'antajik. ⁵⁶Ix winaq keb' ipalaj taq winaq, ri ix iweta'm kinik'oj ri uwach ri ulew, ri uwach ri kaj, ¿jas k'u che, man kinik'oj ta b'a' we jetaq q'ij rech taq we kamik ri'?».

⁵⁷«¿Suche che ix ta b'a' kib'an q'atoj- tzij puwi' ri utzil? ⁵⁸Jeri' k'ut, aretaq chi' at b'enaq ruk' ri ak'ulel chuwach ri q'ataltzij, pa ri b'e chakojo' b'a' achuq'ab' arech katutzir ub'ik ruk' ri are', wene' katuchororej chuwach ri q'ataltzij, k'atek'uri' ri q'ataltzij katuk'am ub'i ri at chuwach ri ajch'imi'y, k'atek'uri', ri ajch'imi'y katukoj pa ri che'. ⁵⁹Kinb'ij chaweche, che man katel ta uloq ri' chila' chi k'ate' na katoj ri kisb'al ame'r akortil».

Ri e'ajgalile'o

¹³Pa ri jun uchanim ri' kepe nik'aj winaq che kkiya ub'ixik ri xk'ulmatajik kuk' ri e'ajgalile'os, che are ri Pilato xb'anowik; che xukoj ri kikik'el enik'aj e'ajgalile'o ruk' ri tab'al taq kitoq'ob'. ²Kub'ij chkech: «¿La kichomaj ix che ri e'ajgalile'o ri', e'are' sib'alaj e'itzel winaq chi na chkiwach ri enik'aj e'ajgalile'os chik? ³Man je ta ri', qastzij weri' kinb'ij chiwech; ek'u ri ix, we man kik'ex iwib', jeri' na k'uri' ri ikamikal kiriqo. ⁴On ri ewajxaqlajuj winaq che xe'ukamisaj ri keq'te' rech ri Silo'e aretaq chi' xwiliq uloq, ¿la kichomaj che ri winaq ri' are, nim chi na ri kimak chkiwach ri winaq che ejeqel pa ri Jerusalem? ⁵Man je ta ri', kinjikk'b'a' ub'ixik chiwech; we man kik'ex iwib' ri ix, xoquje' jeri' ri ikamikal kiriq na».

Ri jun wikox che man k'o ta uwach kuya'o

⁶Kub'ij chik jun tzijob'elil chkech: «Jun achi k'o jun uche'al wikox utikom pa ri rulew. Kb'e che utzukuxik uwach k'atek'uri', man k'o ta uwach ku'riqa'. ⁷Kub'ij chrech ri rajchak pa ri ulew: "Chi oxib' junab' chi uloq kinul che utzukuxik uwach we jun wikox ri', k'atek'uri' man k'o ta uwach kinriqa' ta; chachoyo' b'a ub'ik; rumal che xaq kuk'is uchoq'ab' ri ulew". ⁸Ri rajchak pa ri ulew kub'ij chrech: "Ajaw chakolo' na we jun junab' ri', k'atek'uri', kinjaq na ri ulew chuxkut, e kinya na mes chuxe'. ⁹¿Wene' kuya na uwach? We man kuya'o, k'atek'uri' xas kachoy ub'i wa'».

Ri Jesus kukunaj jun ixoq pa ri uk'olb'al ch'ab'al pa jun q'ij Sab'ado

¹⁰Kuk'ut ri tzij pa ri uk'olb'al ch'ab'al pa jun q'ij Sab'ado. ¹¹K'o jun ixoq che k'o jun uxlab'al chrech, che uyab'irisam wajxaqlajuj junab' uloq. Ri are' q'usul rij, tek'uri' man kkowin taj kusuk'ub'a' rib'. ¹²Arechi' ri Jesus kril ri are', kusik'ij, e kub'ij chrech: «Chatto'tajoq chrech ri ayab'il». ¹³K'atek'uri', kukoj ri uq'ab' pa ri ujolom. Xaqb'i' chanim kel ub'i ri uxlab'al, tek'uri' ri ixoq kusuk'ab'a' rib', e nim uq'ijil ri Dyos kuya'o.

¹⁴Ek'ut ri k'amalb'e rech ri uk'olb'al ch'ab'al, itzel krilo rumal che ri Jesus kub'an jun kunanik pa ri q'ij Sab'ado. Kub'ij chkech ri winaq: «¿K'o waqib' q'ij rech kixchakunik. Chixpet b'a' pa taq we q'ij ri' arech kixkunaxik, are mixpetik pa q'ij Sab'ado!». ¹⁵K'atek'ut ri Ajawxel kub'ij chrech: «Keb' taq ipalaj; chi jujunal ri ix ¿la man kikir ta ri ix pa q'ij Sab'ado ri iwakax on ri ib'urix arech kkitija' kuk'ya'? ¹⁶E k'u wa' we jun winaq ri', che umi'al ri Ab'raham, che xyuttajik rumal ri Satanas wajxaqlajuj junab' kamik ri', ¿la man kwaj ta k'uri' kikir ri are' pa q'ij Sab'ado!». ¹⁷Arechi' Kub'ij we taq tzij ri', konojel ri e'uk'ulel sib'alaj k'ixb'al kekanaj kanoq. K'atek'uri' konojel ri winaq keki'kot rumal ronojel ri utz taq mayib'al jastaq che kub'an ri are'.

¿Jas chujala b'i ri rajawib'al ri Dyos?

(Mt 13,31s; Mc 4,30-32)

¹⁸Xoquje' kub'ij: «Jas ri kjunamataj ruk' ri Rajawib'al ri Dyos? ¿Jas k'uri' ri kinjunamataj ruk'? ¹⁹Ri are' je' jas jun alaj ija' che jun achi kutik pa ri rulew. K'atek'uri' kk'iyik e kub'an jun che', ri chikop re uwokaj kejaqi' cho taq ri uq'ab'».

¿Jas ruk' kinjunamatisaj wi ri Rajawib'al ri Dyos?

(Mt 13,33)

²⁰Xoquje' kub'ij: «¿Jas ruk' kinjunamatisaj ri Rajawib'al ri Dyos? ²¹Ri are' je' jas ri uk'u'x kaxlanwa che jun ixoq kukoj pa oxib' pajb'al rech k'aj, k'atek'uri', ronojel ksipoj uwach».

Ri latz' uchi'ja

(Mt 7,13s; 25,10-12; 7,22s; 8,11s; 19,30; 20,16; Mc 10,31)

²²Kb'in pa taq alaj e nima'q taq tinamit, kuk'ut ri tzij arechi' b'enam kub'an pa ri Jerusalem. ²³Jun achi kub'ij chrech: «Ajawxel, ¿la e'ejatalik ri kekoltajik?». Ri are' kub'ij chkech: ²⁴«Chikojo' ichoq'ab' arech kixok pa ri latz' uchi'ja. Sib'alaj ek'i ri kkaj ke'okik, k'atek'uri', man kekowin ta ri'».

²⁵«Aretaq chi' ri rajaw ri ja kwa'laj uloq che utz'apixik ri uchi'ja, ri kixkanaj kanoq chrij kixk'ork'ot na ri' k'atek'uri', kib'ij na ri': "Ajawxel, chajaqa' chqech", k'atek'uri' kutzalej

ub'ixik ri' chiwech: "Man weta'm taj jawi' kixpe wi ri ix". ²⁶K'atek'ut kib'ij ri' ri ix: "Ri uj, ujwo'qinaq, ujqumuninaq awuk', atk'utuninaq pa taq ri qak'ayib'al". ²⁷K'atek'uri' kub'ij chi na ri' chiwech: "Man weta'm taj jawi' kixpe wi ri ix, chitasa' apan iwib' chwech ri in, ri ix che ixb'anal rech ri etzalal."

²⁸Chila' ri' k'o wi ri k'isb'al k'u'x e ri quch'inik wareyaj, arechi' kiwil ri Ab'raham, ri Isa'ak ri Jakob', e konojel ri eq'axal taq utzij ri Dyos pa ri Rajawib'al ri Dyos, arechi' ri ix naj kixk'yaq ub'i wi. ²⁹K'atek'uri', kepe nik'aj ri' pa ri relb'al q'ij, pa uqajb'al q'ij, kepe nik'aj ri' pa rikq'ab' relb'alq'ij, pa umox relb'alq'ij, k'atek'uri' ket'uyi' ri' cho ri mexa che wa'im pa ri unimaq'ij ri Rajawib'al ri Dyos.

³⁰Je' nak'ut, ek'o nik'aj winaq ri' che are kek'isb'an kanoq, tek'uri', are enab'e ri'; ek'o nik'aj winaq ri' che enab'e, k'atek'uri', are kek'isb'an kan ri'».

Ri Herodes kraj katukamisaj

³¹Pa ri uchanim ri' xepe nik'aj efarise'o, che kkib'ij chrech: «Chatel ub'ik, jat ub'i waral, rumal rech che ri Herodes kraj katukamisaj». ³²Ri are' kub'ij chkech: «Jix, ji'b'ij chrech we yak ri': Je' nak'ut, ri in ke'inqaqchi'j ri e'itzel e ke'inkunaj ri eyawab'ib', chi kamik ri' e xoquje' chwe'q; tek'uri' pa ri urox q'ij ink'isinaq chik! ³³K'atek'ut, kamik ri', chwe'q e kab'ij, are utz che kinterne'b'ej ri nub'e. Rumal che man ya'tal taj che jun q'axal utzij ri Dyos kkamik naj chech ri Jerusalem».

¡Jerusalem, Jerusalem!

(Mt 23,37-39; Lc 19,41-44)

³⁴«Jerusalem, Jerusalem, ri at che ke'akamisaj ri eq'axal taq utzij ri Dyos e kk'yaq ab'aj chkij ri etaqom uloq chawech. Sib'alaj nurayim weta enumulim ri e'awalk'uwa'l je' jas jun t'u'q ek' che ke'umulij ri ral chuxe' ri uxik', ¡k'atek'uri' man iwam ta weri'! ³⁵Jeri' b'a', kya'taj na kanoq ri iwachoch chiwech. Jeri' kinb'ij chiwech, man kiwil ta chi nuwach wa', chi k'ate' kopan na ri q'ij che kib'ij na: "Tewchu'talik ri kpetik pa ri ub'i' ri Ajawxel!"»

Pa jun q'ij sab'ado, ri Jesus kukunaj jun iwab' achi che sipojinaq ub'aqil

(Mt 12,11)

¹⁴¹Kpe pa ri rachoch jun kanimal ri farise'o pa jun q'ij Sab'ado arech kwa'ik. Ri e'are' kilawchim ri are'. ²K'o chila' chuwach ri are' jun iwab' achi sipojinaq ub'aqil. ³K'atek'uri', ri Jesus kuk'ot kichi' ri eq'atal taq tzij e ri efarise'o: «¿La ya'talik kb'an kunanik pa ri q'ij Sab'ado on man ya'talik taj?». ⁴K'atek'uri', ri e'are' kkimemarisaj kib'. Ri are' kuchap ri jun yawab', kukunaj e kujach ub'ik. ⁵Chkech ri e'are' kub'ij: «¿Jachin chiwech ri ix che ktzaq ub'i ri uk'ojol, on ktzaq ub'i ri uwakax pa jun k'uwa', pa jun q'ij Sab'ado, e man aninaq taj kresaj?». ⁶K'atek'uri', man k'o ta chi jun tzij kekowinik kkib'ij chuwach weri'.

Ri nab'e tem pa jun k'ulanem

(Mt 23,12; Lc 18,14)

⁷Kub'ij jun tzijob'elil chkech, rumal rech che krilo che ri winaq, are kkitzukurij ri nab'e taq k'olib'al che ri tem, kub'ij: ⁸«Aretaq chi' jun katusik'ij pa jun k'ulanem, matk'o'ji' cho ri nab'e tem, wene' k'o chi na jun xsik'ixik che k'o nim reqlen chawach ri at, ⁹k'atek'uri' kpetik ri xsik'in che ri are' e chawech ri at e kub'ij chawech: "Chaya'a' kanoq we k'olib'al ri'

chrech we jun ri”. K’atek’uri’ ruk’ ak’ixb’al katb’e ri’ pa ri k’isb’al tem. ¹⁰Man je ta ri’, aretaq chi’ katsik’ixik, jat pa ri k’isb’al tem, arech aretaq chi’ kpe ri winaq che xatusik’ij ri at, kub’ij chawech: “Wach’il, chatpaqal chi na ajsik”. K’atek’uri’ nim aq’ijil ri’ chkiwach ri winaq che ek’o awuk’ cho ri mexa. ¹¹Ri jun che kupaqib’a’ rib’, kqasax na ri’, ri jun che kuqasaj rib’, kpaqb’ax na ri’».

Are che’asik’ij ri emeb’a’ib’

¹²Kub’ij chrech ri jun winaq che xsik’in rech ri are’: «Aretaq chi’ kab’an jun nimaq’ijalaj wa’im, me’asik’ij ri e’awa’chi’l, me’asik’ij ri e’awachalal, me’asik’ij ri e’awachalaxik, me’asik’ij ri eq’inom taq e’ak’ulja. Chaxib’ij awib’ chkech, wene’ katkisik’ij ri at e junam ri jastaq kkiya chawech. ¹³Aretaq chi’ kab’an jun nimaq’ijalaj wa’im, are che’asik’ij ri emeb’a’ib’, ri etakma’y, ri emoy. ¹⁴Utz awech ri at rumal che man kekowin ta ri’ che uya’ik jun junam uk’axel chik chawech! We jastaq ri’ kya’taj na uk’axel chawech aretaq chi’ kek’astaj uloq ri ejikom taq winaq».

Ri winaq che xesik’ix pa ri wa’im

e man xepe taj

(Mt 22,2-10)

¹⁵Aretaq chi’ kub’ij we tzij ri’, jun chkech ri k’o pa ri nimaq’ij kub’ij: «Utz rech ri’ ri kawa’ na pa ri Rajawib’al ri Dyos!». ¹⁶Ri are’ kub’ij chrech: «Jun achi kub’an jun nimalaj wa’im rech xre’qal, k’atek’uri’, ke’usik’ij sib’alaj winaq. ¹⁷Pa ri kajb’al rech ri wa’im, ke’utaq ub’i ri e’upataninel arech kkib’ij chkech ri winaq che xesik’ixik: “Chixpetoq, suk’umatalik chik juntir ri jastaq”. ¹⁸Konojel, chkijujunal xkimajij utayik sachab’al kimak rumal che man keb’e taj. Ri nab’e kub’ij: “Xinloq’ jun ulew, k’atek’uri’ rajawaxik kinwila’ na; chasacha’ numak”. ¹⁹Jun chik kub’ij: “Xinloq’ job’ juk’ulaj wakax, kinwila’ na, chasacha’ numak”. ²⁰Jun chik kub’ij: “Kamik ri’ xink’uli’k, rumal k’uri’ man kinkowin taj kinb’ek”.

²¹Aretaq chi’ ktzaliy ri ajpataninel kub’ij ronojel ri tzij chrech ri rajaw. Ri rajaw kpe royowal, k’atek’uri’ kub’ij chrech ri upataninel: “Jat pa ri k’ayib’al, jat xo’l taq b’e pa ri tinamit, k’atek’uri’ che’ak’ama’ uloq ri emeb’a’ib’, ri emoy, ri etakma’y”.

²²Kub’ij ri ajpataninel: “Ajawxel xb’antajik ri ataqanik, k’atek’uri’ jamal na”. ²³K’atek’uri’ ri ajtij kub’ij chech ri ajpataninel: “Jat pa taq ri b’e, puwi’ taq ri tapya, k’atek’uri’ che’ataq’ij uloq ke’okik ri winaq arech knojisaj ri wachoch. ²⁴Kinb’ij chiwech che man k’o ta jun chkech ri xesik’ix, kkina’ ri’ ri nuwa’im”».

Ri nutijoxel are ri xa jub’iq’ kuloq’ej

ri uk’aslemal

(Mt 10,38; 16,24; Mc 8,34; Lc 9,23)

²⁵Sib’alaj winaq keb’e ruk’ ri are’, keril ri e’are’, k’atek’uri’ kub’ij chkech: ²⁶«We k’o jun kpe wuk’ ri in tek’uri’ man xa ta jub’iq’ kuloq’ej ri utat, ri unan, ri rixoqil, ri eralk’uwa’l, ri rachalal, xoquje’ man xa ta jub’iq’ kuloq’ej uk’aslemal ri are’, man kkowin ta ri’ kokik nutijoxel. ²⁷Jachin ri man kruk’aj ta ri uripb’al, k’atek’uri’, man kpe ta uloq wuk’ ri in, man kkowin ta ri’ kokik nutijoxel».

¿Jachin kkwonik kokik nutijoxel ri in?

²⁸«¿Jachin chiwech ri ix che kraj kuyak jun keq'te', che we man are nab'e kt'uyi'k arech krajilaj ri rajil kuk'am ub'ik arech krilo we k'olik e we kuk'isa' ri chak? ²⁹Kuxib'ij rib' ri', we kumajij ub'anik k'atek'uri' ma kuk'isa' ta ri chak, konojel ri' ke'ilowik kketz'eb'ej uwach ri' ri are', k'atek'uri', kkib'ij ri': ³⁰«¿We jun achi ri xuchap jun chak, k'atek'uri', man kkwonin taj kuk'iso!'. ³¹Xoquje' ¿la k'o jun ajawinel che kub'an ch'o'j ruk' jun ajawinel chik, k'atek'uri', we man are nab'e kt'uyi'k arech krilo we kkwonin kuk' lajij mil achijab' arech ke'el uloq chuwach ri jun chik che petinaq uloq kuk' juwinaq mil che uk'ulaxik ri are'? ³²Wema kkwonin, aretaq chi' naj na k'o wi, ke'utaq ub'i nik'aj e'upataninel ri' arech kkita ri ja'maril chrech ri jun chik. ³³Xoquje' jeri' k'ut, xaq jachin chiwech ri ix che man kuya ta kanoq ronojel ri ujastaq, man kkwonin taj kokik nutijoxel in».

Ri utzayil atz'am

(Mt 5,13; Mc 9,50)

³⁴«Utz ri atz'am. K'atek'ut we ri atz'am ksach ri utzayil, ¿jas ktzalinik ri kutzalij ri utzayil? ³⁵Man utz ta ri' we kokisax pa ri ulew, on pa ri mes, naj kk'yaq ub'i wi ri'. Ri jun che k'o uxikin rech ktatb'enik, chutatb'ej b'a' we tzij ri'».

Oxib' tzijob'elil rech ri loq'oq'eb'al k'u'x

¹⁵¹Konojel ri e'ajtoq'il pwaq e ri e'ajmakib', keqib' ukoq ruk' arech kkitatab'ej ri are'. ²K'atek'uri' ri efarise'o, ri etz'ib'anelab' kewixwatik, kkib'ij: «¿We jun achi ri', ke'uk'ulaj ri e'ajmakib', k'atek'uri' kwa' kuk' ri e'are'!». ³K'atek'uri' kub'ij chkech we jun tzijob'elil ri':

Ri jun tzijob'elil puwi' ri chij

(Mt 18,12-14)

⁴«¿Jachin chiwech ri ix, che we ek'o jun ok'al uchij, k'atek'uri' ksach jun chkech, ¿la man ke'uya ta kanoq ri jumuch' b'elej lajij pa ri tz'inalik ulew arech kb'e che utzukuxik ri jun che xsachik chi k'ate' na kuriq uloq? ⁵Aretaq chi' kuriqo, kuya uloq cho ri uteleb' ruk' ki'kotemal. ⁶Aretaq chi' ktzalij cho rachoch, ke'umulij konojel ri erachi'l xoquje' ri e'uk'ulja, k'atek'uri', kub'ij chkech: "Chixki'kot b'a' wuk', rumal rech che ri in xinriq ri jun nuchij che xsachik". ⁷Kinb'ij chiwech, che xoquje' jeri', k'o nimalaj ki'kotemal chi na chikaj rumal xa jun ajmak che kuk'ex uk'u'x, chuwach jumuch' b'elej lajij e'utz taq winaq che man rajawaxik taj kkik'ex kik'u'x».

Ri jun tzijob'elil puwi' ri jun pwaq drakma

⁸«On ¿jachin jun ixoq che k'o lajij upwaq drakma, k'atek'uri' we kusach jun, che man kutzij ta ri ukantil, k'atek'uri' man kumes ta ri rachoch, tek'uri' ma sib'alaj kutzukuj taj chi k'ate' na kuriqo? ⁹Aretaq chi' kuriqo, ke'umulij ri erachi'l e ri e'uk'ulja, k'atek'uri' kub'ij chkech: "Chixki'kot b'a' wuk', rumal rech che xinriq ri jun nupwaq che xinsacho". ¹⁰Rumal k'uri' kinb'ij chiwech, ka'lax ri ki'kotemal chkiwach ri e'anjel erech ri Dyos rumal xa jun ajmak che kuk'ex uk'u'x».

Ri jun tzijob'elil pakiwi' ri ekeb' uk'ojoli jun Tata'

¹¹Xoquje' kub'ij: «Jun achi ek'o keb' uk'ojol. ¹²Ri chaq'xel kub'ij chrech ri utat: "Tat, chaya'a' b'a' ri nujastaq che wechb'al ri in k'olik". K'atek'uri', ri tata' kujach ri ujastaq. ¹³Ri chaq'xel kumol b'i ronojel ri jastaq rech, e kb'e ub'ik pa jun naj tinamit e man utz ta usachik kub'an ri ujastaq».

¹⁴«Aretaq chi' sachitajinaq chi ronojel ri jastaq rech rumal, kpe jun wi'jal pa we tinimit ri', kumajij uraqik k'ax. ¹⁵Kb'e che upatanaxik jun achi che k'o pa ri tinamit ri', ri are' kutaq ub'i pa taq ri rulew arech ke'uyuq'uj jetaq aq. ¹⁶Ri are' kraj weta kunojisaj upam ruk' ri taq om che kkitij ri taq aq, k'atek'uri' man k'o ta jun kya'o'w chrech ri are'. ¹⁷K'atek'uri', pa rech wi kuchomaj pa ri ranima': "¡Ejoropa' ne' ri e'upataninel ri nutat che k'o sib'alaj kiwa, k'atek'uri' ri in waral ri' kinkam che numik! ¹⁸Ri in kinwaj kinwa'laj ub'ik, kinb'e na ruk' ri nutat; k'atek'uri' kinb'ij na ri' chech: Tat, xinmakun chuwach ri kaj e chawach ri at; ¹⁹kamik ri' man taqal ta chik chwij che kab'ij ak'ojol chwech, chab'ana' b'a' chwech ri in, in jun chkech ri e'apataninel". ²⁰Kwa'lajik, kel ub'ik, kb'e ub'i ruk' ri utat.

«Aretaq chi' naj k'o wi, kril uloq ri utat, kroq'ej uwach ri uk'ojol; kxak'inik, kuk'yaq rib' chuqul k'atek'uri' sib'alaj kuq'aluj. ²¹Ri uk'ojol kub'ij chrech: "Tat xinmakun chuwach ri kaj e chawach ri at, kamik ri' man taqal ta chwij kab'ij ak'ojol chwech". ²²K'atek'uri', ri utat kub'ij chkech ri e'upataninel: "Aninaq chik'ama' uloq jun utzalaj atz'yaq e chikojo' chrech ri are', chikojo' jun mulq'ab' cho ri uq'ab', chikojo' uxajab' chrech ri raqan. ²³Chik'ama' uloq jun alaj chom wakax, chich'olo', chujwo'q b'a', chqab'ana' nimaq'ij. ²⁴Rumal che we jun nuk'ojol ri' kaminaq, k'atek'uri', xk'astaj uloq; ri are' sachinaq, k'atek'uri' xriqitajik chi jumul!". K'atek'uri', xmajtaj ri nimaq'ij.

²⁵«Ri nab'e'al uk'ojol k'o pa ri ulew. Aretaq chi' ktzalij uloq e naqaj chik k'o wi che ri ja, kuta ri q'ojom, kuta ri xojoj. ²⁶Kusik'ij jun chkech ri e'ajpataninel, k'atek'uri', kuta chrech jas ri tajin kb'anik. ²⁷Ri ajpataninel kub'ij chrech: "Ri achaq' xulik. Ri atat xukamisaj ri jun alaj chomalaj wakax, rumal rech che xuriq chi na ri are' e utz uwach". ²⁸Ri are' kpe royowal, k'atek'uri', man kraj taj kokik. Ri utat kel uloq che ub'ochixik arech kok ub'ik. ²⁹K'atek'uri' ri are' kub'ij chrech ri utat: "Chi sib'alaj junab' chik, ri in katinpatanij ri at, man k'o ta jumul che ri in man nunimam ta ri atzij, k'atek'uri', man k'o ta jumul aya'om chwech jun alaj wakax arech kinb'an jun nimaq'ij kuk' ri ewachi'l. ³⁰K'atek'uri', we jun ak'ojol ri' che ktzalij kamik ri', che xusach ri jastaq awech kuk' ri ixoqib' che kech nim ch'uti'n, xakamisaj chech ri are' ri jun alaj chomalaj wakax!"

³¹«K'atek'uri' ri utat kub'ij chrech: "Ri at, nuk'ojol, ronojel mul at k'o wuk', ronojel ri jastaq che wech ri in, xoquje' awech ri at. ³²K'atek'ut, rajawaxik che xinb'an jun nimaq'ij, xinwaj kujki'kotik, rumal che ri achaq' che kaminaq, xk'astaj uloq; ri are' sachinaq, k'atek'uri', xriqitajik!"»

Ri eralk'uwa'l ri uwachulew e ri eralk'uwa'l i saqil

16¹Xoquje' kub'ij chkech ri e'utijoxelab': «Jun q'inom achi, k'o jun upataninel. Kb'ix chrech ri q'inom achi, che ri upataninel kusach ri jastaq rech ri are'. ²Ri are' kusik'ij ri upataninel, tek'uri', kub'ij chrech: "¿Jas ri kinto kb'ix chawech ri at? Chak'ama' rij ri achak chnuwach, rumal che man kuya ta chik katchakun wuk". ³Ri ajpataninel kuchomaj pa rech wi': "¿Jas k'u kinb'an wa', rumal rech che ri wajaw kresaj ri nuchak? ¿La kinchakuj ri ulew? Man k'o ta chi nuchoq'ab'. ¿La kinb'an in ajmolonel kinok che utayik nurajil? Ri in kink'ixik. ⁴Xch'ob'itaj wumal jas ri kinb'an na, arech aretaq chi' kinesax ub'i pa we nuchak, ek'o jujun kinkik'ulaj pa ri kachoch".

⁵«Ke'usik'ij ri e'achijab' che k'o kik'as ruk' ri rajaw. Kub'ij chrech ri nab'e: "¿Joropa' ri ak'as ruk' ri wajaw?". ⁶Kub'ij: "Ok'al pajb'al ase'ite". Ri are' kub'ij chrech: "Chak'ama' we awuj jawi' tz'ib'atalik ri ak'as, chatt'uyuloq, aninaq chatz'ib'aj kawinaqlajuj". ⁷K'atek'uri', kub'ij chrech ri jun chik: "Ri at ¿joropa' ak'as ruk' ri wajaw?". Kub'ij: "Ok'al pajb'al triko". Kub'ij chech: "Chak'ama' ri wuj jawi' tz'ib'atalik ri ak'as, k'atek'uri' chatz'ib'aj jumuch".

⁸«Ri ajaw nim kril wi we itzel ajpataninel ri' rumal che ri are' qastzij utz xub'an che uchomaxik ri xub'ano. Ri eralk'uwa'l ri uwachulew are sib'alaj utz chi na uchomaxik ri jastaq kkib'ano, chkiwach ri eralk'uwa'l ri saqil».

Ri jun ajpataninel che ekeb' rajaw

(Mt 28,21; 6,24; Lc 19,17; Tob 4,9s)

⁹«Ri in kinb'ij chiwech: Chik'yarisaj ri e'iwachi'l ruk' ri man suk' pwaq taj, arech, arechi' man k'o ta chi irajil, kixk'ulaxik pa ri junalik ja k'olib'al. ¹⁰Jachin utz ruk' ri xa jub'iq, xoquje' utz ri ruk' ri sib'alaj nim. Jachin itzel ruk' ri xa jub'iq' xoquje' itzel ri' ruk' ri sib'alaj nim. ¹¹We ri ix, ix itzel ruk' ri man suk' taj pwaq, ¿jachin kukub'a' uk'u'x ri chiwij puwi' ri utzalaj taq jastaq? ¹²We ri ix, man ix kub'al k'u'x taj ruk' ri jastaq che man iwech taj ¿jachin kya'ow ri' chiwech ri jastaq iwech ri ix?

¹³«Man k'o ta jun ajpataninel kkwonin che kpatanexik ekeb' ajawab'. Rumal che kutzaq kan jun ri', k'atek'uri', kuloq'aj ri' ri jun chik. On kuyut na rib' ruk' jun, tek'uri', kuxtuj ri' ri jun chik. Man kixkwonin taj kipatanij ri Dyos, e kipatanij ri Pwaq».

Ri efarise'o kkiloq'oq'ej ri pwaq

¹⁴Ri efarise'o che kkiloq'aj ri pwaq, tajin kkita we tzij ri', k'atek'uri', kketz'eb'ej uwach ri are'. ¹⁵K'atek'uri' kub'ij chkech: «Ri ix kik'ut iwib' je' jas ix utz chkiwach ri winaq, k'atek'uri' ri Dyos reta'm, kuch'ob' uwach ri iwanima', rumal che ri jikom chkiwach ri winaq, kretzelaj uwach ri Dyos.

Ri Rajawib'al ri Dyos

(Mt 11,12s)

¹⁶«Ri pixab' e ri eq'axal taq utzij ri Dyos kopanik chi ruk' ri Xwan. Chila' kamajtaj upetik uloq ri Rajawib'al ri Dyos, k'atek'uri', konojel ruk' choq'ab' kkaj ke'okik.

Ri tz'ib'atalik

(Mt 5,18)

¹⁷«Are man k'ax ta uq'axik ri uwachulew e ri kaj chuwach che ktzaq jun utort'ik ri tz'ib'.

Ri achi e ri rixoqil

(Mt 5,32; 19,9)

¹⁸«Ri achi che kujach ub'ik ri rixoqil, k'atek'uri', kk'uli' ruk' jun chik, kok ri' pa ri mak ruk' ixoq. Jun achi che kk'uli' ruk' jun ixoq che jachom kanoq rumal ri rachajil, kokik pa ri mak ruk' ixoq.

Ri jun q'inom achi e ri Lasaro

¹⁹«Jun q'inom achi k'o utzalaj taq ra- tz'yaq, k'atek'uri', ronojel q'ij kub'an utzalaj taq wa'im. ²⁰Jun meb'a' ub'i Lasaro, q'oyol chunaqaj ri uchi' rachoch, ronojel ri utz'umal tajin kq'iyik. ²¹Sib'alaj kraj knoj che ri jastaq che ktzaq uloq chuxe' ri umexa ri q'inom achi. K'atek'uri' kepe ri tz'i' kkiriq'a' ri utz'umal. ²²Ri meb'a' kkamik, k'atek'uri', kk'am ub'i kumal ri e'anjel erech ri Dyos pa ri uk'olib'al ri Ab'raham. Xoquje' kkam ri q'inom achi e kmuqik.

²³«Arechi' k'o pa ri Hades pa q'oxom, kuwa'lisaj apanoq ri uwoq'och tek'uri' naj kril apanoq ri Ab'raham, k'atek'uri' ri Lasaro k'o pa ri uk'olib'al. ²⁴Kuraq apan uchi' chrech:

“Tat Ab'raham, chatoq'ob'isaj nuwach, chataqa' ub'i ri Lasaro arech kuch'aeqisaj ri utza'm uwi' uq'ab' pa ri ja' arech ku'jororisaj ri waq', rumal rech che q'oxom in k'olik pa we q'aq' ri”.

²⁵K'atek'uri', ri Ab'raham kub'ij chrech: “Walk'uwa'l, chana'tisaj che xariq ri ameb'il pa ri ak'aslemal, k'atek'uri' ri Lasaro xuriq ri q'oxom. Waral kamik ri', ri are' kub'isam uk'u'x, k'atek'uri' ri at q'oxom at k'olik. ²⁶Panik'aj chqech ri uj e ri ix k'o jun nimalaj siwan, rumal k'uri' jachin ri kkaj kiq'ax apan iwuk' ri ix man kekowin taj, xoquje' man kekowin taj keq'ax uloq waral jachin ri kkaj keq'ax uloq quk' ri uj”.

²⁷«Kub'ij: “Kinta chawech, tat, chataqa' ub'i ri Lasaro pa ri rachoch ri nutat; ²⁸rumal rech che ek'o job' wachalal, arech kuk'am ub'i chkech ri tzij, arech man kepe ta ri e'are' pa we jun uk'olib'al q'oxom ri”.

²⁹Ri Ab'raham kub'ij chrech: “K'o ri Mo'ises, ek'o ri eq'axal taq utzij ri Dyos, chkita ri kitzij ri e'are'”. ³⁰Kub'ij ri are': “Jayi' tat Ab'raham, we k'o jun chkech ri ekaminaqib' kb'e kuk' ri e'are', kkik'ex ri' ri kik'u'x.” ³¹Ri are' kub'ij chrech: “We man kkita ta ri utzij ri Mo'ises e ri kitzij ri eq'axal taq utzij ri Dyos, xoquje', kne'b'a' kk'astaj jun chkech ri ekaminaqib', man kkik'am ta ri' ri utzij”».

Ri utzaqik ri no'jib'al

(Mt 18,6s; Mc 9,42)

¹⁷¹Kub'ij chkech ri e'utijoxelab': «Man kb'an ta kowinem ri' che mata ktzaq ri no'jib'al, jK'ax rech ri winaq che rumal ktzaq ri no'jib'al! ²Are utz ri' chrech, che ko'ksax jun nim ab'aj chuqul k'atek'uri', kk'yaq ub'i pa ri polow, chuwach che kutzaq ri uchomanik jun chkech ri ch'uti'n ri'. ³Chik'olo' iwib' ri ix chb'il aq'an iwib' ix!

We kmakun ri awachalal

(Mt 18,15.21s)

«We kmakun ri awachalal, chayaja' b'a' ri are', we kq'utut uk'u'x ri are', chasacha' ri umak. ⁴We wuqub' mul kmakun chawach pa jun q'ij, k'atek'uri' wuqub' mul ktzalij awuk' ri at, e kub'ij chawech: “Kq'utut nuk'u'x' rumal ri xinb'ano”. Chasacha' ri umak ri are'».

Ri ukowinem ri kojoniq

(Mt 18,15; 17,20; 21,21; Mc 11,23)

⁵Ri e'utaqo'nelab' kkib'ij chrech ri Ajawxel:«Chanimarisaj ri qakojonik». ⁶Ri Ajawxel kub'ij: «Weta k'o ri ikojonik ri ix, jeri' jacha jun alaj ija', ib'im chi wa' che we uche'al tzima ri': “Chab'oqo' ub'i awib', k'atek'uri', ja'tetikitajoq pa ri polow”, k'atek'uri', ri are' ixuniman chi na k'uri'!

Ri patanjik ruk' moch'och'em ib'

⁷«¿Jachin chiwech ri ix, che k'o jun upataninel che tajin kuchakuj ri ulew on che tajin ke'uk'ol ri chikop, k'atek'uri' aretaq chi' ktzalej uloq pa ri chak kub'ij chrech: "Chatok cho ri mexa, chanim chatwo'q'?" ⁸¿La man kub'ij ta na chrech: "Chasuk'umaj jun nuwa, chakojo' ri ratz'yaq ajpataninel. Aretaq chi' ri in xinwa'lej e xqumtaj ri ja', chi k'ate' na k'uri' kuya'o che ri at katwa'ik e katqumunik?". ⁹Ri are' ¿la rajawaxik ri' kumaltyoxij chrech ri pataninel rumal che xub'ano ri xtaq chrech? ¹⁰Xoquje' ri ix, aretaq chi' xb'antaj iwumal ronojel ri xixtaq chrech, chib'ij b'a': ¿Ri uj uajpataninel man k'o ta chi qapatan, xb'antaj qumal ri chak che rajawaxik xqab'ano!»

Ri lajuj winaq che tajin kaq'iy ri kib'aqil

¹¹B'enaq pa ri ub'e ri Jerusalem, kq'atan naqaj chrech ri Samari'a e ri Galile'a. ¹²Kok pa jun tinamit. Ke'el uloq che uk'ulaxik ri are' lajuj winaq che tajin kaq'iy ri kitz'umal, naj ketak'i wi uloq. ¹³Kkiraqagej kichi', k'atek'uri', kkib'ij: «Jesus, Ajtij, chatoq'ob'isaj qawach». ¹⁴Aretaq chi' ke'rilo, kub'ij chkech: «Jix jik'utu' iwib' chkiwach ri echuchqajawib'». Tek'uri' kk'ulmatajik, aretaq chi' ib'enaq, ri e'are' utz kkanaj ri kitz'umal. ¹⁵Jun chkech, aretaq chi' krilo che ri are' utz chik, ktzalej uloq pa raqan, k'atek'uri' nim kril wi ri Dyos. ¹⁶Kumej rib' e kuya' ri uwach chuwach ri raqan ri Jesus e kmaltyoxin chrech ri are'. We jun winaq ri', ri are' jun ajsamaritano. ¹⁷Ri Jesus kub'ij: «¿La man elajuj taj ri xe'utzirik? E k'u ri eb'elejeb' chik, ¿jawi' ek'o wi ri e'are'? ¹⁸¿Xaq xuwi we kaxlan achi ri' xtzalej uloq arech nim kril ri Dyos!». ¹⁹K'atek'uri', kub'ij chrech: «Chatwa'lijoq, jat; are ri akojonik xatkolow ri at».

Ri upetb'al ri Rajawib'al ri Dyos

²⁰Ri efarise'o kkita chrech ri are', ¿Chi k'ate' jumpa' kpe na ri rajawib'al ri Dyos? Kub'ij chkech: «Ri Rajawib'al ri Dyos man kilitaj taj, ri upetb'al man kuya' ta rib' pa na'ik, ²¹k'atek'uri', ma kb'ix ta na: "¿K'olik waral!". "¿K'olik jela!", rumal rech che ri Rajawib'al ri Dyos k'o chik chixo'l ri ix».

Ri uq'ij ri Uk'ojol ri Achi

(Mc 13,21.15-16; Mt 24,23.26s.37-39.17s; 10,39; 24,40s,28; Jn 12,25)

²²Xoquje' kub'ij chkech ri e'utijoxelab': «Kpe na nik'aj taq q'ij ri' che ri ix kiwaj weta kiwilo kne'b'a' xa jun che ri uq'ij ri uk'ojol ri achi, k'atek'uri', man kiwil ta ri'. ²³K'atek'uri' kb'ix na ri' chiwech: "¿Chiwilampe' waral ri', chiwilampe' jela!". Mixb'e b'a', mixxak'in chrij. ²⁴Jeri' jas ri kuypa' che kchupq'anik pa ri jun ujutz' ri kaj, e pa ri jun ujutz' chik e ksaqarisanik, xoquje' jeri' kux na ri uk'ojol ri achi pa ri uq'ij. ²⁵K'atek'ut, are nab'e rajawaxik che kuq'axej na ri q'oxom e ketzelax kan uwach kumal we jun mayilq'ijsaq ri'.

²⁶«Jacha' xk'ulmatajik pa ri taq uq'ij ri No'e, xoquje' jeri' pa taq ri uq'ij ri uk'ojol ri achi. ²⁷Kewa'ik, keq'ab'arik, xek'uli'k ruk' ixoq', ruk' achi, chi k'ate' na ri q'ij che ri No'e xok pa ri jukub'; k'atek'uri', xpe ri nimalaj jab' che xe'ukamisaj konojel ri e'are'. ²⁸Xoquje' ri xk'ulmatajik pa taq ri uq'ij ri Lot, kewa'ik, keq'ab'arik, keloq'omik, kek'ayinik, ketikonijik, kkiyak ri jetaq ja. ²⁹K'atek'ut pa ri jun q'ij che ri Lot xel ub'i pa ri Sodoma, ri Dyos xujab'arisaj uloq ri q'aq' e ri asufre, k'atek'uri', xe'ukamisaj konojel ri e'are'. ³⁰Xoquje' jeri' kk'ulmataj na ri' pa ri jun q'ij che kuq'alajisaj na rib' ri Uk'ojol ri achi.

³¹«Pa ri jun q'ij ri', ri jun winaq che k'o puwi' ri rachoch, k'atek'uri' k'o ri ujastaq pa ja, maqaj uloq che uk'amik. Xoquje' ri winaq che k'o pa ri tikonb'al ulew, matzalej uloq. ³²Chinatisaj ri rixoqil ri Lot. ³³Jachin ri winaq kraj kuk'ol ri uk'aslemal, kutzaq na ri', jachin ri kutzaqo are kuk'ol na ri'. ³⁴Ri in kinb'ij chiwech: Pa ri jun chaq'ab' ri', ek'o keb' ri' cho ri ch'at: jun kk'am b'i ri', e k'u ri jun chik kya kanoq ri'. ³⁵Ek'o keb' ixoqib' ri' junam tajin kike'nik, jun kk'am ub'i ri', ek'u ri jun chik kya' kanoq ri'». ³⁷K'atek'uri', kkib'ij chrech: «¿Jawichi' Ajawxel?». Ri are' kub'ij chkech: «Jawichi' k'o ri b'aqilal, xoquje' chila' ri' kkimulij wi kib' ri k'uch».

Ri itzel q'atb'altzij e ri malk'an ixoq

18¹Kub'ij jun tzijob'elil chkech, arech kukoj pa ri kanima' ri jun ch'awem ruk' ri Dyos, e arech man kub'an ta keb' kik'u'x che ub'anik. ²«K'o pa jun tinamit jun ajq'ataltzij che man kuxib'ij ta rib' chuwach ri Dyos, e kretzelaj kiwach ri winaq. ³Xoquje' k'o pa we jun tinamit ri', jun malka'n ixoq che kopan ruk' ri are', k'atek'uri', kub'ij chrech: “¿Chab'ana' q'atojtzij chwech puwi' ri nuk'ulel!”. ⁴Kok'ow sib'alaj q'ij, man kraj taj weri'. Tek'ut kuchomaj: “Man kinxib'ij ta wib' chuwach ri Dyos e kinwetzelay kiwach ri winaq. ⁵Rumal k'ut che we melka'n ixoq ri' kinuch'u'jarisaj, kinb'an na wa' q'atojtzij chrech puwi' ri uk'ulel, arech man amaq'el taj kinuriqa' e kinuch'u'jarisaj”».

⁶K'atek'uri' ri Ajawxel kub'ij: «Chita' b'a' ri utzij we itzel q'ataltzij ri'. ⁷E k'u ri Dyos, ¿la man kub'an ta q'atojtzij ri' pakiwi' ri kik'ulel ri uwinaq che xas kkik'omij chuwach ri are' chipaq'ij chichaq'ab'?, e ri are', ¿la ke'uya na ri' arech kkiye'j na weri'? ⁸Kinb'ij chiwech, che aninaq ri' kub'an ri q'atojtzij chkech. K'atek'ut, aretaq chi' kpe na ri Uk'ojol ri achi, ¿la kuriqa' na ri' ri kojoniq chuwach ri ulew?»

Ri farise'o e ri ajtoq'inel pwaq

(Mt 23,12; Lc 14,11)

⁹Xoquje' kub'ij we jun tzijob'elil ri' chkech nik'aj winaq che kkichomaj che e'are' e'utz winaq e kketzelaj kiwach ri enik'aj chik: ¹⁰«Keb' achijab' kepaqi' pa ri nim rachoch ri Dyos arech kech'aw ruk' ri Dyos. Jun chkech ri e'are', farise'o, e ri jun chik ajtoq'inel pwaq. ¹¹Ri jun farise'o tak'alik, kch'aw ruk' ri Dyos pa ranima', jeri' kub'ij: “Nudyos, kinmaltyoxij chaweche, rumal che ri in man in jeri' taj je' jas ri enik'aj winaq chik. Ri e'are' kkaj ri pwaq, man kkaj ta ri suk'il, ri e'are' ek'o pa ri mak ruk' ixoq achi, xoquje' man in jeri' taj je' jas we jun ajmakunnel ajtoq'inel pwaq ri': ¹²Ri in kamul kinmewajik pa jun xmano, kinya ri ulajuj tojb'al rech ronojel ri kinloq'o”. ¹³K'atek'uri' ri sin ajtoq'inel pwaq naj k'o wi uloq, man kuk'och' taj kuwa'lisaj ri uwaq'och chikaj, k'atek'ut kuch'ay ri uwo'uk'u'x e kub'ij: “Nudyos chatoq'ob'isaj nuwach in che in ajmakunel”. ¹⁴Ri in kinb'ij chiwech: We jun k'isb'al ri' ktzalej ri' cho rachoch ruk' ri suk'il, man je' ta k'ut ri jun chik. Ri jun winaq che kuwa'lisaj rib', kqasax na ri', k'atek'ut, ri jun winaq che kuqasaj rib', kwalisax na ri'».

Ri Jesus e ri e'ak'alab'

(Mt 19,13-15; Mc 10,13-16)

¹⁵Kk'am ub'i chrech ri are', e'alaj taq ak'alab' arech ke'uchapo. Aretaq chi' kkil weri' ri e'utijoxelab', kekiyajyatej ri ak'alab'. ¹⁶K'atek'ut ri Jesus ke'usik'ij ri ak'alab' e kub'ij chkech ri e'utijoxelab': «Chiya'a' b'e chkech ri alaj taq ak'alab' arech kepetik wuk' ri in. Me'iq'atej ri e'are', rumal rech che jachin taq ejeri' je' jas we ak'alab' ri' e'are' e'ajchaq'e' ri Rajawib'al

ri Dyos. ¹⁷Qastzij kinb'ij chiwech: Ri jun winaq che ri ma kuk'am ta ri Rajawib'al ri Dyos je' jas we jun alaj ak'al ri', man kok ta ri' pa ri are'».

Ri jun q'inom ala

(Mt 19,16-22; Mc 10,17-22)

¹⁸Jun chkech ri nima'q keqele'n, kuta chrech ri are': «Utzalaj ajtij, ¿jas kinb'an na ri' ri in, arech kinwechb'ej ri junalik k'aslemal?». ¹⁹Ri Jesus kub'ij chrech: «¿Jasche, utz, katcha chwech ri in? Man k'o ta jun winaq utz, xuwi ri Dyos. ²⁰Aweta'm chi ri pixab': Mab'an ri mak ruk' ixoq achi, matkamsanik, matelaq'anik, matjo'snik, nim che'awila' wi ri anan atat». ²¹Ri are' kub'ij: «Ronojel weri', nub'anom in chi in ak'al na uloq». ²²Aretaq chi' kuta ri Jesus weri', kub'ij chrech: «Kraj na jun jas uwach chawech: Chak'ayij ronojel ri jastaq awech k'atek'uri', chaya' b'a' chkech ri emeb'a'ib'. Xa jeri' ri at, at q'inom ri' chikaj, k'atek'uri' chatesa'j uloq e chinaterne'b'ej ri in». ²³K'atek'ut ri are', aretaq chi' kuta we tzij ri' kb'isonik rumal rech che ri are' sib'alaj q'inom.

¿Jachin kkowinik kok pa ri rajawib'al ri Dyos?

(Mt 19,23-26; Mc 10,23-27)

²⁴Aretaq chi' ri Jesus krilo, kub'ij chrech: «¿Sib'alaj k'ax kokib'al pa ri Rajawib'al ri Dyos, ri winaq che k'o nim jastaq kech! ²⁵Are man k'ax ta rokik jun kameyo pa ri uteq' jun b'aq, chuwach jun q'inom achi che kok pa ri Rajawib'al ri Dyos!». ²⁶Ri e'are' che kkita weri' kkib'ij: «¿Jachin kkowin ri' kkoltajik?». ²⁷Kub'ij chkech: «Ri jastaq che man kb'an ta kowinem chkiwach ri winaq, kb'an kowinem chrech chuwach ri Dyos».

Ri uj, xqaya kanoq ri jastaq qech e xatqaterne'b'ej

(Mt 19,27-29; Mc 10,28-30)

²⁸K'atek'uri' kub'ij ri Lu': «Kawil ya', ri uj xqaya kanoq ri jastaq qech, k'atek'uri' xatqaterne'b'ej!». ²⁹Kub'ij chkech: «Qastzij kinb'ij chiwech: Man k'o ta jun che kuya kan ri rachoch, ri rixoqil, ri erachalal, ri erachalaxik, ri unan utat, ri eralk'uwa'l, rumal rech ri Rajawib'al ri Dyos, ³⁰che mata kuk'am na pa ri uk'aslemal rech ukamik ri' sib'alaj nim chi na chuwach ri k'o ruk' ukamik, xoquje' pa ri uwachulew che petinaq uloq kya'taj na ri' chrech, jun junalikalaj k'aslemal».

Urox ub'ixik ri kuk'axk'olij na ri Jesus

(Mt 20,17-19; Mc 10,32-34)

³¹Ke'uk'am ub'i ruk' ri are' ri ekab'lajuj, k'atek'uri' kub'ij chkech: «Kamik kujpaqi' kpa ri Jerusalem k'atek'uri' kb'antaj na ri' ronojel ri tzij che xkitzib'aj ri eq'axal taq utzij ri Dyos puwi' ri uk'ojol ri achi. ³²Kjachtaj na ri' ri are' chkech ri e'are' che man k'o ta qakojonik kuk', kokisax na ri' pa k'ixb'al, ketzelax na ri' ri uwach ri are', kchub'ax na ri' ri upalaj ri are'. ³³Arechi' kch'iytaj ri are' ruk' jun asyar kkamisax na ri', k'atek'uri' churox q'ij kk'astaj na uwach ri'». ³⁴K'atek'ut, ri e'are', man k'o ta kkich'ob' chrech weri', we tzij ri' awatalik kkanaj kan chkiwach, man keta'm taj ri kub'ij ri are'.

Ri moy che ajjeriko

(Mt 20,29-34; Mc 10,46-52)

³⁵Kk'ulmatajik, aretaq chi' opanem kub'an pa Jeriko, k'o jun moy achi, t'uyulik chuchi' ri b'e, tajin kumol taq upwaq. ³⁶Ke'uta ri winaq, k'atek'uri' kuk'ot kichi': «Jas we jastaq kok'owik ri?» ³⁷Kb'ix chrech, che are ri Jesus Nasare'o ri tajin kq'atanik. ³⁸Chanim kuraqagej uchi': «¡Jesus uk'ojol ri David, chatoq'ob'isaj nuwach ri in!». ³⁹Ri jachin taq enab'ejinaq chuwach, kkiyayatej ri are', arech man kch'aw ta chik. K'atek'ut, ri are' kuraqagej chi na ri uchi': «¡Uk'ojol ri David, chatoq'ob'isaj nuwach ri in!». ⁴⁰Ri Jesus ktak'i'k, k'atek'uri' ktaqanik arech kk'am uloq chuwach. Aretaq chi' kqib' ukoq ruk', kuta chrech ri are': ⁴¹«¡Jas ri kawaj kinb'an chawech?». «¡Ajawxel –kcha': chab'ana' b'a' che ri in kk'oji' chi na k'ak' taq nuwoq'och!». ⁴²Ri Jesus kub'ij chrech: «Chatka'yoq, ri at k'o k'ak' awoq'och; ri akojonik xatukolo». ⁴³Chaq b'i k'o k'ak' uwoq'och ri are'. Kateri' ub'i chrij ri are' e nim kril wi ri Dyos. Konojel ri winaq aretaq chi' kkil we jastaq ri', nim kkil wi ri Dyos.

Ri Sake'o

¹⁹Kok pa ri Jeriko, kq'ax pa ri tinamit. ²K'o jun achi, Sake'o ri ub'i', jun nim reqle'n winaq, k'amal b'e chkech ri e'ajtoq'inel pwaq, xoquje' sib'alaj q'inom. ³Kraj krilo jachin ri' ri Jesus, k'atek'ut, ma kkowin taj kumal ri winaq, ri are' inlaj nitz' raqan. ⁴Kxak'inik knab'ejik k'atek'uri' kaq'an puwi' jun q'anaq' arech kril ri Jesus aretaq chi' kq'atan chila'. ⁵Aretaq chi' kopan ri Jesus chila', kuwa'lisaj ri uwoq'och ajsik, k'atek'uri', kub'ij chrech: «Sake'o, aninaq chatqaj uloq, rumal rech che kinwaj che ukamik ri' kinkanaj kan awuk' choja». ⁶Aninaq kqaj uloq, k'atek'uri' ruk' ki'kotemal kuk'ulaj ri are' pa rachoch. ⁷Aretaq chi' ri winaq kkil ri are', kkib'ij: «Xe'kanaj kanoq pa rachoch jun ajmakunnel winaq!». ⁸K'atek'ut, ri Sake'o, tak'alik, kub'ij chrech ri Ajawxel: «Ajawxel, ukamik ri', kinya na panik'aj che ri numeb'il chkech ri emeb'a'ib', k'atek'uri' we k'o jun xinwelaq'aj ri jastaq rech, kajmul kintzalej chi na chech». ⁹Ri Jesus kub'ij chrech: «Ukamik ri' kkoltaj we ja ri', rumal rech che xoquje' we are' ri' jun uk'ojol ri Ab'raham. ¹⁰Ri Uk'ojol ri achi xpetik arech are ke'utzukuj, are ke'ukolo' ri winaq esachinaq».

Ri lajuj q'an taq pwaq

(Mt 25,14-30; 13,12; Mc 4,25; Lc 8,18)

¹¹Ri winaq tajin kkita we jastaq ri', xoquje' kub'ij jun tzijob'elil, rumal rech che naqaj k'o wi che ri Jerusalem, k'atek'uri' ri e'are' kkichomaj che ri Rajawib'al ri Dyos xaqb'i' ri' kpetik chwe'q kab'ij. ¹²Kub'ij: «Jun achi, che uk'ojol jun nim ub'e'al winaq, kb'e k'a jun naj tinamit, arech kuk'ama' ri reqle'n arech kuxik ajawinel. ¹³Ke'usik'ij lajuj e'upataninel, kuya chkech lajuj q'an pwaq, k'atek'uri' kub'ij chkech: “Chichakuj we q'an pwaq ri' arech kwachinik, chi k'ate' kintzalej na uloq”. ¹⁴K'atek'ut ri e'uwinaq kachkatik kkina' che ri are'. Kkitaq ub'i chrij ri are' nik'aj achijab' arech kkib'ij: “Man kqaj taj che ri are' kajawinik paqawi' ri uj”.

¹⁵«Aretaq chi' ktzalej uloq ruk' ri reqle'n ajawinel chi uloq, ke'usik'ij ri e'upataninel che k'o kuk' ri upwaq ri are', arech kreta'maj joropa' ri ch'akoj kech chijujunal. ¹⁶Kpe ri nab'e, k'atek'uri' kub'ij: “Ajawxel, ri q'an pwaq xuya lajuj q'an pwaq chik”. ¹⁷“Sib'alaj utz ri', utzalaj pataninel, kcha chrech. Ri at xab'an utz ruk' ri jub'ik' jasach, chak'ama' ri q'atb'altzij pakiwi' lajuj tinamit”. ¹⁸Kpe chik ri ukab', k'atek'uri' kub'ij: “Ri q'an apwaq, Ajawxel xuya

job' q'an pwaq chik". ¹⁹Kub'ij chrech: "Xoquje' ri at, chak'ama' ri q'atb'altzij pakiwi' job' tinamit".

²⁰«Kpe ri jun chik, k'atek'uri', kub'ij: "Ajawxel k'olik we q'an apwaq ri' che xink'olo pa jun su't. ²¹Ri in nuxib'im wib' chawech rumal che ri at, at k'a'n. Ri at, at jun achi che kak'amo ri jastaq che man xaya taj, kajach' uwach ri man xatik taj". ²²Kub'ij chrech: – "Rumal ri atzij, ri in kinb'an q'atojtzij paw'i, itzel pataninel. Aweta'm che ri in, in jeri', kink'am ri jastaq che man xinya taj, k'atek'uri' kinjach'anik jawi' ri ma xinitikon ta wi. ²³Xa jek'uri', ¿jasche man xaya ta ri nupwaq pa ri ja k'olb'al pwaq? Arech arechi' kintzaliq uloq ri in, kink'ama' ri ral". ²⁴K'atek'uri' kub'ij chkech ri ek'o chila': "Chimaja' ri q'an pwaq chrech, chiya'a' chrech ri jun che k'o chi lajuj q'an pwaq ruk'". ²⁵–"Ajawxel, kecha chrech, ri are' k'o chi lajuj q'an pwaq ruk'!"... ²⁶–"Kinb'ij chiwech, are ri jun winaq che k'o jastaq ruk', kya'taj na chrech, k'atek'uri', ri jun winaq che man k'o ta k'o ruk', xoquje' ktoqix na chrech ri k'o ruk'".

²⁷«K'atek'uri', ri enuk'ulel ri in, ri winaq che man xkaj taj arech, in ri kinajawinik pakiwi', che'ik'ama' uloq waral, e che'ikamisaj chnuwach».

Ri upetb'al ri Jesus pa ri Jerusalem

(Mt 21,1-11; Mc 11,1-11; Jn 12,12-16)

²⁸Aretaq chi' xb'itaj weri', nab'ejinaq kb'inik, tajin kpaqi' ub'ik pa ri Jerusalem. ²⁹Aretaq chi' naqaj chik k'o wi che ri B'etfage e ri B'etani'a, chunaqaj ri juyub' Olivo ke'utaq b'i keb' chkech ri e'utijoxelab', k'atek'uri' kub'ij chkech: ³⁰«Jix pa ri tinamit che k'o chqawach, aretaq chi' kixok ub'ik, kiriqa' ri' jun alaj b'urix che yuqulik; che man k'o ta jun chuwachulew aq'aninaq chrij. Chikira' e chik'ama' uloq. ³¹We k'o jun kuta chiwech: "¿Jasche kikiro?", kib'ij weri': "Are ri Ajawxel kajawanik"». ³²Keb'ek, k'atek'uri' kkiriqa' weri' je' jas ri xb'ix chkech. ³³Aretaq chi' kkikir ri alaj b'urix, ri erajaw kkib'ij chkech: «¿Jasche kikir we alaj b'urix ri'?»». ³⁴Ri e'are' kkib'ij: «Rumal che are ri Ajawxel kajawinik».

³⁵K'atek'uri' kkik'am uloq chrech ri Jesus, kkikoj ri katz'yaq chrij ri alaj b'urix, ri Jesus kaq'an chrij. ³⁶Aretaq chi' kaq'ax ri are', ri winaq kkikoj ri katz'yaq pa ri ub'e. ³⁷Aretaq chi' naqaj chik k'o wi che ri uk'isb'alil ri juyub' ri Olivo, konojel ri winaq che e'utijoxelab', sib'alaj keki'kotik, e kkimajij nim rilik ri Dyos, rumal rech ronojel ri mayib'al taq jastaq kilom. ³⁸Kkib'ij:

«¿Tewchi'talik ri are',
che tajin petinaq uloq,
ri ajawinel, che petinaq
pa ri ub'i' ri Ajawxel!
Nimalaj utzil pa ri kaj
q'ijilanik pa ri nimalaj kaj!»

¡Are kkiraqaqej kichi' ri' ri jetaq ab'aj!

³⁹Nik'aj chkech ri efarise'o, che ek'o chkixo'l ri winaq, kkib'ij chrech: «Ajtij, che'a'yaja' ri atijoxelab'». ⁴⁰K'atek'ut, ri are' kub'ij: «Kinb'ij chiwech, we kkitz'apij kichi' ri e'are', are kkiraqaqej kichi' ri' ri jetaq ab'aj!»

Ri Jesus koq' puwi' ri Jerusalem

⁴¹Arechi' naqaj chik k'o wi che ri tinamit, koq' puwi' ri tinamit. ⁴²Kub'ij: «Je' nak'ut! weta xoquje' kach'ob' ri at, ri tzij rech nimalaj utzil, che uk'amon uloq we jun q'ij ri! Man je ta k'ut, xane awatalik xkanaj kanoq chawach. ⁴³Je' nak'ut, kpe na nik'aj taq q'ij paw'i, che ri e'ak'ulel kkisutij na awij ruk' ri keq'te' rech ri ch'o'j, katkilatz'b'ej ri' pa ronojel atzaltmal. ⁴⁴Katkiqajb'ej na ri' cho ri ulew, ri at, xoquje' ri e'awalk'uwa'l ek'olik. Man k'o ta jun ab'aj ri' kkiya kanoq puwi' jun ab'aj chik, rumal rech che man awilom taj ri q'ij che xatsolixik».

Pa ri Nim Rachoch ri Dyos, ri Jesus

ke'eresaj uloq ri e'ajk'ayib'

(Mt 21,2-13; Mc 11,15-17; Jn 2,14-16)

⁴⁵Aretaq chi' kok pa ri rachoch ri Dyos, ke'eresaj uloq ri ajk'ayib', ⁴⁶kub'ij chkech: «Tz'ib'atalik: Ri wachoch, ja rech ch'awem ruk' ri Dyos. K'atek'ut ri ix, ib'anom chrech, jun pek kech elaq'omab'».

Ri Jesus ktijon pa ri Nim Rachoch ri Dyos

(Mc 11,18)

⁴⁷Chijujunal q'ij ktijonik pa ri rachoch ri Dyos. E k'u ri enim chuchqajawib', ri etz'ib'anelab', e ri nima'q keqle'n pa ri tinimit, kkaj kkikamisaj ri are'. ⁴⁸K'atek'ut, man kkiriq taj jas ri kuya'o kkib'ano, rumal rech che konojel ri winaq sib'alaj kkitatb'ej ri utzij kel uloq puchi'.

Chab'ij chqech, ¿jas ruk' eqe'le'n

kab'an weri'?

(Mt 21,23-27; Mc 11,27-33)

²⁰Pa jun q'ij kuk'ut ri tzij chkech ri winaq pa ri nim rachoch ri Dyos, k'atek'ut kuya ub'ixik ri utzalaj tzij. Kepe uloq ruk' ri are' ri enim taq chuchqajawib', ri etz'ib'anelab', ri enim taq winaq. ²Kkib'ij chrech, we tzij ri': «Chab'ij chqech, ¿jas ruk' eqe'le'n kab'an weri', on jachin yo'winaq chawech we akowinem ri'?» . ³Kub'ij chkech: «Xoquje' ri in kinta na chiwech jun jas uwach. Chib'ij chwech: ⁴Ri qasna' che kub'an ri Xwan, ¿la rech ri kaj on kech ri winaq?» . ⁵Kkichomaj chkixo'l: «We kqab'ij: "Rech ri kaj", kub'ij la': "¿Jas k'u che man xixkojon ta chrech?" . ⁶Ek'u we kqab'ij: "Kech ri winaq", konojel ri' ri winaq kujkik'yaq wa' cha'b'aj rumal rech che kijikb'am pa ri kichomab'al che ri Xwan jun q'axal utzij ri Dyos». ⁷Xa jek'uri', kkib'ij, che man keta'm taj jawi' xpe wi. ⁸K'atek'uri', ri Jesus kub'ij chkech: «Xoquje' ri in, man kinb'ij ta chiwech, jas ruk' eqe'le'n kinb'an weri'».

Ri ekamisanel e'ajchakib' ek'o

pa ri ulew tikonb'al uva

(Mt 21,33-46; Mc 12,1-12)

⁹Kub'ij chkech ri winaq, we jun tzijob'elil ri': «Jun achi kutik jun utikonb'al rech uva, kuya pa qajik chkech nik'aj ajchakib', tek'uri' kb'e b'i k'i' taq q'ij.

¹⁰«Aretaq chi' kuriqa' ri q'ij, kutaq ub'i jun upataninel kuk' ri ajchakib', arech kkiya panik'aj rech ri uwach ri uva chrech. K'atek'ut, ri ajchakib', jamalik ri uq'ab' kkitzalijisaj ub'ik ri are', arechi' kch'iytaj kumal. ¹¹Kutaq chi ub'i jun upataninel, k'atek'ut xoquje'

arechi' kch'iytaj kumal, kkiyoq'o, jamalik uq'ab' kkitzalijsaj ub'ik. ¹²Kutaq chi ub'i jun urox, k'atek'uri' xoquje' arechi' ksoktaj kumal kkitzalijsaj ub'ik. ¹³Ri rajaw ri ulew kuchomaj: «¿Jas kinb'an na wa'? Kintaq na ub'ik ri loq'alaj nuk'ojol. ¿La man kkib'an ta ne lo e'utz ruk' ri are'?». ¹⁴K'atek'ut, aretaq chi' ri ajchakib' kkil ri are', kkichomaj: «Ri are', are wa' ri uk'ojol. Chqakamisaj b'a' ri are' arech kqechb'ej kanoq ri ulew». ¹⁵Kkik'yaq uloq pa ri ulew, k'atek'uri' kkikamisaj.

«¿Jas kub'an na ri' ri rajaw ri ulew kuk' ri e'are'? ¹⁶Kpe na ri', ke'ukamisaj na ri' ri ajchakib', k'atek'uri', kuya na ri' ri tikonb'al uva chkech nik'aj chik».

Ruk' kkita we tzij ri' kkib'ij: «¿Chqila' b'a' na we kraj ri Dyos weri'!». ¹⁷K'atek'ut, ke'uka'yej ri e'are', e kub'ij: «¿Jas kich'ob' puwi' weri', che tz'ib'atalik:

Ri jun ab'aj che xkipaqchij
ri e'ajtz'aqal taq ja,
kamik ri' okinaq che rajawal ri Ja?

¹⁸Konojel ri ketzaq na chrij we ab'aj ri', keq'aj na ri', k'atek'uri', ri ktzaq na we ab'aj chrij ri', kuqajb'ej na ri are'». ¹⁹Chanim, ri ajtz'ib'anelab' e ri enim taq chuchqajawib', kkaj kkichapo ri are', k'atek'uri' kkixib'ij kib' chkech ri winaq. Xkich'ob'o che we tzijob'elil ri', xub'ij kumal kech ri e'are'.

¿La ya'tal chqech ri uj che kqatoj ri alkab'al chrech ri Sesar?

(Mt 22,15-22; Mc 12,13-17)

²⁰Xe'ok che uk'ak'alaxik, k'atek'uri' kekitaq ub'i nik'aj e'ajk'ak'alanel, che chub'anik e e'utz kkib'an ukoq chuwach, arech, kkiriq jun umak pa taq ri utzij. Are kkitzujuk ri ub'anik ujachik ri are' chuwach ri ukowinem ri q'atb'altzij. ²¹Kkik'ot uchi' ri are': «Ajtij, ri uj qeta'm che utz katch'awik e utz katk'utunik, k'atek'ut, man are ta kawil ri kka'y ri ub'antajik ri winaq. Qastzij nak'ut are kak'ut ruk' saqil ri ub'e ri Dyos. ²²¿La ya'tal chqech ri uj che kqatojo ri alkab'al chrech ri Sesar?». ²³K'atek'ut, ri are', kuch'ob'o ri k'amb'al che kkaj kkoj chrech ri are' kub'ij: ²⁴«Chik'utu' chnuwach jun denari'o. ¿Jachin ajchaq'e' ri jun wachb'al, e ri tz'ib'atalik che k'o chuwach?». Kkib'ij chrech: «Rech ri Sesar». ²⁵Kub'ij chkech: «Utz b'a' ri', chitzalij b'a' chrech ri Sesar ri jastaq rech ri Sesar, e chitzalij b'a' chrech ri Dyos ri jastaq che rech ri Dyos».

²⁶Man kkiriq ta jun umak pa ri utzij chkiwach ri winaq, k'atek'uri', ruk' ri utzij kub'ij, ri e'are' kkitz'apij kichi'.

Ri k'astajib'al e ri e'ajsaduse'o

(Mt 22,23-33,46; Mc 12,18-27,34)

²⁷Ke'opan ejujun e'ajsaduse'o ruk', ri e'are' che kkib'ij che man k'o ta jun kk'astajik chi na uwach. Kkik'ot uchi', kkib'ij chrech: ²⁸«Ajtij, ri Mo'ises utz'ib'am kan chqech: We jun k'o jun rachalal k'ulaninaq, k'atek'uri', kkamik e man k'o ta ralk'uwa'l kuya kanoq, ri jun rachalal chik kuk'am ri rixoqil arech kuya ralk'uwa'l mayilq'ijsaq chrech ri rachalal. ²⁹Ek'o wuqub' achalaxik. Ri nab'e k'o rixoqil, kkamik, k'atek'uri', man k'o ta jun ralk'uwa'l kanoq. ³⁰Kuk'am che rixoqil, ri ukab', ³¹ri urox. Xas chi ewuqub' kkik'am che kixoqilal, k'atek'uri' kekamik, e man k'o ta jun kuya kan jun ralk'uwa'l choq'ijsaq. ³²K'isb'al kanoq, xoquje' kkam ri ixoq. ³³Xa jeri' k'ut, we ixoq ri', aretaq chi' kk'astaj na uwach ri', ¿jachin rixoqil ri'? Rumal rech che ri ewuqub' xkik'am che kixoqilal».

³⁴E ri Jesus kub'ij chkech: «Ri eralk'uwa'l we uwachulew ri', kkik'am kixoqilal, kkik'am kachajilal. ³⁵K'atek'ut are utz kech ri', ri taqal chkij che ke'ok na pa ri jun uwachulew ri', e ri kek'astaj na, ri e'are' man kkik'am ta kixoqilal ri' e man kkik'am ta kachajilal ri'. ³⁶Xoquje' man kuya ta chi ri' kekamik, rumal rech che ri e'are' eje' na k'uri' jacha e'anjel, xoquje' eralk'uwa'l ri Dyos ri', rumal che eralk'uwa'l ri k'astajib'al. ³⁷Xoquje', che ri ekaminaqib' kek'astajik, uk'utum kanoq ri Mo'ises pa ri xutz'ib'aj kanoq ri che' zarza, aretaq chi' kub'ij chrech ri Ajawxel, ri Udyos ri Ab'raham, ri Udyos ri Isa'ak, ri Udyos ri Jakob'. ³⁸Man jun Dyos taj kech kaminaqib', xane jun Dyos kech ri ek'ask'oj; rumal rech che chuwach ri are' konojel ek'ask'oj chech ri Are'».

³⁹Ejupun chkech ri e'ajtz'ib'ab' kkib'ij chrech: «Ajtij, utz xatch'awik».

⁴⁰Ma kkikoch' ta chik k'o jun kkita chrech.

Ri Kristo, uk'ojol ri David e rajawaxel ri David

(Mt 22,41-45; Mc 12,35-37)

⁴¹Ri are' kub'ij chkech: «¿Jasche kb'ixik che ri Kristo uk'ojol ri David? ⁴²Rumal rech che chi are ri David kub'ij pa ri uwuj ri b'ixonik:

Ri Ajawxel xub'ij chrech ri Wajawxel:

Chatt'uyul naqaj chwikyaq'ab'

⁴³chi k'a te na che ri in kinb'an na chkech ri e'ak'ulel etak'ab'al awaqan.

⁴⁴Ri David kub'ij chrech ri are' Ajawxel, ¿la kuya k'uri' che uk'ojol ri are'?»

Ri Jesus kub'an q'atb'altzij pakiwi' ri etz'ib'anelab'

(Mt 23,6s; Mc 12,38-40; Lc 11,43)

⁴⁵Je' nak'ut, rumal che konojel ri winaq kkitatb'ej ri are', kub'ij chkech ri e'utijoxelab': ⁴⁶«Chik'olo' iwib' chkiwach ri e'ajtz'ib'anelab', che kqaj chkiwach kewa'kat ruk' utz taq katz'yaq, kqaj chkiwach che kech'ab'exik, kya rutzil kiwach pa taq ri k'ayib'al, ket'uyi' pa taq ri nab'e taq tem pa ri uk'olb'al ch'ab'al, xoquje' pa taq ri wa'im rech nimaq'ij. ⁴⁷Kkitij ri kijastaq ri emelka'n ixoqib', kkich'uq' uwi' weri' ruk' naj taq ch'awem ruk' ri Dyos. Ri Dyos k'ax kuk'ajisaj na kiwach ri e'are'».

Ri jun malka'n ixoq kuya ronojel ri kukoj na e che rajawaxik chrech pa ri uk'aslemal

(Mc 12,41-44)

²¹Kuwa'lisaj ri uwoq'och, ke'ril ri eq'inom taq winaq che kkiya ri pwaq pa ri uk'olib'al pwaq pa ri nim rachoch ri Dyos. ²Xoquje' kril jun meb'a' melka'n ixoq che kuya ukoq keb' urajil, ³k'atek'uri' kub'ij: «Je' nak'ut, qastzij kinb'ij chiwech, che we melka'n ixoq ri' are nim xuya'o chkiwach konojel ri e'are'. ⁴Rumal rech che konojel ri e'are', are xkiya ri uqax kirajil, k'atek'ut ri are', are xuya' ri kukoj na che ri ujastaq che rajawaxik chrech, xuya ronojel ri kukoj na arech kk'asi'k».

Ri k'ax puwi' ri Jerusalem

(Mt 24,1-3; Mc 13,1-4)

⁵Rumal rech che kkib'ij nik'aj winaq puwi' ri nim rachoch ri Dyos, che wiqom ruk' je'lik taq ab'aj e ruk' je'lik taq ab'aj rech maltyoxib'al, ri are' kub'ij: ⁶«Wa' weri' che kiwilo ri',

kpe na wa' ri jetaq q'ij che man k'o ta jun ab'aj kkanaj kan puwi' jun ab'aj chik: Ronojel ri jastaq kk'yaqtaj na uloq cho ri ulew». ⁷Kkita chrech ri are': «Ajtij, zjampa' k'uri' kk'ulmataj na weri', jas ri' ri k'utb'al kqil na che kuk'utu che petinaq chi uloq we jastaq ri'?»

**¡Pa ri ukowil ri iwanima'
kikol na ri' ri ik'aslemal!**

(Mt 24,4-14; 10,17-22; Mc 13,5-13)

⁸Ri are' kub'ij: «Chik'olo iwib' iwib' che kixsub'ik. Rumal rech che sib'alaj ek'i ri kepe na pa ri nub'i' che kkib'ij na ri': "In ri'", e "Ri q'ij naqaj chik k'o wi". Me'iterne'b'ej ri e'are'. ⁹Aretaq chi' kito ktziox ch'o'j, che kito che ri winaq kkitukij kib', mixib'ij iwib', rumal rech che rajawaxik che nab'e kpe na weri', k'atek'ut, ri k'isb'alil man aninaq taj kpetik, man kamik taj kpetik». ¹⁰K'atek'uri', kub'ij chkech: «Kwa'lij na jun tinamit puwi' jun tinamit chik, kwa'lij na jun ajawib'al puwi' jun ajawib'al chik. ¹¹Kpe na nimalaj taq kab'raqan, nimalaj taq yab'il, wi'jal, pa taq k'i tinimit. Xoquje' kpe na xib'ib'al taq jastaq, kpe na nimalaj taq k'utb'al chikaj.

¹²«Tek'ut majo'q chuwach ronojel weri', kixchap na ri ix, kixoqatax na ri', kixjachitaj na pa taq ri uk'olb'al ch'ab'al, kixokisax na pa che'. Kixk'am na ub'ik chkiwach ri e'ajawinel, chkiwach ri eq'atal taq tzij rumal rech ri nub'i' ri in. ¹³Wa' weri' kk'ulmajtaj na arech ix ilol rech e ix tal rech ri utzalaj tzij. ¹⁴Chikojo' b'a' ri utzil pa ri iwanima': Misuk'umaj ri kito'b'ej na iwib'. ¹⁵Rumal rech che in ri' ri kinya'ow na ri itzij kib'ij, kinya na ri iweta'mb'al, che ri e'ik'ulel man kekowin ta ri' kkiriq jun tzij che uk'ule'laxik ri itzij. ¹⁶Are ri e'inan e'itat kixjachow na ri', ri iwachalal, ri iwachalaxik, ri iwachi'l. Kekikamisaj na ejujun ri' chiwech ri ix. ¹⁷Kachkatik na ri' kkina' chiwech ri ix rumal rech ri nub'i' ri in. ¹⁸K'atek'ut, man k'o ta jun iwi' rech ri ijolom ksachik. ¹⁹Pa ri ukowil ri iwanima' kikol na ri' ri ik'aslemal!

Ri ch'o'j pa ri Jerusalem

(Mt 24,15-20; Mc 13,14-18)

²⁰«Tek'ut, aretaq chi' kiwil na che sutul chi rij ri Jerusalem kumal ri e'ajb'anal ch'o'j, chiweta'maj b'a' che naqaj chik k'o wi ri uk'isb'alil. ²¹Ri ek'o pa ri Jude'a, xaqb'i' che'animajoq ub'i pa taq ri juyub'. Ri ek'o pa ri tinamit che'el uloq chila'. Ri ek'o pa taq ri tikonb'al, me'ok chi pa ri tinamit. ²²Rumal rech che ri taq q'ij ri', q'ij rech tojb'al uk'axel, e kb'antaj na ronojel ri tz'ib'atalik. ²³iK'ax kech ri', ri eyawab'ib' taq ixoqib' ruk' ak'al, k'ax kech ri' ri tajin kek'iysanik pa we taq q'ij ri'!

Jun nimalaj itzel pa ri Jerusalem

(Mt 24,21; Mc 13,19)

«K'o jun nimalaj itzel k'axk'ob'elil ri' chuwachulew, e kk'ajisax na kiwach we siwantinamit ri'. ²⁴Kekam na ri' rumal ri ch'ich' rech ch'o'j, e eyutulik kek'am na b'i ri' pa ronojel tinimit. Ek'u ri k'o jun kikojonik chik kkitak'ale'j na ri Jerusalem, chi k'ate' kb'antaj na ri uk'isb'alil ri kiq'ij ri k'o jun kikojonik chik».

Kpe na jujun taq k'utb'al pa we taq q'ij ri'

(Mt 24,29s; Mc 13,24-26)

²⁵«Kpe na jujun taq k'utb'al pa taq we q'ij ri', pa ri ik', pa taq ri ch'umil. Cho ri ulew, ri winaq kkixib'ij na kib' ri' rumal ri kaqulja rech ri polow. ²⁶Ejujun winaq keyab'anik ri rumal ri xib'rikil aretaq chi' kk'ulmatajik we jastaq ri' che kpe na puwi' ri ulew, rumal rech

che ri uchoq'ab' ri kaj ktotax na uloq. ²⁷K'atek'uri', che taq we q'ij ri' kqil na ri Uk'ojol ri achi che kpe na puwi' jun sutz' ruk' kowinem e qijilanik. ²⁸Aretaq chi' kpe weri', chiwa'lisaj ri ukowil iwanima', chiwa'lisaj ri ijolom, rumal rech che xas chanim ri' kixto'taj ri ix».

Ri jun tzijob'elil puwi' ri wikox

(Mt 24,32-35; Mc 13,28-31)

²⁹Kub'ij chkech, jun tzijob'elil: «Chiwila' ri uche'al ri wikox, xoquje' ri nik'aj taq che' chik. ³⁰Aretaq chi' kresaj uloq utux, iweta'm che naqaj chik k'o wi ri saq'ij. ³¹Xoquje' aretaq chi' kiwil na ri ix weri', iweta'm che ri Rajawib'al ri Dyos naqaj chik k'o wi. ³²Qastzij kinb'ij, chiwech, che we mayilq'ijsaq ri' man kkam ta na majo'q kpe weri'. ³³Ri kaj, ri uwachulew ksach na uwach ri', k'atek'ut ri nutzij man ksach ta uwach ri'.

Qas chichajij iwib'

³⁴«Chiwila' iwib', chixib'ij iwib', ma'alob'ik b'a' ri iwanima' pa ri itzel, rumal ri q'ab'arik, rumal ri mayowik pa ri ik'aslemal, k'atek'uri' wene' xas chanim kpe we q'ij ri' piwi' ri ix. ³⁵Je' jas jun kolob' ktzaq na uloq pakiwi' konojel ri winaq ek'o chuwachulew. ³⁶Sib'alaj chixk'asb'a', e sib'alaj chixch'aw b'a' ruk' ri Dyos, arech ri ix k'o ichoq'ab' kixanimaj chuwach ri jastaq che kpe na, arech ri ix kixkownik kixtak'i kan chuwach ri Uk'ojol ri Achi».

Ri Nim Rachoch ri Dyos e ri juyub' Olivo

³⁷Pa q'ij, ri are', k'o pa ri nim rachoch ri Dyos, ktijon chila'. Chaq'ab' ri are' k'o puwi' ri juyub' Olivo. ³⁸Aretaq chi' ksaqarsanik konojel ri winaq ek'o pa ri rachoch ri Dyos arech kkitatb'ej ri are'.

Ri Satanas kok pa ri Judas

(Mt 26,2-5,14-26; Mc 14,1s,10s)

²²¹Petinaq ri nimaq'ij rech ri man k'o ta uch'amilal kaxlanwa (Azimos), che Pasku'a kb'ix chech. ²Ri enima'q chuchqajawib', ri e'ajtz'ib'ab' kkitzujuk jas ukamisaxik kkib'ano xane rumal che kkixib'ij kib' chkech ri winaq. ³Ri Satanas kok pa ri Judas ri kb'ix Iskari'ote chrech, ri are' jun chkixo'l ri ekab'lajuj. ⁴Kb'e che ub'ixik chkech ri enima'q chuchqajawib', chkech ri ajch'imi'yab', jas kub'an na che kito'ik ri e'are'. ⁵Ri e'are' keki'kotik, k'atek'uri' kkib'ij chrech, che kkiya na keb' oxib' upwaq chrech. ⁶Ri are' kraj kuk'amowaj weri', k'atek'uri', ktzuktzatik chrech jas ujachik kub'ano arech man kiltaj ta kumal ri winaq.

Ri uchij ri Q'axeb'al (Pasku'a)

(Mt 26,17-19; Mc 14,12-16)

⁷Kopan ri uq'ij ri Azimos, arechi' kkamisax ri uchij ri Q'axeb'al (Pasku'a). ⁸Ri are' ke'utaq b'i ri Pedro e ri Xwan, kub'ij chkech: «Ji'suk'umaj chqech ri Q'axeb'al, arech kqatij na ri uj». ⁹Ri e'are' kkib'ij chrech: «Jawichi' kawaj wi che kqasuk'umaj?». ¹⁰Kub'ij chkech: «Aretaq chi' kixok pa ri tinamit, kiriq ri' jun achi, che ruk'am ub'i jun q'eb'al ja'. Chiterne'b'ej ub'i ri are'; k'ate' na pa ri ja kok ub'i wi. ¹¹Chib'ij b'a' chrech ri rajaw ri ja: "Ri ajtij kub'ij chawech: Jjawi' k'o wi ri nim ja jawi' kintij na wi ri Q'axeb'al kuk' ri enutijoxelab'?"'. ¹²K'atek'uri', ri are' kuk'ut na ri' chiwach ajsik pa ri ukab' upaja, jun nim ja

che jamal chik. Chib'ana' ri suk'b'anik chila'». ¹³Keb'e ub'i ri e'are'; jacha ri xub'ij chkech jeri' kekiriqa', k'atek'uri', kkisuk'umaj chila' ri Q'axeb'al.

Ri wa'im rech ri Q'axeb'al

(Mt 26,29; Mc 14,25)

¹⁴Aretaq chi' kopan ri kajb'al, kok cho ri mexa kuk' ri e'utaqo'nelab'. ¹⁵Kub'ij chkech: «Sib'alaj nurayim kintij we Q'axeb'al ri' iwuk' ri ix majo'q kinq'axej ri k'axk'ob'elil. ¹⁶Xas kinb'ij chiwech, che man kintij ta jumul wa' we jun Pasku'a iwuk', chi k'ate' na kb'antaj weri' pa ri Rajawib'al ri Dyos».

¹⁷K'atek'uri', chanim kuk'am ukoq ri pajb'al amaja', kub'an jun malyoxinik, k'atek'uri' kub'ij: «Chiqumuj weri', chijacha' chiwach; ¹⁸xa rumal k'u wa' kinb'ij chiwech, che ri in man kintij ta chi wa' ri amaja', majo'q che kpe ri Rajawib'al ri Dyos».

Are wa' nub'aqil

(Mt 26,26-28; Mc 14,22-24; 1 Cor 11,23-25)

¹⁹K'atek'uri', chanim chik kuk'am ukoq ri kaxlanwa, kub'an jun malyoxinik, kupiro kuya chkech ri e'are', k'atek'uri' kub'ij chkech: «Weri', are wa' nub'aqil che kjachitaj iwumal ri ix. Chib'ana' weri' na'tisab'al wech ri in». ²⁰Xoquje' jeri' kub'ano ruk' ri pajb'al amaja', pa ri uk'isb'alil ri wa'im, kub'ij: «We pajb'al amaja' ri' are wa ri k'ak' chapb'alq'ab' pa ri nukik'el, che ktix na iwumal ri ix.

K'ax rech ri achi che kujach na ri are'

(Mt 26,20-25; Mc 14,17-21)

²¹«Uchanim ri', ri uq'ab' ri kinjachow ri in, k'o wuk' cho ri mexa. ²²Jeri' nak'ut, ri uk'ojol ri Uchanim achi, kb'e pa ri ub'e, je' jas chomatalik, k'atek'ut, k'ax rech ri achi che kjachowik ri are'!». ²³Tek'uri', ri e'are' kkita chkib'il kib' jachin k'uri' ri jun chkixo'l che kb'anow na weri'.

¿Jachin ri Nimalaj ub'anik?

(Lc 9,46; Mt 20,25-27; Mc 10,42-44)

²⁴Kkichomaj chkiwach: ¿Jachin ri', ri nimalaj ub'anik chkixo'l. ²⁵Ri are' kub'ij chkech: «Ri e'ajawinel chkech ri winaq, kekiqajb'ej jeri' jacha e'ajawib' chkech, ek'u ri e'ajb'anal q'atb'altzij ruk' ri kikowinem, kkib'ano weri' arech kb'ix utz taq winaq chkech. ²⁶Mib'an jeri' ri ix. Ri nimalaj uq'ijil chixo'l ri ix are chub'ana' ri uchak ri k'ojol ala, ek'u ri ktaqanik are che'upatanij ri enik'aj chik. ²⁷¿Jachin ri nimalaj uq'ijil? ¿La are ri k'o cho ri mexa, on are ri kpatanajik? ¿La man are ta ri k'o cho ri mexa? Ri in, in k'o chixo'l ri ix in jeri' jacha ri in patanijel kech ri enik'aj chik!»

Kinya na ri ajawib'al chiwech

(Mt 19,28)

²⁸«Ri ix, ix kanajinaq kan wuk' pa taq ri nuk'axk'olim; ²⁹e ri in kinwaj kinya ri ajawib'al chiwech, jacha xraj ri nutat xuya chwech ri in. ³⁰Arech kixwa' na wuk', kixqumun na wuk' cho ri numexa pa ri wajawib'al, xoquje' kixt'uyi' na cho taq ri nima'q taq tem arech kib'an na ri q'atojtzij pakiwi' ri ekab'lajuj ujuq'at ri uwinaq ri Isra'el».

Simon, Simon, ri at kasutij na kan awib' chwech

(Mt 26,31-35; Mc 14,27-31; Jn 13,36-38)

³¹«Simon, Simon, ri Satanas katucha'o ri at arech katuyujya' na jacha ucha'ik ri triko. ³²K'atek'ut, ri in inch'awinaq ruk' ri Dyos paw'i, arech ma k'o ta chi kraj ri akojonik. K'atek'uri', arechi' ri at, attzalijinaq chi uloq chaya' b'a' kichoq'ab' ri e'awachalal». ³³Ri Simon kub'ij: «Ajawxel, ri in kinwaj, ri in nusuk'ub'am chi wib' arech kinb'e awuk' kne'b'a' pa ri che', kne'b'a' pa ri kamikal». ³⁴K'atek'ut ri Jesus kub'ij: «Kinb'ij chawech, Pedro, ri mam ak', ma koq' ta na kamik, we ma jo'q oxmul chik ab'im che man aweta'm ta nuwach ri in».

Ri k'isb'al ch'o'j

³⁵Chanim, kub'ij chkech: «Aretaq chi' xixintaq ub'i ri ix, man ruk' ta pwaq, man ruk' ta ikoxtar, ma ruk' ta ixajab', ꞑla k'o xraj chiwech?». Ri e'are' kkib'ij:«Jayi', man k'o ta xraj». ³⁶«Tek'ut, ukamik ri', jachin ri k'o upwaq, chuk'ama' ub'ik, xoquje' jachin ri k'o jun ukoxtar, ek'u ri man k'o taj, chuk'ayij ri ratz'yaq, k'atek'uri', chuloq'o' jun uch'ich' rech ch'o'j. ³⁷Rumal rech che rajawaxik ktz'aqat ub'anik wuk' ri in ri tz'ib'atalik: Xe'jalaxik ri are' jun chkixo'l ri eb'anal taq itzel. Ri jetaq tzij che tz'ib'atalik panuwi' ri in, xopan pa ri uk'isb'alil». ³⁸Ri e'are' kkib'ij:«Ajawxel, k'o keb' ch'ich' rech ch'o'j ri'». Kub'ij chkech: «Ruk' la' lele'».

Ri Jesus pa ri juyub' Olivo

(Mt 26,30.36-46; Mc 14,26.32-42)

³⁹Kel uloq, jacha' naq'atal chrech, kb'e pa ri juyub' Olivo. Ri e'utijoxelab' kkiterne'b'ej ub'i ri are'. ⁴⁰Aretaq chi' opaninaq chi pa we jun k'olib'al ri', kub'ij chkech: «Chixch'aw b'a' ri ix ruk' ri Dyos, arech man kixqaj ta pa ri makaj».

⁴¹Kb'e naj chkech ri e'are', je' jas uk'yaqb'al apanoq jun ab'aj, kxuki'k, kch'aw ruk' ri Dyos: ⁴²«ꞑTat, we kawaj, chawesaj chwech ri in we pajb'al amaja' ri! K'atek'ut, are chb'antajoq b'a' ri urayib'al ak'u'x ri at, man are ta chb'antajoq ri urayib'al nuk'u'x ri in!». ⁴³K'atek'ut, chanim kuk'ut rib' chuwach ri are', jun anjel rech ri kaj che kuku'b'isaj ri uk'u'x ri are'. ⁴⁴Okinaq pa ri ukamikal, sib'alaj kch'aw chi na ruk' ri Dyos, ri uk'atanal sib'alaj ktz'ujuwik jeri' jacha kik'el che ktzaq cho ri ulew. ⁴⁵Kwa'lij che ri uch'awem ruk' ri Dyos, kpetik jawi' ek'o wi ri e'utijoxelab', k'atek'uri', ewarinaq ke'uriqa', rumal ri b'isob'al chkech, ⁴⁶kub'ij chkech: «ꞑSuche ixwarinaq? Chixwa'lijoq, k'atek'uri', chixch'aw ruk' ri Dyos arech man kixqaj ta pa ri mak».

Ri utz'umanik ri Judas

(Mt 26,47-56; Mc 14,43-50; Jn 18,3-11)

⁴⁷Tajin na kub'ij we tzij ri', aretaq chi' kepe ri winaq che kkiterne'b'em uloq ri Judas, che jun chkech ri ekab'lajuj. Ri are' kqib' ukoq ruk' ri Jesus arech kutz'umaj ri are'. ⁴⁸K'atek'ut ri Jesus kub'ij chrech: «Judas, ꞑla ruk' jun tz'umanik kajach ri Uk'ojol ri achi?». ⁴⁹Aretaq chi' kkil weri', ri erachi'l kkib'ij chrech: «Ajawxel, ꞑla keqach'iyok ruk' ri ch'ich' rech ch'o'j?». ⁵⁰Jun chkech ri e'are' kuch'iy ri upataninel ri nim chuchqajaw, e kuq'at ub'i ri rikyaq'ab' uxikin. ⁵¹K'atek'ut ri Jesus kub'ij: «Ruk' la' lele'». Kuchap ukoq ri uxikin e kukunaj.

⁵²K'atek'uri', xas chanim ri Jesus kub'ij chkech ri e'uk'ulel, ri enim taq chuchqajawib', ri ekinimal ri e'ajch'i'mi'yab' rech ri nim rachoch ri Dyos, chkech ri enim winaq: «Ri in, ꞑla in

jun b'anal itzel, che ri ix, xixpe ruk' taq ch'ich' rech ch'o'j e ruk' ch'imi'y? ⁵³Ri in, in k'o iwuk' pa ri nim rachoch ri Dyos ronojel taq q'ij, man xinichap ta k'ut. K'atek'uri' kamik k'uwa k'o ri ukowinem ri q'equ'mal».

Man weta'm ta ri atzij kab'ij

(Mt 26,69-75; Mc 14,66-72; Jn 18,15-18.25-27)

⁵⁴Kkichap ri are', k'atek'uri', kkik'am ub'i pa ri rachoch ri nim chuchqajaw. Ri Pedro, naj kuterne'b'ej ub'i ri are'. ⁵⁵Ri winaq kikuchum jun q'aq' e et'uyul chunaqaj. Ri Pedro kt'uyi ukoq kuk'.

⁵⁶Jun mokom ixoq kril ri are' che t'uyul ukoq naqaj chrech ri q'aq', ko kuka'yej ri are', k'atek'uri', kub'ij: «¡We jun achi ri' xoquje' k'o ruk' ri are'!». ⁵⁷K'atek'ut ri are' kub'ij: «¡Ixoq, man weta'm ta uwach ri are'!». ⁵⁸Chi chanim chik jun achi chik kril chi ri are', k'atek'uri', kub'ij: «¡Ri at, xoquje' at jun kuk'!». K'atek'ut ri Lu' kub'ij: «Achi, ri in ma in jun ta kuk'». ⁵⁹Ok'owinaq chi jun kajb'al, jun achi chik xas kujikib'a' ub'ixik: «¡Je' nak'ut, we jun achi ri' k'o ruk' ri are', xoquje' we are' ri' ajgalile'a!». Tek'ut ri Lu' kub'ij: ⁶⁰«Achi, man weta'm ta ri atzij kab'ij». Chanim aq'anoq, koq' jun mam ak'. ⁶¹Ri Ajawxel kusutij rib', k'atek'uri' ko kuka'yej ri Pedro. Ri Pedro kuna'tisaj ri utzij ri Ajawxel che xub'ij chrech are': «Ri mam ak' ma koq' ta na kamik, majo'q na, che oxmul chik ab'im che ma aweta'm ta nuwach ri in». ⁶²Kel uloq, k'atek'uri' kq'utut chrech, e xuk'is uk'u'x chrech ri oq'ej.

Nab'e taq uch'ayik ri Jesus

(Mt 26,67s; Mc 14,65)

⁶³Ri achijab' che kilaq'ab'em ri are', kketz'eb'ej uwach, k'atek'uri', kkich'iy ri are'. ⁶⁴Kkitez'apij ri uwoq'och ruk' jun su't, k'atek'uri', kkik'ot uchi': «¡Chab'ana' b'a' at q'axel utzij ri Dyos! ¿Jachin katuch'iyo ri at?». ⁶⁵Kkib'ij chi sib'alaj itzel taq tzij chrech.

Ri Jesus kk'am ub'i chkiwach ri Sanedrin

(Mt 26,57-66; 27,2; Mc 14,53-64; 15,1)

⁶⁶Aretaq chi' kpakpat uloq ri uxe' kaj kkimulij kib' ri ujuq'at ri enim taq winaq rech ri tinamit, ri enim taq chuchqajawib', ri e'ajtz'ib'ab'. Kkik'am uloq ri are' pa ri Kisanedrin. ⁶⁷Kkib'ij chrech: «We at ri at Kristo, chab'ij b'a' chqech». Ri are' kub'ij chkech: «We kinb'ij weri' chiwech, ri ix man kikoj ta ri' ri nutzij, ⁶⁸weta kink'ot ichi', man kitzalij ta uwach ri' ri nutzij. ⁶⁹K'atek'ut, kamik ri' ri Uk'ojol ri achi kt'uyi' na chunaqaj ri rikyaq'ab' ri ukowinem ri Dyos». ⁷⁰K'atek'uri', xas chanim konojel kkib'ij: «¡At b'a' ri' ri at uk'ojol ri Dyos!». Ri are' kub'ij chkech: «Ix kixb'inik: In ri' ri are'». ⁷¹Kkib'ij: «¿La rajawaxik na chqech jun q'ataltzij? ¡Xas uj wi xujtowik ri utzij xel uloq puchi'!»

23¹Tzi chanim, konojel ri winaq kewa'lijik, kkik'am b'i ri are' chuwach ri Pilato.

Ri Jesus kk'am ub'i chuwach ri Pilato

(Mt 27,11-14; Mc 15,2-5; Jn 18,29-38a; 20,20-26)

²Kkikoj umak e kkib'ij: «Qariqom we achi ri' che tajin kukoj ri itzel pa ri qatinamit, tajin kujuq'atej che utojik ri alka'al chrech ri Sesar k'atek'uri', kub'ij ri are' che xas are wi ri Ajawinel Kristo». ³Ri Pilato kuk'ot uchi': «¿La at ri' ri ajawinel chkech ri ajjudi'o?». –«At katb'in weri'», kcha ri are'. ⁴Ri Pilato kub'ij chkech ri enim taq chuchqajawib', e chkech ri winaq: «Ri in, man k'o ta jun jas uwach kinriq chrech we achi ri' arech kinb'an q'atojtzij puwi'». ⁵K'atek'ut, ri e'are' kkib'ij: «Ri are' kuyak kiwal ri winaq pa ri Jude'a, chi pa ri

Galile'a uloq jawichi' xumajij wi ri ub'e chi k'ate' na waral ri'». ⁶Aretaq chi' kuta we tzij ri', kuk'ot kichi', la ajgalile'a we jun achi ri'. ⁷Aretaq chi' kreta'maj che ri are' k'o chuxe' ri ukowinem ri Herodes, kutaq ub'i chrech ri Herodes che xoquje' k'o pa ri Jerusalem pa taq we q'ij ri'.

Ri Jesus kk'am ub'i chuwach ri Herodes

⁸Aretaq chi' ri Herodes kril ri Jesus, ri are' kki'kotik; ojer chi ri' che ri are' kraj kril uwach, rumal rech ri jetaq tzij che xuta utzijol puwi' ri are'. Kreye'j kril jun mayib'al kub'an ri are'. ⁹Kut'ot uchi' ruk' sib'alaj taq tzij, k'atek'ut, ri are' man k'o ta jun tzij kub'ij. ¹⁰Ri enim taq chuchqajawib', ri e'ajtz'ib'anelab' ek'o chila', e sib'alaj kkitzujukuj umak ri are' chuwach ri Herodes. ¹¹K'atek'uri', ri Herodes xoquje' erachi'l ri erajch'imiab', arechi' xetz'ab'etajik e xetzeltaj uwach ri are' kumal, xukoj chrech ri are' jun utzalaj atz'yaq, k'atek'uri', kutzalejisaj ub'i ri are' chrech ri Pilato. ¹²Pa we jun q'ij ri', ri Herodes e ri Pilato kachi'l kib' kkib'ano, rumal ne' che ri taq q'ij ub'anom kanoq, ri e'are', ek'ule'l chb'il kib'.

Ri Jesus kk'am chi ub'i jumul chuwach ri Pilato

(Mt 27,15-26; Mc 15,6-15; Jn 18,38b-19.16)

¹³Ri Pilato ke'usik'ij pa mulinik ib' ri enim taq chuchqajawib', ri ekinimal taq winaq, e ri siwan tinimit, ¹⁴tek'uri' kub'ij chkech: «Ri ix xijach we achi ri' chwech ri in, rumal rech che kuyak kiwal ri winaq. Ri in xink'ot uchi' ri are' chiwach ri ix, k'atek'uri', ri in man xinriq ta jun jas uwach chrech we achi ri', arech ri in kinb'an q'atojtzij puwi' ri are' jacha' ri kib'an ri ix. ¹⁵Xoquje' ri Herodes, rumal k'uri' xutaq chi uloq jumul chqech ri uj. Ri ix kiwil ya'; che we achi ri' man ub'anom ta jun jas uwach che taqal ri kamikal chrech. ¹⁶Xa jeri' k'ut, ri in kink'ajisaj na uwach, k'atek'uri', kintzaqopij ub'i ri are'». ¹⁸K'atek'ut, konojel ri winaq che kimulim kib', junam kiwach, e junam kkiraqaqej kichi': «¡Kamisaxoq we jun achi ri'! Are chatzaqopij kanoq chqech ri B'arrabas!». ¹⁹We jun ri' k'o pa ri che' rumal rech che xuyak kiwal ri tinamit e rumal ri kamisanik kub'ano.

²⁰Ri Pilato, kch'aw chi jumul kuk', kraj are kutzaqopij ub'ik ri Jesus. ²¹K'atek'ut, ri e'are' kkiraqaqej kichi': «¡Charipab'a' ri are' cho ri ripib'al! Charipab'a' ri are' cho ri ripib'al!». ²²Pa uroxmud chik kub'ij chkech: «¿Jas itzel ub'anom we achi ri'? Ri in, man xinriq ta jun jas uwach chrech ri are' che taqal chrij kkamisaxik; xa jeri' k'ut, ri in kink'ajisaj na uwach ri are', k'atek'uri', kintzaqopij ub'ik». ²³K'atek'ut, ri e'are' sib'alaj kkiraqaqej kichi' arech kripab'axik ri are' cho ri ripb'al; tek'uri' sib'alaj ko chi na ri raqoj chi'aj kkib'ano.

²⁴Ri Pilato kub'ij che kub'an na ri jastaq che kkaj ri e'are'. ²⁵Are kutzaqopij ub'i ri xkita'o, ri jun che k'o pache' rumal rech che xuyak kiwal ri tinamit e rumal rech ri kamisanik xub'ano. K'atek'uri' kujach ub'i ri Jesus pakiq'ab' ri e'are' jeri' jacha ri kkaj.

Ri achi Simon che ajsirene

(Mt 27,31b-32; Mc 15,20b-23; Jn 19,17; 14,27)

²⁶Aretaq chi' kik'amom ub'i ri are', kkiriq jun achi, Simon ri ub'i' che Ajsirene, ri are' tzalijinaq uloq pa ri tikonb'al, kkitaq ri are' chrech reqaxik ub'i ri ripb'al, arech kuk'am ub'i pa raqan ri Jesus. ²⁷Sib'alaj winaq kkiterne'b'ej ri are', xoquje' ejujun taq ixoqib' che kkik'is kik'u'x chrij e ke'oq' chrech ri are'. ²⁸K'atek'ut, ri Jesus kka'y chkech ri e'are' e kub'ij chkech: «¡Ix ralk'uwa'l ri Jerusalem, miniwoq'ej ri in! Are chiwoq'ej iwib' ri ix e che'iwow'ej ri e'iwalk'uwa'l. ²⁹Rumal rech che kpe na nik'aj q'ij jawi' kb'ix na wi: Utz kech ri emencho'r

ixoqib', utz kech ri man xe'alk'uwa'lan taj, utz kech ri man xek'iysa'n taj. ³⁰K'atek'uri' kkib'ij na ri' chrech ri taq juyub': ;Chixtzaq uloq paqawi' ri uj! Chech taq ri mumus: Chujich'uqu'! ³¹Rumal rech che we jewa' kb'an ruk' ri rax tem, ruk' ri chaq'ij tem, ;jas ri kb'an na ri'?. ³²Xoquje' ek'amom chi ub'i ruk' ri are', ekeb' e'ajb'anal taq k'ax.

Ri uripb'axik

(Mt 27,35-38; Mc 15,24-28; Jn 19,17-24)

³³Aretaq chi' ke'opan pa ri jun k'olib'al, che jolomaj ri ub'i', kkikoj ri are' cho ri ripb'al, xoquje' ri ekeb' e'ajb'anal taq k'ax, jun pa ri rikyaq'ab', ek'u ri jun chik pa ri umox. ³⁴Ri Jesus kub'ij: «Nutat, chasacha' b'a' kimak ri e'are': man keta'm taj ri tajin kkib'ano». Ri e'are' kketz'ab'ej ub'ik su ri ujachik kkib'an ub'i chkiwach ri ratz'yaq.

Kketzab'ej uwach ri Jesus cho ri ripb'al

(Mt 27,39-43; Mc 15,29-32a)

³⁵Ri winaq ek'o chila' tajin keka'yik. Ri ekinimal tinimit kketz'ab'ej uwach ri are' kkib'ij: «;Xe'ukol e nik'aj chik, chukolo' b'a' rib' ri are', we are ri Kristo rech ri Dyos, ri cha'om!». ³⁶Xoquje' ri exoltato kketz'ab'ej uwach ri are': keqib' ukoq ruk', arech kkiya jub'iq' vinagre chrech; ³⁷kkib'ij chech: «;We at, ri at kajawinel ri e'ajjudi'o, chakolo' b'a' awib'!». ³⁸Xoquje' k'o jun tz'ib'atalik ajsik puwi' ri are': «Ri are', are kajawinel ri e'ajjudi'o».

Xas kamik wa', ri at, at k'o wuk' pa ri Para'iso

³⁹Jun chkech ri e'ajb'anal k'ax che ripatalik, kuk'yaqlaj utzij chrech ri are': «;La man at ta ri' ri Kristo? Chakolo' b'a' awib' e xoquje' chujakolo' b'a' ri uj». ⁴⁰K'atek'ut, ri jun chik kutzalij uwach ri utzij, kub'ij chrech: «Ri at, ;la man kaxib'ij ta awib' chuwach ri Dyos, ri at che xoquje' kak'axk'ob'elij ri q'atojtzij? ⁴¹Ri uj taqal ri q'atojtzij paqawi' rumal ri jastaq xqab'ano; k'atek'ut, ri are' ri' man k'o ta jun k'ax xub'ano». ⁴²K'atek'uri', kub'ij: «Jesus, chinana'tisaj b'a' aretaq chi' katpe na ruk' ri awajawib'al». ⁴³Ri are' kub'ij chrech: «Kinjikib'a' ub'ixik chawech, xas kamik wa', ri at, at k'o ri' wuk' pa ri Para'iso».

Ri ukamikal ri Jesus

(Mt 27,47-50; Mc 15,33-37; Jn 19,25-30; Sal 31,6)

⁴⁴Naqaj chik che ri uwaq kajb'al aretaq chi' ksach uwach ri q'ij, kok ri q'equ'm chuwachulew, chi k'ate' na ri b'elejeb' kajb'al. ⁴⁵Kurachaq'ij rib' pa ri unik'yajal ri usu't ri nim rachoch ri Dyos, ⁴⁶k'atek'uri', ri Jesus kuya' jun nimalaj raqoj chi'aj: «Nutat, pa ri aq'ab' kinya wi ri wuxlab'al». Aretaq chi' xub'ij weri', xel ri ranima', xkamik.

Ri k'amalb'e chkech ok'al winaq

(Mt 27,51-66; Mc 15,38-41; Jn 19,31-37)

⁴⁷Aretaq chi' kril ri k'amalb'e chkech ok'al winaq weri', nim kril wi ri Dyos, kub'ij: «;Qastzij na k'ut, we achi ri' jun suk'laj winaq!». ⁴⁸Konojel ri winaq che xeb'ekila' we jastaq ri', aretaq chi' kkil weri', ketzalijik, tek'uri', kkitok'alej ri uwo kik'u'x. ⁴⁹Konojel ri erach'il, naj ek'o wi uloq che rilik weri', xoquje' ri ixoqib' che kkiterne'b'em uloq ri are' chi pa Galile'a uloq.

Ri Jose ajarimate'a

(Mt 27,52-61; Mc 14,42-47; Jn 19,38-42)

⁵⁰K'o jun achi, Jose ri ub'i', jun chkech ri Ajawib', jun suk'laj winaq. ⁵¹Ri are' man xraj ta ri jastaq che xkaj ri nik'aj chik. Ri are' ajarimate'a, jun tinamit kech ri Ajjudi'o, ri are' reye'm ri Rajawib'al ri Dyos. ⁵²Kopan chuwach ri Pilato, k'atek'uri', kuta ri ub'aqil ri Jesus chrech. ⁵³Kuqasaj ri ub'aqil ri Jesus, kupis pa jun ratz'yaq kaminaq, k'atek'uri' kukoj pa jun jul che k'otom pa jun ab'aj, jawichi' man k'o ta jun ya'om chupam. ⁵⁴Are ri uq'ij ri ksuk'ab'axik ri nimaq'ij e xas kusaqarib'ej ri Sab'ado.

⁵⁵Ri ixoqib' che kkiterne'b'em uloq ri are' chi pa Galile'a uloq, keb'ek e kkiterne'b'ej ri Jose; kkil ri jul xoquje' kkilo jas unimik kb'an kanoq ri ub'aqil.

⁵⁶Xas chanim ketzalejik, k'atek'uri' kkisuk'umaj ri k'ok' taq kunab'al. E kkirawasij ri Sab'ado, kekanaj kan pa ja.

Ri nab'e q'ij rech ri xmano

(Mt 28,1-8; Mc 16,1-8; Jn 20,1s)

24¹Ri nab'e q'ij rech ri xmano, aretaq chi' kpakak uxe' kaj, keb'e pa ri jul, kkik'am ub'i ri k'ok' taq kunab'al che xkisuk'umaj ri jun q'ij kanoq. ²K'atek'uri', kkiriqa' ri ab'aj che naj chik k'o wi chrech ri rokib'al ri jul, ³k'atek'ut aretaq chi' ke'ok ub'ik, man kkiriqa' ta ri ub'aqil ri Ajawxel Jesus. ⁴Man keta'm taj jas kkichomaj puwi' weri', k'atek'uri', kek'oji' keb' achijab' chkiwach, k'o utzalaj taq katz'yaq. ⁵Ri e'are' kkixib'ij kib' e kkiqasaj kiwach cho ri ulew. K'atek'uri', ri achijab' kkib'ij chkech: «¿Jasche kitzukuj ri jun che k'aslik, chkixo'l ri ekaminaqib'»? ⁶Man k'o ta waral; ri are' xk'astaj uwach. China'tisaj pa ri ijolom ri tzij che xub'ij chiwech, aretaq chi' ri are' k'o pa ri Galile'a. ⁷Rajawaxik che ri uk'ojol ri achi, kjach na pa kiq'ab' ri e'ajmakib' achijab', kkiripab'a' na ri are' cho jun ripb'al, k'atek'uri', churox q'ij kwa'laj na uwach ri'. ⁸K'atek'uri', ri e'are' kkina'tisaj we tzij ri'.

Wa' we tzij ri', xa mox taq tzij wa'

(Mt 28,10.17; Mc 16,10s.14; Jn 20,18.25.29)

⁹Aretaq chi' ketzalej uloq pa ri jul, kkib'ij ronojel we jastaq ri' chkech ri eju'lajuj, xoquje' chkech konojel ri enik'aj chik. ¹⁰Ri keb'in we jastaq ri' chkech ri etaq'nelab', are Ri Mari'y Magdalena, ri Xwa'n, ri Mari'y ri unan ri Santi'ago, e ri nik'aj ixoqib' chik che ek'o kuk' ri e'are', xoquje' xkib'ij chkech ri etaq'nelab'. ¹¹K'atek'uri', kkichomaj che xa mox taq tzij we tzij ri' e man kkikoj taj.

Ri Pedro kutij ub'i anim chi pa ri jul

(Jn 2,3-10)

¹²K'atek'uri' ri Pedro kel ub'ik e kutij ub'i anim tza chi pa ri ujul. K'atek'ut, arechi' kumej ku rib' che rilik, xaq xuwi ri atz'yaq krilo. Ktzalej pa ri rachoch, ksach uk'u'x che ri xk'ulmatajik.

Pa ri b'e kb'e pa Emma'us

¹³Pa we jun q'ij ri', ekeb' chkech ri e'are', eb'enaq ub'i pa jun tinamit che Emma'us ri ub'i', naj, oxk'al estadi'os chrech ri Jerusalem. ¹⁴Kkitezijoj chkiwach ronojel weri' che xk'ulmatajik. ¹⁵K'atek'uri', aretaq chi' ri e'are' junam kech'aw chkiwach, kqib' ukoq ri Jesus kuk' e kb'in kuk'. ¹⁶K'atek'uri', ri kiwoq'och man kkowin taj kkil ri are'. ¹⁷Ri are' kub'ij chkech: «¿Su ri tzij kitezijoj chiwach pa ri b'e?»». Ri e'are', ketak'i'k, ko kkika'yey ruk' ri

kiwoq'och. ¹⁸Jun chkech ri are' Kle'ofas ri ub'i', kub'ij chrech: «¿La xuwi ri at, at winaq pa ri Jerusalem che ma reta'm ta ri jastaq che xk'ulmatajik pa we taq q'ij ri?».

¹⁹«¿Su k'ut?», kcha are' chkech. Kkib'ij chrech: «Ri jastaq rech ri Jesus ri Nasare'o, che xuk'ut rib' che jun q'axal utzij ri Dyos ruk' ri mayib'al ukowinem, ruk' ri utzij, chuwach ri Dyos e chkiwach ri winaq. ²⁰Jas ri uya'ik xkib'an ri eqanimal taq chuchqajawib', ri eqanimal taq q'atb'altzij, arech xb'an jun q'ataltzij puwi' rech kamikal. K'atek'uri', xkiripab'a' ri are' cho ri ripb'al. ²¹Ri uj xqeye'j che ri are' kuto'tajisaj ri Isra'el. ¿Kamik k'ut ri', uj k'o chik pa ri urox q'ij che xok'owtajik weri'! ²²Ejupun chkech ri ixoqib' che ek'o quk', xsach qak'u'x chkech rumal rech che kkib'ij chqech nik'aj mox taq tzij. Xeb'ek aretaq chi' xpakak uxe' kaj chi pa ri ujul, ²³k'atek'uri', man xkiriqa ta ri ub'aqil. Xetzalij uloq, e xkib'ij chqech che xoquje' xe'kil nik'aj e'anjel, che kkib'ij chkech, che ri are' k'aslik. ²⁴Ejupun chkech ri ek'o chqaxo'l ri uj, xeb'e pa ri ujul, tek'uri' xkiriqa' ri jastaq jeri' jas ri xkib'ij ri ixoqib'; k'atek'ut, man xkil ta ri are'!».

²⁵Chi chanim, ri are' kub'ij chkech: «Ri iwanima' ma k'o ta ri uchäj, ¿k'atek'uri', k'ax che kixkojon che ronojel ri xkib'ij ri eq'axal utzij ri Dyos! ²⁶¿La man rajawaxik taj che ri Kristo xuk'axk'olij we k'ax ri' arech kok pa ri ukowinem?». ²⁷Kumajij ruk' ri Mo'ises, kq'ax kuk' konojel ri eq'axal utzij ri Dyos, kuk'ut chkiwach ronojel ri tzij tz'ib'atalik kanoq puwi' ri are'.

²⁸Aretaq chi' naqaj chik ek'o wi che ri tinamit jawichi' keb'e wi, ri are' kub'ano che kraj naj kb'e wi. ²⁹K'atek'ut, ri e'are' sib'alaj kkitaq'ij, kkib'ij chrech: «Chatkanaj kan quk', rumal rech che kb'e q'ij, k'atek'uri' kok aq'ab'». K'atek'uri', kokik e kkanaj kan kuk'. ³⁰Aretaq chi' k'o cho ri mexa, kuk'am koq ri kaxlanwa, kub'ij ri tewchi'b'al, kupiro, e kuya chkech. ³¹K'atek'uri' kujaq rib' ri kiwoq'och e kkich'ob' uwach. K'atek'ut, ri are' ksach ub'i chkiwach. ³²Kkib'ij chb'il kib': «¿La man kniknatik ta ri qanima' aretaq chi' xch'aw chqech pa ri b'e, aretaq chi' xucholej uwach chqech ri tz'ib'atalik kanoq?».

³³Xas chanim ri' ke'el uloq, k'atek'uri' ketzalij pa ri Jerusalem. Kekiriqa' ri eju'lajuj che junam kimulin kib' xoquje' ri nik'aj chik che ekachi'l ek'o kuk'. ³⁴Ri e'are' kkib'ij: «¿Je' nak'ut, qastzij, ri Ajawxel xk'astaj uwach e xuk'ut rib' chuwach ri Simon!». ³⁵Xoquje' ri e'are' kkib'ij ri jastaq che xkik'owisaj pa ri b'e e jas uch'ob'ik uwach xkib'ano aretaq chi' xupir ri kaxlanwa chkiwach.

Ri Jesus kuk'ut rib' chkiwach ri etaq'nelab'

³⁶Tajin kkib'ij weri', aretaq chi' ri are' k'o chik chkixo'l, k'atek'uri' kub'ij chkech: «¿Nimalaj utzil chiwech ri ix!». ³⁷Kkixib'ij kib', k'atek'uri' kkichomaj che tajin kkil jun uxlab'al. ³⁸K'atek'ut kub'ij chkech: «¿Suche we xib'rikil ri' e suche kkeb'lan ik'u'x? ³⁹¿Chiwila' we nuq'ab', we waqan; in! Chinimalalej, chiwilampe', chrech jun uxlab'al man k'o ta uti'ojal, man k'o ta ub'aqil, jacha kiwilo che k'o chwech ri in». ⁴⁰Aretaq chi' kub'ij weri', kut'ut chkiwach ri uq'ab' e ri raqan. ⁴¹Rumal k'ut ri kiki'kotemal chkech, maja' qas kkikojo e xaq ksach kik'u'x e man kkich'ob' ta weri', kub'ij chkech: «¿La k'o iwuk' waral jun kitijo?». ⁴²Kkiya chrech jun ch'aaqap sa'om kar. ⁴³Kuk'am ukoq ri are', k'atek'uri' kwa' chkiwach.

Ri ix, ix ilol rech e ix tal rech weri'

(Hch 1,48)

⁴⁴Chi chanim chik kub'ij chkech: «Je' nak'ut, are wa' we taq tzij xinb'ij chiwech aretaq chi' ri in, in k'o na iwuk':

Rajawaxik che kb'antaj na ronojel ri tzij che tz'ib'atalik chwij ri in, pa ri upixab' ri Mo'ises, pa ri eq'axal utzij ri Dyos, pa taq ri b'ixob'al». ⁴⁵Xas chanim kujaqo ri kuxlab'al che ri keta'mab'al arech qas utz uch'ob'ik kkib'ano ri tz'ib'atalik. ⁴⁶K'atek'uri' kub'ij chkech: «Je' nak'ut, tz'ib'atalik che ri Kristo kuk'axk'ob'elij na e kwa'laj na chkixo'l ri kaminaqib' pa ri urox q'ij. ⁴⁷K'atek'uri', tzi pa ri ub'i' kya'taj na ub'ixik ri k'exo'j k'u'x, kyataj na ri sachab'al makaj chkech konojel ri jetaq amaq' e kmajtajik ub'i ruk' ri Jerusalem. ⁴⁸Ri ix, ix ilol rech e ix tal rech weri'.

⁴⁹«E kamik ri', ri in kinya na piwi' ri ix, ri jastasq che xub'ij ri Nutat. Chixkanaj kan b'a' pa we tinamit ri' chi k'ate' na kya'taj na chiwech ri uchoq'ab' ri kaj».

Chunaqaj ri B'etani'a

(Mc 16,19; Hch 1,9.12)

⁵⁰K'atek'uri', ke'uk'am ub'i ri are' chunaqaj ri B'etani'a, kuwa'lisaj ri uq'ab', ke'utewchi'j. ⁵¹K'atek'uri', aretaq chi' tajin ke'utewchi'j, ri are' kutas ub'i rib' chkech ri e'are', kk'am ub'i ri are' pa ri kaj. ⁵²Ri e'are' kkimejb'a' kib' e kkixulb'a' kiwach chuwach ri are', k'atek'uri', arechi' xok'ow weri', ri e'are' ketzalij pa ri Jerusalem ruk' jun nimalaj ki'kotemal. ⁵³Amaq'el ek'o pa ri nim rachoch ri Dyos, e nim kkil wi ri Dyos.